

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Tsiviilõiguse õppetool

Angelina Mihhaljova

**AJUTISE HALDURI JA HALDURI TASUSTAMINE JA NENDE ÜLESANNETE
TÄITMISEKS TEHTUD VAJALIKE KULUTUSTE HÜVITAMINE**

Magistritöö

Juhendajad
Merike Varusk
professor Paul Varul

Tallinn
2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. AJUTISE HALDURI TASU	8
1.1. Ajutise halduri tasu määramise põhimõtted ja õiguslikud alused	8
1.2. Tasu suurus ja väljamaksmise kord.....	11
1.3. Tasu väljamõistmine	14
1.4. Tasu hüvitamine riigi vahenditest	18
2. HALDURI TASU.....	22
2.1. Halduri tasu määramise põhimõtted ja õiguslikud alused.....	22
2.2. Tasu arvutamise meetodika ja tasu piirmäärad	26
2.3. Tasu määramise aeg ja tasu suuruse prognoosimise kohustus	32
2.4. Tasu määramine riigipoolse menetlusabina	36
3. AJUTISE HALDURI JA HALDURI TEHTUD VAJALIKUD KULUTUSED.....	40
3.1. Kulutuste hüvitamise põhimõtted, suurus ja vajalikkus	40
3.2. Kulutuste hüvitamine võlausaldajate poolt	44
3.3. Kohtu järelevalve tehtud kulutuste üle.....	46
4. AJUTISE HALDURI JA HALDURI TASU JA NENDE TEHTUD VAJALIKE KULUTUSTE KATMINE PANDIESEME MÜÜGIST SAADUD RAHA ARVEL	49
4.1. Pandipidaja kohustus osaleda pankrotimenetluse kulude kandmises.....	49
4.2. PankrS § 153 lg 2 rakendamise probleemid.....	52
KOKKUVÕTE.....	62
REMUNERATION OF INTERIM TRUSTEE AND TRUSTEE IN BANKRUPTCY AND REIMBURSEMENT OF NECESSARY EXPENSES INCURRED IN THE PERFORMANCE OF THEIR DUTIES	66
KASUTATUD MATERJALIDE LOETELU	73
Kirjandus	73
Normatiivaktid.....	74
Kohtupraktika	75
Muud allikad.....	76

SISSEJUHATUS

Pankrotiõiguses on oluline, kuidas on reguleeritud pankrotimenetluse kuludega seonduv, sh ajutise halduri ja pankrotihalduri tasustamise küsimused. On äärmiselt oluline, et halduri tasustamise kord oleks selge ja läbipaistev, et vältida võimalikke vaidlusi ning anda võlausaldajatele teatud kindlus pankrotimenetluse kulude osas. Sõltumata sellest, kuidas ühes või teises õigussüsteemis on konkreetselt reguleeritud ajutise halduri ja pankrotihalduri tasustamine, tuleb võlausaldajatel arvestada, et tasul kui ühel pankrotimenetluse kulu liigil on teatud prioriteet võlausaldajatele tehtavate väljamaksete suhtes ning et efektiivset teenust haldur ei saa pakkuda odavalt. Halduril on keskne roll maksejõuetusõiguse efektiivsel ja tulemuslikul rakendamisel, kus tal on teatud kontroll võlgniku ja tema vara üle, kohustus kaitsta seda vara ning tagada selle väärtuse säilimine, samuti kaitsta võlausaldajate ja võlgniku töötajate huve¹. Pankrotimenetlust viib läbi kvalifitseeritud ja kogemustega haldur, kes peaks pankrotimenetluse eesmärkide saavutamiseks täitma kõik talle seadusega pandud kohustused ning saama tasustatud tehtud töö eest õiglaselt ja vastavalt oma panusele ega töötama tasuta, mis ohustaks tema majanduslikku sõltumatust.

Kuigi ajutise halduri ja pankrotihalduri tasul on prioriteet võlausaldajatele tehtavate väljamaksete suhtes, on oluline tagada, et pankrotimenetlus oleks läbi viidud optimaalsete kuludega. Ei saa pidada õigeks sellist olukorda, kus ebamõistlike pankrotimenetluse kulude, mille üheks osaks on halduri tasu, tõttu oleksid kahjustatud võlausaldajate huvid, kuivõrd halduri tasu menetluskuluna mõjutab otseselt võlausaldajatele tehtavaid väljamakseid ning ebamõistlikult suur tasu vähendab võlausaldajatele tehtavaid väljamakseid. Siinkohal on tähtis roll kohtul kui kontrolli- ja järelevalveorganil, kes peab kontrollima taotletava tasu vastavust seadusele ja halduri tööpanusele.

Aina sagedamini seisavad haldurid tänapäeval silmitsi probleemiga, kus nad ei saa tasu, mis oleks vastavuses nende tööpanusega, mistõttu on ajutise halduri ja pankrotihalduri töö tasustamisega seonduva temaatika käsitlemine oluline ja aktuaalne. Antud teema on aktuaalne ka sel põhjusel,

---

¹ United Nations Commission on International Trade Law. UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law. Arvutivõrgus: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf, p 174 (14.02.2013).

et seda ei ole autorile teadaolevalt Eestis seni uuritud². Teema on ka praktiline, kuivõrd tänaseni ei ole veel välja töötatud lahendusi, mis rahuldaksid kõiki menetlusosalisi, kuigi on tehtud mitmeid ettepanekuid nimetatud valdkonna regulatsiooni muutmiseks ja täiendamiseks.

Magistritöö eesmärk on otsida vastust küsimusele, milline peaks olema ajutise halduri ja pankrotihalduri tasustamise ja nende vajalike kulutuste hüvitamise kord ning tasu optimaalne suurus, et see vastaks nii halduri kui ka võlausaldajate huvidele. Haldur on huvitatud saama sellist tasu, mis vastaks tema tegelikule tööpanusele, ning et talle oleksid hüvitatud tema poolt tehtud kulutused, mis on vajalikud kiire ja efektiivse pankrotimenetluse läbiviimiseks. Võlausaldajate põhiline huvi on aga saada oma nõuded võimalikult suures ulatuses rahuldatud. Pankrotimenetluses on võlausaldajad paratamatult asetatud halba olukorda³ ning on oluline, et pankrotimenetluse kulud, mille hulka kuuluvad muuhulgas halduri tasu ja kulutuste hüvitis, ei koormaks pankrotivara selliselt, et võlausaldajad satuksid veelgi kehvemasse olukorda, sest suurte pankrotimenetluse kulude tõttu väheneks nende võimalus saada oma nõuded rahuldatud võimalikult suures ulatuses. Tegemist on olukorraga, kus omavahel põrkuvad erinevad huvid, milliste vahel tuleb saavutada tasakaal, leida optimaalne lahendus ning tagada kõigi osapoolte huvide kaitse.

Nimetatud eesmärk on määranud ära magistritöö struktuuri.

Magistritöö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis analüüsib autor, millistest põhimõtetest lähtuvalt määratakse Eestis ajutise halduri tasu. Samuti analüüsib autor seda, millistest põhimõtetest juhendatakse ajutise halduri tasu määramisel antud töös käsitletud teistes riikides. Käsitletakse seda, kui suured on tasud ja kellelt need kohus ajutise halduri kasuks välja mõistab. Sellega seonduvalt käsitleb autor probleemi, mis tekib, kui tasu mõistetakse välja varatult äriühingult või kui tasu mõistetakse välja juriidilise isiku seaduslikult esindajalt. Lisaks eeltoodule on esimeses peatükis käsitletud riigi osalemist ajutise menetluse kulude kandmisel. Antud peatükis käsitleb autor ka seda, kas sarnaselt Eestile toimub teistes riikides ajutise halduri tasu hüvitamine riigi vahenditest, kuidas see toimub ning millistel juhtudel. Lisaks otsib autor

---

² Ühendkuningriigis on näiteks vastavat temaatikat analüüsinud õigusteadlased ja mitmed riiklikud komisjonid. Vt selle kohta K. Cork. *Insolvency Law and Practice. Report of The Review Committee*. London, 1982.

³ J. Kilpi. *The ethics of bankruptcy*. Routledge, 1998, p 13.

vastust küsimusele, kas Eestis riigi poolt tagatud ajutise halduri tasu vastab alati ajutise halduri tegelikule tööpanusele ning tagab tema huve. Pankrotiseaduse kohaselt ei hüvitata riigi vahenditest ajutise halduri tasu ja kulutusi suuremas summas kui 397 eurot, sealhulgas seaduses ettenähtud maksud, välja arvatud sotsiaalmaks.

Teine peatükk käsitleb seda, kuidas on Eestis reguleeritud pankrotihalduri tasustamine, millised on pankrotihalduri tasustamise õiguslikud alused ja millised on tasu määramise kriteeriumid. Autor analüüsib seda, millised on tasumäärad ja kuidas on reguleeritud tasu väljamaksmise kord. Samuti analüüsitakse probleeme, mis tõusetuvad seoses pankrotihalduri tasu kinnitamisega lõpparuandega. Eestis kehtestatud regulatsiooni võrreldakse eri riikide vastavate regulatsioonidega ning analüüsitakse, kas teistes riikides kehtiv tasustamise kord tagab pankrotihalduri ja võlausaldajate huve. Lisaks eeltoodule käsitletakse pankrotihalduri tasu määramist riigipoolse menetlusabina, võrreldes seda teiste töös käsitletud riikide vastava regulatsiooniga.

Kolmandas peatükis keskendutakse nii ajutise halduri kui ka pankrotihalduri poolt tehtud kulutuste hüvitamise põhimõtete analüüsile. Autor käsitleb eeldusi, millistest lähtutakse kulutuste hüvitamisel. Eestis kehtiva regulatsiooni kohaselt hüvitatakse üksnes vajalikud ja põhjendatud kulutused. Samuti analüüsitakse, millist rolli täidab kohus seoses pankrotihalduri tehtud kulutustega. Pankrotiseaduse kohaselt peab kohus pankrotihalduri kulutuste üle teostama nii seaduslikkuse kui ka otstarbekuse kontrolli.

Neljandas peatükis analüüsib autor pandipidaja kohustust osaleda pankrotimenetluse kulude, sealhulgas ajutise halduri ja pankrotihalduri tasu ning nende ülesannete täitmiseks tehtud kulutuste, kandmises. Autori eesmärk on analüüsida, mis ulatuses saab pandieseme müügist saadud tulemit kasutada pankrotimenetluse kulude, sealhulgas halduri tasu ja kulutuste, hüvitamiseks. Suurim probleem, mida ilmestavad arvukad kohtuvaidlused, esineb seoses pankrotiseaduses kehtestatud piirmääraga, mille kohaselt on pankrotihalduril õigus reserveerida pankrotimenetluse kulude, sealhulgas ajutise halduri ja pankrotihalduri tasu ning nende ülesannete täitmiseks tehtud kulutuste, katteks maksimaalselt 15/100 pandieseme müügist saadud rahasummast. Kuivõrd antud probleem on tänaseni väga aktuaalne, siis väärrib magistr töö autori

hinnangul selle käsitlemine eraldi peatükis. Sellega seoses otsib autor vastust küsimusele, kas pandipidaja suhtes kehtiv suhtmäär piirab halduri või võlausaldajate õigusi.

Magistritöös kasutatakse ajutise halduri ja pankrotihalduri töö tasustamise ja nende poolt tehtud kulutuste hüvitamisega seonduvate kesksete probleemide uurimisel võrdlev-ajaloolist meetodit. Magistritöö koostamisel on võrreldud erinevate õiguskordadega riikide pankrotiseaduste regulatsioone ning Eestis varemkehtinud pankrotiõiguse regulatsiooni käesoleval ajal kehtiva pankrotiseadusega. Võrdlusmomendi väljatoomine teiste riikide vastava regulatsiooniga muudab käesoleva töö mitmekülgsemaks ning aitab välja selgitada Eesti kehtivas õiguses esinevaid kitsaskohti ja teha sellest lähtuvalt seadusandjale ettepanekuid muudatuste tegemiseks.

Magistritöö koostamisel analüüsitakse kehtiva pankrotiseaduse ajutise halduri ja pankrotihalduri tasustamist ning nende poolt tehtud kulutuste hüvitamist reguleerivaid sätteid, võrreldes neid kehtivuse kaotanud pankrotiseaduse redaktsioonide vastavate sätetega. Eesti esimene pankrotiseadus võeti vastu 10.06.1992 ja see hakkas kehtima 01.09.1992⁴. Nimetatud seaduse eelnõu koostamisel oli eeskujuks võetud mitmete riikide seadused, eeskätt lähtuti Rootsi pankrotiseadusest, lisaks arvestati Saksamaa, USA, Prantsusmaa, Soome jt. maade pankrotiseadusi⁵. Eeltoodud regulatsiooni muudeti 1996. aastal. 2003. aastal võeti vastu uus pankrotiseadus, mis ei toonud võrreldes senikehtinud seadusega kaasa radikaalseid muudatusi pankrotimenetluses, vaid tegemist oli senise regulatsiooni täpsustamise ja parandamisega⁶.

Võrdluses Eesti pankrotiseadusega on töö koostamisel kasutatud Läti, Leedu, Soome, Rootsi, Saksamaa ja Ühendkuningriikide vastavat seadusandlust. Põhilised allikmaterjalid on Läti, Leedu, Soome, Rootsi, Saksamaa ja Ühendkuningriikide pankrotiseadused. Autor valis Saksamaa ja Rootsi pankrotiseadused, kuivõrd need on mõjutanud meie pankrotiseaduse arengut kõige enam. Rootsi pankrotiseadus oli algseks eeskujuks Eesti pankrotiseaduse väljatöötamisel, Saksamaa pankrotiseadust kasutati aga eeskujuna meie seaduse edaspidisel parandamisel. Soome pankrotiseadust käsitleb autor võrdluses sel põhjusel, et tegemist on ühe kaasaegsema

---

⁴ RT 1992, nr 31, art 403.

⁵ P. Varul. Selgitavaid märkusi pankrotiseadusele. – Juridica 1994/1, lk 2.

⁶ P. Varul. Nõuetest pankrotimenetluses. – Juridica 2004/2, lk 102; P. Varul. Pankrotiseaduse uued parandusettepanekud. – Juridica 2008/6, lk 359.

pankrotiseadusega Põhjamaades. Läti ja Leedu pankrotiseadusi analüüsitakse seetõttu, et pankrotiõiguse arendamisel oli kolmel Balti riigil analoogne stardipositsioon. Ühendkuningriikide pankrotiõigus omab autori arvates tähtsust juba sel põhjusel, et antud riigis on välja töötatud fundamentaalsed pankrotiõiguse põhimõtted, mis võiksid rakenduda kõikides pankrotisüsteemides.

Magistritöös on kasutatud I. Fletcheri, V. Finchi, P. Varuli ja teiste maksejõuetusõiguse valdkonnas hinnatud ekspertide töid. Teoreetiline, sealhulgas eestikeelne, kirjandus ei ole magistritöös käsitletaval teemal kuigi rikkalik, mistõttu nimetatud asjaolu veidi komplitseeris magistritöö kirjutamist. Autor saab tugineda ajakirjas *Juridica* ilmunud juhtivate pankrotiõiguse spetsialistide poolt avaldatud artiklitele. Samuti kasutab autor Riigikohtu asjakohast kohtupraktikat ning analüüsib ajutise halduri ja pankrotihalduri tasustamise küsimusi puudutavaid kohtulahendeid.

Autor soovib tänada Merike Varuskit ja professor Paul Varulit, kes jagasid autoriga oma teadmisi, andsid töö koostamiseks vajalikke soovitusi ning olid töö koostamisel alati abivalmid ja heasoovlikud.

1. AJUTISE HALDURI TASU

1.1. Ajutise halduri tasu määramise põhimõtted ja õiguslikud alused

Pankrotiseaduse⁷ (PankrS) § 15 lg 1 kohaselt otsustab kohus ajutise halduri nimetamise, kui on võtnud pankrotiavalduse menetlusse. Kui ajutise halduri nimetamine tuleb otsustada eelistungil, otsustab kohus 10. päeva jooksul pankrotiavalduse saamisest istungi toimumise aja ja edastab menetlusosalistele kutsed. Sellisel juhul otsustab kohus ajutise halduri nimetamise 20. päeva jooksul pankrotiavalduse saamisest. Vastavalt PankrS § 15 lg-le 2 võib kohus jätta ajutise halduri nimetamata ja 10. päeva jooksul pankrotiavalduse saamisest pankroti välja kuulutada, kui pankrotiavalduse on esitanud füüsilisest isikust võlgnik ja võlgniku varaline olukord on kohtule selge.

Ajutise halduri ülesandeks on välja selgitada võlgniku vara, sealhulgas võlgniku kohustused, ning kontrollida, kas võlgniku vara katab pankrotimenetluse kulusid; selgitada välja võlgniku vara puudutavad täitemenetlused; anda hinnang võlgniku varalisele seisundile ja maksejõulisusele; tagada võlgniku vara säilimine; anda käsutuskeelu korral võlgnikule nõusolek vara käsutamiseks või keelduda sellest ning täita muid seadusest tulenevaid ja kohtu poolt pankrotimenetluses antud ülesandeid (PankrS § 22 lg 2). Saadud andmete põhjal koostab ajutine haldur aruande, milles toob välja tema poolt täidetud ülesanded ja väljaselgitatud andmed ning annab hinnangu võlgniku maksevõime kohta. Samuti on ajutise halduri ülesandeks välja tuua võlgniku maksejõuetuse põhjused, eelkõige see, kas võlgniku maksejõuetuse põhjuseks on kuriteo tunnusega tegu või raske juhtimisviga. Ajutine haldur tegutseb kuni võlgniku pankroti väljakuulutamiseni või menetluse lõpetamiseni pankrotti välja kuulutamata raugemise tõttu.

PankrS § 23 lg 1 kohaselt on ajutisel halduril nii võlgniku pankroti välja kuulutamisel kui ka pankrotimenetluse lõpetamisel pankrotti välja kuulutamata raugemise tõttu õigus saada tasu oma ülesannete täitmise eest. Tulenevalt ajutise halduri töö sisust ja eesmärgist lähtutakse ajutise halduri tasustamisel võrreldes pankrotihalduriga erinevatest tasustamise põhimõtetest. Ajutise halduri nimetab kohus, kes teeb talle ülesandeks anda hinnang võlgniku varalisele seisundile ja

---

⁷ RT I 2003, 17, 95; RT I, 29.06.2011, 14

maksejõulisusele, mistõttu arvab töö autor, et kohtu poolt pandud ülesannete täitmise korral peab ajutine haldur saama tehtud tööle vastavat tasu.

Ajutise halduri tasu suuruse määrab ja kinnitab kohus. Ajutise halduri tasu suuruse arvestamise aluseks võetakse ajutise halduri poolt oma ülesannete täitmisele kulunud aeg. Tasu suuruse määramisel arvestab kohus ajutise halduri ülesannete mahtu, keerukust ja ajutise halduri kutseoskusi. Selle tarbeks esitab ajutine haldur koos ajutise halduri aruandega kohtule andmed tema poolt täidetud ülesannete ning tööaja arvestuse kohta. Kohus võib ajutise halduri tasu määrata ka büroole, mille kaudu ajutine haldur tegutseb (PankrS § 23 lg 6).

Ajutise halduri tasumäärad kehtestati esimest korda justiitsministri 18. detsembri 2003. aasta määruses nr 71 (edaspidi justiitsministri määrus). Vastavalt justiitsministri määrusele reguleeris ajutisele haldurile ja pankrotihaldurile tasu maksmist ning nende poolt pankrotimenetluse ajal tehtud kulutuste hüvitamist pankrotihalduri ja ajutise pankrotihalduri tasude piimäärad ja hüvitamisele kuuluvate kulutuste arvestamise kord. Vastavalt nimetatud korrale määras tasu ja kulutuste suuruse kindlaks kohus ajutise halduri või pankrotihalduri taotluse alusel, mis tuli esitada koos ajutise halduri aruandega.

Alates 01. jaanuarist 2010 ajutise halduri ja pankrotihalduri tasustamise ning nende poolt tehtud vajalike kulutuste hüvitamise regulatsioon viidi seaduse tasandile, seejuures kogu justiitsministri määruse sisu üle ei võetud. Kohtutäituri seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt leiti, et võimalike vaidluste vältimiseks tuleb seni justiitsministri määruses olev regulatsioon tuua pankrotiseadusesse⁸. Nimelt oli Riigikohus analüüsinud küsimust, kas justiitsministri määruse § 2 lg-d 8 ja 9, mis võimaldasid hüvitada ajutise halduri tasu osaliselt riigi arvel, olid kooskõlas põhiseadusega, kuivõrd Tallinna Ringkonnakohus leidis, et pankrotiseadus ei sisaldanud volitusnormi, mis oleks võimaldanud justiitsministril kehtestada ajutisele haldurile riigi arvel tasu maksmise. Riigikohus asus seisukohale, et justiitsministri määrus ei ole vastuolus põhiseadusega⁹, kuid võimalike vaidluste vältimiseks tuleb justiitsministri määruses sisalduv regulatsioon viia üle pankrotiseadusesse ja justiitsministri määrus tunnistada kehtetuks, mida 2010. aastal ka tehti.

⁸ 2009. aasta kohtutäituri seaduse eelnõu seletuskiri. 462 SE III, lk 36 – Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=594370&u=20130214095112> (14.02.2013).

⁹ RKPJKm 3-4-1-4-08, p 18.

Sarnaselt Eestile eristatakse Soomes ajutist haldurit ja pankrotihaldurit. Soome pankrotiseaduse¹⁰ pt 8 § 7 lg 1 kohaselt on ajutisel halduril õigus saada tasu pankrotivarast suuruses, mis on mõistlik arvestades tema ülesannete mahtu ja keerukust, vara suurust ja teisi asjaolusid ning tema tehtud kulude hüvitamist, mis on olnud vajalikud vara valitsemiseks. Peale tasu ei või ajutine haldur ega temaga seotud isikud saada mingeid teisi hüvitisi. Vastavalt Soome pankrotiseaduse pt 8 § 8 lg-le 2 vastutab reeglina ajutise halduri tasu ja hüvitise maksmise eest võlgnik ning kui võlgnikul vara puudub, makstakse ajutisele haldurile tasu ja hüvitis tehtud kulutuste eest riigi vahenditest. Teatud juhtudel võib ajutise halduri tasu ja kulutuste hüvitamise eest vastutada ka võlausaldaja, kui kohtuotsus, millega võlgniku pankrot kuulutatakse välja või pankrotimenetlus lõpetatakse, tehakse hilinemisega ning see on tingitud võlausaldaja hooletusest või tema poolt puuduliku või eksitava informatsiooni andmisest.

Saksamaal on ajutise halduri tasustamine reguleeritud Saksamaa pankrotiseaduses (InsO)¹¹ ning pankrotiõiguslike kulude hüvitamise korras (InsVV)¹². InsVV § 11 sätestab ajutise halduri tasu ja tema tehtud kulutuste hüvitamise korra. Tasu arvestamisel lähtutakse varast, millele ajutise halduri tegevus ajutise menetluse ajal ulatus. Seega tasu arvutamisel ei võeta arvesse kolmandatelt isikutelt võimalik välja nõutav vara ega tagasivõidetav vara, mis on autori hinnangul loogiline ja õiglane. Ajutisel halduril on õigus saada tasu vaid selle töö eest, mida ta on realselt teinud. Kui tasu suuruse arvestamise aluseks on võetud võlgniku vara suurus, siis sellest tuleb maha lahutada see vara osa, mis saadakse võlgniku pankrotivarasse pankrotimenetluse ajal ja sõltumata ajutise halduri tööst. Vara saamiseks teeb tööd pankrotihaldur, mitte ajutine haldur. Seega ei saa viimasel tekkida tasu saamise õigus selle töö eest, mida ta ei ole teinud. Ajutise halduri tasu määramisel sarnaselt Eesti pankrotiseadusele võetakse Saksamaal arvesse täidetud ülesannete sisu, kestust ja mahtu.

---

¹⁰ Soome keeles Konkurssilaki, 20.02.2004, 120/2004. Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040120> (14.02.2013), edaspidi Soome pankrotiseadus.

¹¹ Saksa keeles Insolvenzordnung, 05.10.1994. - BGB I 1994, 2866. Arvutivõrgus: <http://www.gesetze-im-internet.de/insol/BJNR286600994.html#BJNR286600994BJNG000100000> (10.03.2013), edaspidi Saksamaa pankrotiseadus.

¹² Saksa keeles Insolvenzrechtliche Vergütungsverordnung. Kinnitatud Saksamaa Liitvabariigi Justiitsministeeriumi määrusega 19.08.1998. Arvutivõrgus: <http://www.gesetze-im-internet.de/insvv/BJNR220500998.html#BJNR220500998BJNG000100311> (10.03.2013).

Ka Leedus tehakse vahet ajutisel halduril ja pankrotihalduril, kuid ajutisel halduril on võrreldes Eesti ja eelnimetatud riikidega teistsugune funktsioon. Ajutine haldur nimetatakse Leedus selleks, et tagada võlausaldajate õiguste kaitse seni kuni kohus ei ole otsustanud pankrotihalduri nimetamist. Tegemist on nõ ühe võimaliku kaitsemeetmega, mida tegelikult praktikas kasutatakse väga harva, kuivõrd on leitud, et muud kaitsemeetmed on tulemuslikumad, nt kogu võlgniku vara arestimine. Seevastu Lätis ei tehta vahet ajutisel halduril ja pankrotihalduril. Lätis nimetatakse haldur kohe, kui on alustatud pankrotimenetlus.

Eeltoodust tulenevalt asub autor seisukohale, et nii Eestis, Soomes kui ka Saksamaal lähtutakse ajutise halduri tasustamisel sarnastest põhimõtetest. Autori hinnangul on põhjendatud, et ajutise halduri tasu arvestamisel võetakse nii Eestis kui ka antud riikides aluseks tema poolt täidetud ülesannete mahtu ja keerukust ning hinnatakse konkreetse ülesande sisu ja selle ülesande täitmisele kulunud aega. Autori arvates kaitseb see põhimõte nii ajutise halduri kui ka võlausaldajate huve, sest tasu kujuneb vastavalt realselt tehtud tööle, millisel juhul ei saaks see olla ebamõistlikult väike ega suur.

Lisaks arvab autor, et sellisel juhul, kui kohus ei nimeta ajutist haldurit, vaid kohe kuulutab füüsilisest isikust võlgniku pankroti välja, sest kohtul on võlgniku varalise seisundi kohta piisavalt andmeid, siis on tagatud võlausaldajate huvid. Seda põhjusel, et ajutise halduri nimetamata jätmisel pankrotimenetluse kulud, milleks on muuhulgas ajutise halduri tasu, vähenevad, mille võrra saab suuremas ulatuses rahuldada võlausaldajate nõudeid.

1.2. Tasu suurus ja väljamaksmise kord

Eestis määrab ajutise halduri tasu täpse suuruse kohus. Kohtupraktikas määratakse ajutise halduri tasu tunnitasu. Tasu suuruse määramisel arvestab kohus ajutise halduri ülesannete mahtu ja keerukust ning ajutise halduri kutseoskusi. Ajutise halduri tasu arvutamise aluseks võetakse ajutise halduri poolt ülesannete täitmisele kuluv aeg. Koos ajutise halduri aruandega esitab ajutine haldur kohtule andmed tema poolt täidetud ülesannete ning tööaja arvestuse kohta. Kehtiva pankrotiseaduse kohaselt on ajutise halduri tunnitasu ülemmäär 96 eurot (PankrS § 23). Võttes aluseks nimetatud arvestuse selgitab kohus välja, kas ajutise halduri poolt esitatud andmed

vastavad tegelikkusele, arvestades täidetud ülesannete iseloomu ja mahtu ning ülesannete täitmiseks kulunud aega.

Praktikas ajutised haldurid edastavad kohtule andmed tööaja arvestuse kohta ning on asunud seisukohale, et tasude osas on välja kujunenud keskmised hinnad¹³. 2008. aastal valminud Riigikohtu õigusteabeosakonna analüüsis on jõutud järeldusele, et kohus mõistab välja ajutise halduri tasu sellises summas, nagu ajutine haldur seda taotleb. Analüüsi kohaselt võib selline praktika tähendada, et üldiselt taotlevad ajutised haldurid oma tööle vastava tasu määramist, aga viidata ka sellele, et tasu suurus on kohtuga juba eelnevalt kooskõlastatud või ka seda, et kohus on haldurile tasu väljamõistmisel asunud pelgalt konstateerivasse rolli. Samuti on kõnesolevas analüüsis jõutud tõdemuseni, et vaatamata asjaolule, et enamasti pole kohtulahendi alusel võimalik tuvastada, milles seisnevad erinevused halduri töö mahus või kutseoskustes ajutise halduri tasustamise puhul, on suurel määral tegemist õiguselukutsete üldise spetsiifikaga, kus teenuse hind kujuneb osaliselt tulenevalt sellest, kui palju teenuse eest tasu küsitakse. Süsteemi muutmine (nt mingite täpsemate arvestuse aluste ja kontrollivormide sätestamine) on võimalik, kuid sellega kaasneks tõenäoliselt aruandluse ja töömahu suurenemine, millega ei pruugi aga kaasneda teenuse mahu ja kvaliteedi parem mõõdetavus¹⁴. Tartu Ringkonnakohtu kohtuniku Kersti Kerstna-Vaksi arvamuse kohaselt on analüüsis jõutud tegelikult õigele järeldusele. Samuti leiab kohtunik Kersti Kerstna-Vaks, et ajutisele haldurile määratava tasu suurust peab kohus põhjalikult põhjendama juhul, kui keegi menetlusosalistest esitab ajutise halduri tasu suuruse suhtes vastuväite, kui kohus vähendab oluliselt taotletava tasu suurust või kui kohtu määratav tasu ületab oluliselt tasu suuruse osas välja kujunenud praktikat¹⁵.

Magistritöö autor uuris, milline on ajutisele haldurile tasu määramise maakohtute praktika käesoleval hetkel. Analüüsi aluseks võttis autor valiku kohtulahendeid, mis on tehtud pärast kõnesoleva Riigikohtu analüüsi valmimist ning pärast seda, kui tasustamise kord viidi üle pankrotiseadusesse. Tuleb asuda seisukohale, et kohtupraktika ei ole muutunud ning kohtud

---

¹³ M. Vutt. Pankrotimenetluse raugemise kohtupraktika. Riigikohus. Õigusteabe osakond. Analüüs. Tartu 2008. Arvutivõrgus: <http://www.riigikohus.ee/vfs/714/PankrotiRaugemiseAnalyy080318.pdf> (17.02.2013), lk 12.

¹⁴ Samas, lk 12.

¹⁵ K. Kerstna-Vaks. Pankrotimenetluse kulud – vältimatu osa pankrotimenetlusest. – *Juridica* 2008/6, lk 398.

mõistavad peaaegu alati välja ajutise halduri tasu vastavalt ajutise halduri poolt taotletud summale.

Samuti analüüsis autor, milline tunnitasu määr võetakse aluseks ajutise halduri tasu arvutamisel, muuhulgas kas alati lähtutakse seaduses sätestatud ülemmäärast, s.o 96 eurost, ning kas erinevate toimingute suhtes võetakse aluseks üks ja sama tunnitasu määr või sõltub aluseks võetud määr toimingu liigist. Analüüsi põhjal jõudis autor järeldusele, et aluseks võetud tunnitasu määrad võivad varieeruda alates 45 eurost kuni 96 euroni ning mingit ühte ja kindlat tunnitasu määra ei ole võimalik välja tuua. Samuti ei ole võimalik nimetada põhjuseid, miks üks või teine ajutine haldur on võtnud aluseks just antud tunnitasu määra. Ka jõudis autor järeldusele, et reeglina iga teostatud toimingu puhul lähtutakse ühest ja samast tunnitasu määrast. Samas Harju Maakohtu kohtumäärustest, mis on tehtud 25.04.2012 tsiviilasjas nr 2-12-12287, 13.08.2012 tsiviilasjas nr 2-12-19315, 25.02.2013 tsiviilasjas nr 2-12-51688, 31.01.2012 tsiviilasjas nr 2-11-53645, 06.02.2013 tsiviilasjas nr 2-11-40364, 06.08.2012 tsiviilasjas nr 2-11-57719 ning Viru Maakohtu 23.01.2012 kohtumäärusest tsiviilasjas nr 2-12-53729 nähtub, et ajutine haldur oli teatud lihtsamate toimingute puhul nagu teabepäringute koostamine ja edastamine, informatsiooni kogumine ja saabunud vastuste analüüsimine lähtunud väiksemast tunnitasu määrast.

Autori arvates on õiglane ja põhjendatud erineva toimingu puhul võtta aluseks erinev tunnitasu määr, kuivõrd toimingud erinevad oma keerukuse poolest. Autor leiab, et näiteks ajutise halduri aruande koostamisel on põhjendatud lähtuda kõrgemast tunnitasu määrast, kuid sellised lihtsamad toimingud nagu standardsete päringute koostamine, e-mailide saatmine jne peaksid olema tasustatud väiksema tunnitasu määra alusel. Ajutise halduri aruande koostamise näol on tegemist aeganõudva, teatud juhtudel isegi väga mahuka ja raske ülesandega, kus tuleb läbi töötada hulk materjali ja teostada põhjalik analüüs. Need asjaolud põhjendavadki suurema tasumäära aluseks võtmist. Samas e-kirja koostamine ei ole ajutise halduri aruande koostamisega samaväärne töö, mistõttu selle toimingu tunnitasu määr peaks olema väiksem.

Saksamaal on InsVV § 11 lg 1 alusel ajutise halduri tasu reegelmääraks 25% pankrotivara suuruselt, millele tema tegevus ajutise menetluse ajal ulatus. Soome pankrotiseaduse pt 8 § 5 lg 1

kohaselt makstakse haldurile tasu ja kompensatsioon võlgniku vara inventuuri ja aruande koostamise eest võlgniku majandusliku olukorra kohta.

Magistritöö autor leiab, et ajutise halduri tasu on mõistlik määrata tunnitasa, mitte teatud protsendina võlgniku vara suurusest, kuivõrd selliselt on ajutisele haldurile tagatud õiglane tasu, mis ühtlasi vastab tema poolt tehtud tööle. Ajutine haldur esitab kohtule täpsed arvutused ja andmed selle kohta, kui palju tal kulus aega iga ülesande täitmiseks, milliste põhjal kohus annab oma hinnangu ning juhul, kui kohus leiab, et tasu on põhjendamatu ega vasta halduri tööpanusele (haldur on palunud tasuks suurema summa, kui on reaalselt tööd teinud), siis saab kohus seda vähendada. Kui aga tasu aluseks võtta protsent vara suurusest, siis ei pruugi haldur saada tasu vastavalt tehtud tööle, sest ühel võlgnikul võib vara suurus olla märkimisväärne, teisel võlgnikul võib see sootuks puududa või koosneda üksnes nõudeõigustest kolmandate isikute vastu, milliste suurus võib ulatuda tuhandetesse eurodesse, kuid neid ei ole reaalselt võimalik sisse nõuda või on nende sissenõudmine ülimalt keeruline. Seetõttu sellise vara näol ei ole tegemist võlgniku reaalse varaga, mille suurusest lähtudes saaks ajutine haldur oma tasu arvutada. Ka kohtul oleks ilmselt sellises olukorras keeruline hinnata ajutise halduri poolt küsitud tasu suuruse põhjendatust.

1.3. Tasu väljamõistmine

Kehtiva kohtupraktika kohaselt mõistetakse Eestis ajutise halduri tasu välja enamasti pankrotiavalduse esitajalt, kelleks on võlgnik või võlausaldaja. Võlgniku pankroti väljakuulutamise korral mõistetakse ajutise halduri tasu välja reeglina pankrotivarast. Tihti puudub võlgnikul igasugune vara ning kohus lõpetab pankrotimenetluse pankrotti välja kuulutamata raugemise tõttu. Ajutise halduri tasustamisega tekivad enamasti probleemid raugEVates pankrotimenetlustes¹⁶, mil pankrotivara puudub või ei ole kulutuste katmiseks piisav. Kui võlgnikul ei ole üldse vara või on seda väga vähe, tõusetub küsimus, mille arvel saab ajutine haldur tasustatud enda tehtud töö eest ja kas sellisel juhul on tema huvid tagatud.

Olukorras, kus pankrotiavalduse on esitanud võlgnik ning vara ei ole, ei võimalda Eestis kehtiv pankrotiseadus kohtul keelduda pankrotiavaldust menetlemast. Selles osas erineb Saksamaa

---

¹⁶ K. Kerstna-Vaks. Viidatud töö, lk 398.

vastav regulatsioon. Nimelt Saksamaa pankrotiseaduse § 26 kohaselt kohus ei algata võlgniku pankrotiavalduse alusel menetlust juhul, kui võlgnikul puudub vara ja ei ole tasutud menetluskulude ettemaksu või ei ole kohus pankrotimenetluse kulude tasumist edasi lükanud.

Autori poolt analüüsitud Pärnu Maakohtu tsiviilasjas nr 2-12-50609 tehtud 14.01.2013 kohtumääruse, samuti Pärnu Maakohtu tsiviilasjas nr 2-12-4313 tehtud 05.03.2013 kohtumääruse ja Harju Maakohtu tsiviilasjas nr 2-12-45765 tehtud 15.01.2013 kohtumääruse kohaselt esineb juhtumeid, mil kohus mõistab võlgniku pankrotimenetluse raugemisel ajutise halduri tasu välja võlgniku juhatuse liikmelt või liikmetelt solidaarselt, võlgniku likvideerijalt või ka võlgniku osanikult, samuti võlgnikult ja võlgniku juhatuse liikmelt solidaarselt. Samas pankrotiseadus ega muu õigusakt ei anna alust ajutise halduri tasu väljamõistmiseks otse menetlusosaliseks mitte olevalt juhatuse liikmelt või likvideerijalt. On leitud, et vastavat praktikat ei saa pidada õigeks, sest sisuliselt pannakse kohtulahendiga kohustus tasuda ajutise halduri tasu isikule, kes ei ole iseseisev menetlusosaline. Sellise lahendi täitmise võimalikkus on äärmiselt küsitav ning olukorras, kus juhatuse liige või likvideerija ei osalenud ka kohtumenetluses, võib koguni olla tegemist teistmise alusega¹⁷.

Näiteks Harju Maakohtu menetluses olnud tsiviilasjades nr 2-11-38071, nr 2-11-40673 ja nr 2-12-30609 tehtud määrustes, millistega ajutise halduri tasu mõisteti välja juhatuse liikmelt või likvideerijalt või ka osanikult, oli märgitud, et nimetatud isikud on nõus ajutise halduri tasu isiklikult tasuma ning on esitanud vastavasisulise avalduse kohtuistungil. Kohus juhindudes tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS)¹⁸ §-st 146 lg 1 p 2, mille kohaselt menetluskulud kannab isik, kes on kulud võtnud enda kanda kohtule esitatud avaldusega või kokkuleppega, mõistis ajutise halduri tasu nimetatud isikutelt.

Kui võlgniku pankrotiavalduse on esitanud juriidiline isik, siis mõistab kohus enamasti ajutise halduri tasu välja pankrotimenetluse raugemisel võlgnikult ehk varatult äriühingult. Sellisel juhul tõusetub küsimus, kuidas on võimalik täita ajutisele haldurile tasu määramise kohtulahendit, kui

---

¹⁷ M. Vutt. Viidatud töö, lk 17.

¹⁸ Tsiviilkohtumenetluse seadustik 20.04.2005 – RT I 2005, 26, 197; RT I, 21.12.2012, 18.

selle sama kohtulahendi kohaselt äriühingul oleva vara ja likviidsete vahendite suurus on väiksem kui ajutisele haldurile ühingu arvelt välja mõistetud tasu.

Kui pankrotiavalduse on esitanud võlausaldaja, on võimalik ajutise halduri tasu maksta välja võlausaldaja poolt kohtu deposiiti menetluskulu katteks makstud rahasumma arvel (PankrS § 11 lg 1). Kui võlausaldaja jätab kohtu määratud rahasumma tasumata, jätab kohus võlausaldaja pankrotiavalduse alusel ajutise halduri nimetamata (PankrS § 15 lg 3 p 5). Deposiiti nõutava summa suuruse määrab kohus. Tartu Ringkonnakohtu kohtunik Kersti Kerstna-Vaks leiab, et kohus peab deposiiti tasumisele kuuluva summa suuruse määramisel saavutama tasakaalu ajutise halduri õiguse saada tehtud töö eest mõistlikku tasu ja võlausaldaja kohustuse finantseerida vajadusel pankrotimenetlust vahel¹⁹. Tallinna Ringkonnakohtu 16.10.2003 tsiviilasjas nr 2-2/1427/03 tehtud määruses on kohus rõhutanud, et kohus ei saa sundida ajutist haldurit tööd tegema, tasu saamata ning Tallinna Ringkonnakohtu 14.04.2004 tsiviilasjas nr 2-2/713/04 tehtud määruses selgitanud, et kohus ei saa sundida ajutist haldurit oma ülesannete täitmiseks oma enda vara arvelt kulutusi tegema. Samas leiab kohtunik Kersti Kerstna-Vaks, et kohtu poolt liiga suure ettemaksu nõudmine ei tohiks saada takistuseks pankrotimenetluse algatamisele.

Kui kohus kuulutab välja võlgniku pankroti, siis piisab pankrotivarast vähemalt esialgsete pankrotimenetluse kulude katteks ega ole probleeme ka ajutisele haldurile tasu maksmisega. Eeldusel, et selline vara eksisteerib ning tegemist on likviidse varaga, näiteks on võlgniku arvelduskontol teatud rahalised vahendid või on näiteks võlgniku Maksu- ja Tolliameti ettemaksukontol teatud summa. PankrS § 150 lõige 2 sätestab selgelt ajutise halduri tasu maksmise pankrotivarast, kui kohus pankroti välja kuulutab. Samas kui võlgniku vara koosneb peamiselt tagasivõitmise nõuetest või muudest nõuetest kolmandate isikute vastu, on võimalik, et ka pankroti väljakuulutamisel mõistab kohus algselt ajutise halduri tasu välja kohtu deposiiti makstud rahasumma arvel. Sellisel juhul tekib võlausaldajal nõue pankrotivõlgniku vastu menetluskuluna (PankrS § 150 lg 1 p 1)²⁰.

---

¹⁹ K. Kerstna-Vaks. Viidatud töö, lk 398.

²⁰ Samas, lk 398.

Autor leiab, et raugemisega lõppenud menetluste puhul, kus pankrotiavalduse on esitanud juriidilisest isikust võlgnik liiga hilja, ei ole ajutise halduri õigus saada tasu, mis vastab tegelikult tehtud tööle, alati tagatud. Autori arvates antud probleemi ühe võimaliku lahendusena võib seaduse tasandil ette näha võimaluse mõista ajutise halduri tasu välja juriidilisest isikust juhtorgani liikmelt või liikmetelt, kes on võlgniku nimel jätnud õigeaegselt esitamata pankrotiavalduse või ei ole seda üldse teinud ning vastava avalduse esitas võlausaldaja. Juhtorgani liikmetel lasub seadusest tulenev kohustus esitada õigeaegselt pankrotiavaldus, kui on ilmne, et juriidiline isik on püsivalt maksejõuetu. Antud kohustuse täitmata jätmisele võib järgneda ka kriminaalvastutus vastavalt karistusseadustiku²¹ (KarS) §-le 385¹. Kui kohus tuvastab, et juhatuse liige on oma kohustusi rikkunud ning tekitanud seeläbi võlgnikule kahju, mis omakorda põhjustas äriühingu maksejõuetuse, siis autori hinnangul võib olla põhjendatud mõista välja ajutise halduri tasu juhatuse liikmelt, kuivõrd õigeaegse pankrotiavalduse esitamisel oleks juhatuse liige saanud vältida või vähemalt minimeerida äriühingule ja tema võlausaldajatele tekitatavat kahju. Kui juhatuse liige ei viivita pankrotiavalduse esitamisega, vaid esitab selle õigeaegselt, siis välditakse seeläbi äriühingu vara edasine vähenemine, mille tulemusena säilitatakse võimalus rahuldada võlausaldajate nõuded võlgniku vara arvel suuremas ulatuses, samuti võimalus võlgniku varast katta pankrotimenetluse kulud, mille üheks liigiks on ajutise halduri tasu. Näiteks Lätis võib kohus välja mõista menetluse üldkulud otse võlgniku juhtorgani liikmetelt, kui on tuvastatud nende kriminaalvastutus seoses võlgnikule kahju tekitamisega, mis põhjustas võlgniku maksejõuetuse²². Ka Eestis võiks olla kohtule antud võimalus välja mõista ajutise halduri tasu oma kohustusi rikkunud ja selle eest vastutavate võlgniku juhtorgani liikmetelt. Vastava regulatsiooniga võiks täiendada PankrS § 30 lg-t 3.

Mis puudutab aga juhatuse liikme või likvideerija poolt antud nõusolekut ajutise halduri tasu maksmiseks, siis autori arvates ei ole selline menetluskulude kandmine seaduse mõttega vastuolus, kuivõrd TsMS § 146 lg 1 p 2 võimaldab välja mõista menetluskulud välja ka isikult, kes ei ole menetlusosaline, juhul kui isik on võtnud need kulud enda kanda kohtule esitatud avalduse või kokkuleppega.

---

²¹ Karistusseadustik. - 06.06.2001 RT I 2001, 61, 364; RT I, 17.04.2013, 8.

²² M Kiškis, S, Butov. European Cross Border Insolvency. Corporate Insolvency Proceedings. Latvia, London: Sweet& Maxwell, 2008, p 16-25.

1.4. Tasu hüvitamine riigi vahenditest

Alates 2006. aastast on Eestis võimalik teatud tingimuste täitmisel maksta ajutise halduri tasu ja katta tema kulutusi riigi vahenditest. PankrS § 23 lg 4 kohaselt riigi vahenditest ei hüvitata ajutise halduri tasu ja kulutusi suuremas summas kui 397 eurot, sealhulgas seaduses ettenähtud maksud, välja arvatud sotsiaalmaks. 397 eurot on ette nähtud ühe menetluse kohta.

Riik osaleb ajutise halduri tasu maksmisel üksnes järgmistel tingimustel: 1) pankrotiavalduse on esitanud võlgnik; 2) pankrotimenetlus raugneb pankrotti välja kuulutamata; 3) võlgnikul puuduvad piisavad vahendid menetluskulude katteks; 4) võlgnik, võlausaldaja või kolmas isik ei tasu menetluskulude katteks vajalikku summat kohtu deposiiti²³.

Palju diskussioone on tekitanud küsimus, kas 397 eurot on alati piisav summa menetluskulude katteks ning kas see arvestab ajutise halduri tehtud töö mahtu ja tegelikke kulutusi. Kui 2006. aastal oli riigi vahenditest tasumisele kuuluva summa maksimaalne suurus 6700 krooni, siis 2010. aastal seda summat vähendati 6200 kroonini ning tänaseni on riigi vahenditest makstava hüvitise ülempiir nimetatud summas ka püsima jäänud²⁴.

Soomes on võlgniku pankrotimenetluse raugemise korral ajutisel halduril õigus õiglasele tasule ja tema poolt tehtud kulutuste hüvitamisele, mis olid vajalikud vara valitsemiseks (Sooe pankrotiseadus pt 10 § 4 lg 1). Vastav tasu makstakse ning kulutused kuuluvad hüvitamisele võlgniku vara vahenditest. Soomes on ajutisel halduril õigus menetluse raugemise korral pidada kinni varast vahendid enda tasu ja tehtud kulutuste katmiseks, samuti võõrandada vara ning võõrandamisel saadud rahast tasuda endale tasu. Ka Soomes on ette nähtud riigi osalemine ajutise menetluskulude hüvitamisel²⁵. Kui tasu ja kulutused hüvitatakse riigi vahenditest, siis nende suuruse otsustab kohus ning teeb vastavasisulise kohtuotsuse. Ajutine haldur on kohustatud esitama kohtule üksikasjaliku arve-selgituse tema poolt täidetud ülesannetest ning kui ta taotleb tasu maksmist ja kulutuste hüvitamist riigi vahenditest, siis ka aruande võlgniku varast, millega

²³ K. Kerstna-Vaks. Viidatud töö, lk 400.

²⁴ 6200 krooni ümber arvestatuna eurodesse on 397 eurot.

²⁵ The 2013 Insol Directory. The comprehensive directory of restructuring, insolvency and bankruptcy professionals throughout the world, 2012, p 37.

on võimalik katta ajutise halduri tasu ja kulutusi. Sellisel juhul annab kohus võlgnikule ning viimase soovil võlausaldajatele ja pankroti ombudsmanile võimaluse avaldada oma arvamust. Lisaks võimaldab Soome pankrotiseadus pankroti ombudsmanil avaldada arvamust tasu osas, mida ajutine haldur nõuab, enda algatusel ning vaidlustada kohtuotsust, millega määrati ajutise halduri tasu (Soome pankrotiseadus pt 10 § 4 lg 2).

Soomes tasutakse ajutisele haldurile riigi vahenditest kuni 1000 eurot ulatuses, mis ei kata võlgniku vara (Soome pankrotiseadus pt 10 § 5 lg 1). Juhul, kui ajutine haldur on oma ülesannete täitmisel esitanud politseile ka kuriteoteate, siis on ajutisel halduril õigus nõuda sellega kaasnenud lisakulutuste hüvitamist riigi vahenditest kuni 600 eurot, kuid tingimusel, et antud kulutusi ei ole võimalik katta võlgniku varast. Eeltoodust nähtub, et Soomes on ajutisele haldurile riigi vahenditest tagatud tasu enam kui kaks korda suurem võrreldes Eestis riigi vahenditest maksmisele kuuluva summaga. Soome vastav regulatsioon erineb Eesti pankrotiseaduses sätestatust ka selle poolest, et Eestis ei hüvitata riigi vahenditest ajutisele haldurile kulutusi, millised ta on kandnud juhul, kui ta on teatanud prokurörile või politseile võlgniku poolt toime pandud kuriteo tunnustega teost seoses maksejõuetuse tekkimisega kriminaalmenetluse alustamise otsustamiseks.

Seega kui ajutisel halduril võib tekkida piisav põhjus kahtluseks, et võlgnik on seoses maksejõuetuse tekkimisega pannud toime kuriteo tunnustega teo, kuid asjaolude uurimiseks on vajalik teostada põhjalikum analüüs, millega ajutisele haldurile kaasnevad täiendavad kulutused, siis ei pruugi ajutine haldur olla motiveeritud süvaanalüüsi teostama, kuivõrd tal puudub kindlus, kas ja kui suures ulatuses vastavad täiendavad kulutused talle hüvitatakse olukorras, kus tegemist on varatu äriühinguga ning kus võlausaldajad ei ole huvitatud menetluse finantseerimisest. M. R. Goode on seisukohal, et ka avalikes huvides on oluline välja selgitada võlgniku pankrotistumise põhjused ja isikud, kes selle põhjustasid²⁶. Autori arvates, kui riik kompenseeriks analoogselt Soome praktikaga teatud summas ajutise halduri töö ja täiendavad kulutused, millised tal tekivad põhjaliku analüüsi teostamisel seoses maksejõuetuse põhjuste väljaselgitamisega, siis oleks ajutine haldur rohkem motiveeritud välja selgitama äriühingu maksejõuetuse tegelikke põhjusi. Sellest omakorda oleks autori hinnangul rohkem võimalusi nende isikute vastutusele võtmiseks,

---

²⁶ Goode, R. M. Principles of corporate insolvency law. 2nd ed. London: Sweet and Maxwell, 2002, p 35-37.

kes on süüliselt põhjustanud äriühingu maksejõuetuse. Autor leiab, et sellisel juhul oleksid tagatud ka võlausaldajate huvid, kuivõrd nende isikute vastu oleks võlausaldajatel kergem esitada kahju hüvitamise nõudeid ja seeläbi saada oma nõuded rahuldatud. Kuivõrd pankrotimenetluse üheks eesmärgiks on maksejõuetuse põhjuste tuvastamine ja vajadusel maksejõuetuse põhjustanud isikute vastutusele võtmine, mida saab saavutada võlgniku tegevuse põhjaliku uurimise kaudu sõltumatu halduri poolt, siis ei peaks jääma lootma vaid võlgniku või võlausaldajate rahalistele vahenditele, vaid vajadusel peaks menetlust finantseerima ka riik.

Kohtunik Kersti Kerstna-Vaks leiab, et kui riigi vahenditest makstava hüvitise määr ja maksmise kord ei arvesta ajutise halduri tehtud töö mahtu ja tegelikke kulutusi, siis on tegemist ajutise halduri õiguste kitsendamisega. Riigi vahenditest ajutise halduri tasu ja kulutuste maksmine on oma olemuselt riigipoolne menetlusabi võlgnikule menetluskulude kandmiseks. Riigipoolse menetlusabi andmise üldtingimused tsiviilkohtumenetluses on sätestatud tsiviilkohtumenetluse seadustikus ja riigi õigusabi seaduses, milliste kohaselt on ette nähtud tehtud töö hulga ja tegelike kulutuste arvestamine²⁷. Kohtunik Kersti Kerstna-Vaks on seisukohal, et ajutise halduri ülesannete täitmine on lähedane eelkõige eksperdi ülesannete täitmisele ning et kohtutel tuleks muu vahendi puudumisel pankrotimenetluse kulude katmiseks kohaldada seaduse analoogiat ning mõista ajutise halduri tasu ja kulutused välja riigi arvelt analoogselt eksperdiga, kellele makstakse tasu riigi arvel tunnitase, mis on 10-40-kordne töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel kehtestatud tunnipalga alammäär. Ajutine haldur on täitnud oma kohustusi kohtu määramisel ja tal on õigus oma kohustuste täitmise eest saada tasu vastavalt tehtud tööle. PankrS § 23 lõikes 1 sätestatud ajutise halduri tasu saamise õigus peab olema kohtu poolt realselt tagatud ega saa sõltuda üksnes võlgniku varalisest olukorrast²⁸.

Autori arvates tasub riigi vahenditest makstava hüvitise määr ja maksmise kord ümber vaadata, kuivõrd käesoleval ajal see ei arvesta ajutise halduri realselt tehtud töö hulka ning tegelikke kulutusi. Autor nõustub kohtunik Kersti Kerstna-Vaks arvamusega ning leiab, et on mõistlik kehtestada regulatsioon, mille kohaselt hüvitatakse riigi vahenditest ajutise halduri tasu kui eksperdi määramisega seotud kulutused. Hetkel ajutisele haldurile hüvitatakse riigi poolt üksnes

---

²⁷ K. Kerstna-Vaks. Viidatud töö, lk 400-401.

²⁸ Samas, lk 401.

397 eurot, kuid teatud menetlustes võib ta teha tööd ja kanda sellega seoses kulutusi oluliselt suuremas summas kui 397 eurot. Seega võivad hetkel ajutised haldurid saada sageli tasu vähem, kui nad on ajutises menetluses tööd teinud, milline olukord aga ei pruugi vastata halduri huvidele ning 397 eurot olla optimaalseks tasu suuruseks.

Lisaks on autori hinnangul põhjendatud Eestis sarnaselt Soome praktikaga sätestada regulatsioon, mille kohaselt riik hüvitab teatud osas ajutise halduri tasu ja kulutused kuriteo teate esitamisel. Autor arvab, et see motiveeriks ajutist haldurit rohkem tegelema võlgniku pankrotistumise tegelike põhjuste välja selgitamisega, mis omakorda tagab suurema võimaluse nende isikute vastutusele võtmiseks, kes on süüliselt põhjistanud äriühingu maksejõuetuse, mis on ka võlausaldajate huvides.

2. HALDURI TASU

2.1. Halduri tasu määramise põhimõtted ja õiguslikud alused

Pankrotihalduri (halduri) õigus saada tehtud töö eest õiglast tasu on üldtunnustatud põhimõte ja sätestatud PankrS §-s 65²⁹, mille kohaselt on halduril õigus saada tasu oma ülesannete täitmise eest. Samas on kogu pankrotiõiguse ajaloo jooksul olnud ühiskonnas ja võlausaldajate hulgas kartus, et võlgniku vara haldaja võib lõigata sellest kasu võlausaldajate arvel³⁰. Halduri õiglaseks tasustamiseks on vaja saavutada tasakaal menetlusega seotud hüvede ja kulude vahel, kusjuures oluline on saavutada avalik usaldus selle suhtes, et kulutused on olnud optimaalsed. Samas peab haldurile määratav tasu olema läbipaistev³¹. Ei saa pidada õigeks kulude suurendamist, selleks et haldur saaks kätte tema enese poolt õiglaseks peetava tasu³².

Kohtunik Kersti Kerstna-Vaks toob välja haldurile tasu määramisel kolm põhiküsimust:

1. Kas ja millisel määral tuleb tasumäärad (standardid) kehtestada riigi poolt õigusaktiga ja millised on tasu määramise kriteeriumid?
2. Milline pankrotimenetluse organ on õigustatud otsustama haldurile tasu määramise?
3. Kas ja milline on kohtu pädevus halduri tasu mõistlikkuse hindamisel ex officio?

Lõppkokkuvõttes taandub kõik põhiküsimusele: milline on haldurile õiglane tasu ja kuidas seda määrata³³?

Sõltuvalt riigist on halduri tasu määramise õiguslikud alused ja tasumäärad reguleeritud kas seadusega või on nende määramine delegeeritud seaduse alusel valitsusele, riiklikule järelevalveorganile või haldurite kutseühingule või tasu määratakse igas pankrotimenetluses eraldi kas võlausaldajate, kohtu või riikliku järelevalveorgani poolt³⁴.

²⁹ RKTko 3-2-1-71-11, p. 12.

³⁰ K. Kerstna-Vaks. Viidatud töö, lk 393.

³¹ Orderly and effective Insolvency Procedures. Key Issues. Legal Department, International Monetary Fund. 1999. Arvutivõrgus: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/orderly/> (15.02.2013).

³² I. F. Fletcher. The Law of Insolvency. 3 ed. London: Sweet and Maxwell 1999, p 13.

³³ K. Kerstna-Vaks. Viidatud töö, lk 393.

³⁴ International Association of Insolvency Regulators (IAIR). Mexico 2006. Overview of Insolvency. Arvutivõrgus: http://www.insolvencyreg.org/sub_publications/docs/IAIR_Mexico_City_2006-Overview_of_Insolvency.pdf, lk 13-14 (27.03.2013).

Halduri tasu arvutamisel lähtutakse reeglina ühest alljärgnevast alusest või nende kombinatsioonist³⁵:

1. teatud protsent realiseeritud pankrotivara ja/või võlausaldajatele väljamakstud jaotiste väärtusest;
2. tasumäär, mis vastab halduri täidetud ülesannetele (toimingutasu);
3. tunnitasu.

On asutud seisukohale, et esimesel kahel juhul võib haldur võrreldes tegeliku töömahuga saada ala- või ületasustatud. Samas on sellise tasusüsteemiga tagatud teatud kindlus võlausaldajatele, et kogu pankrotivara ei kasutata ära menetluskulude katteks. Tunnitasu süsteem sobib juhtudeks, kui puudub konkreetne ülevaade eeldatavast halduri teostatavast töö mahust või menetlus on väga komplitseeritud. Samas ei pruugi halduri teenitav tasu sellisel juhul vastata töö tulemustele³⁶, näiteks viib haldur läbi põhjaliku analüüsi, et selgitada välja tagasivõitmise võimalused, kuid hiljem selgub, et neid siiski ei esine. Tunnitasu süsteemi miinuseks võib pidada ka asjaolu, et see võib olla menetluse põhjendamatu venitamise ajendiks³⁷.

Autori hinnangul, olenemata sellest, kuidas on riigiti välja kujunenud halduri tasustamise reeglid, tuleb tagada, et ühelt poolt arvestaksid need halduri huviga saada tasu vastavalt tehtud tööle, kuid teiselt poolt välistaksid ebamõistlikult suure või väikse tasu määramise või mistahes halduri ja võlausaldajate vahelised kokkulepped, mille tulemusena võiksid saada kahjustatud võlausaldajate huvid.

Eestis arvestatakse halduri tasu lähtudes pankrotivara müügist ja tagasivõitmisest, samuti halduri muu tegevuse tulemusena pankrotivarasse laekunud ja pankrotivara hulka arvatud rahast. Tasu suuruse määramisel arvestab kohus pankrotihalduri töö mahtu, keerukust ja pankrotihalduri kutseoskust. Pankrotihalduri tasu arvestamisel ei võeta arvesse raha, mis oli võlgnikul pankroti väljakuulutamise ajal või mis on saadud halduri tegevusest sõltumata (PankrS § 65 lg 2). Halduri tasu ja hüvitamisele kuuluvate kulutuste arvestamise kord ning tasu piirmäärad on kehtestatud pankrotiseaduses. Varasemalt oli vastav regulatsioon kehtestatud justiitsministri määruses.

---

³⁵ Samas, lk13.

³⁶ Samas, lk 14.

³⁷ J. L. Westbrook. Global View of Business Insolvency Systems. Leiden, 2010, p 225.

Pankrotimenetluses on tegemist multiplinaarse õigussuhtega, mis tähendab, et erinevalt võlaõigusest on võlgnik ja kõik tema võlausaldajad omavahel seotud. Nimetatud põhimõtte on tuntud kollektiivsuse printsiibi all³⁸. Seega on pankrotihaldur võlgniku esindajana seotud tihti keeruliste õigussuhetega, mida sõltuvalt igast kaasusest võiks kohus arvestada tasu määramisel, leiab kohtunik Kersti Kerstna-Vaks³⁹.

Soomes kehtiva regulatsiooni kohaselt on pankrotihalduril õigus saada tehtud töö eest tasu. Soome pankrotiseaduse pt 8, § 7 lg 1 sätestab, et pankrotihalduril on õigus saada tasu pankrotivarast suuruses, mis on mõistlik arvestades tema ülesannete mahtu ja keerukust, vara suurust ja teisi asjaolusid. Peale tasu ei või haldur ega temaga seotud isikud saada mingeid teisi hüvitisi⁴⁰. Erinevalt Eesti vastavast regulatsioonist ei sätesta Soome pankrotiseadus pankrotihalduri tasu üksikasju, nagu tasu suurus, maksmise kord jms, vaid seda reguleerib Advokatuuri pankrotiküsimuste kogu soovitus nr 13/2004⁴¹.

Leedu ettevõtte pankrotiseaduse⁴² § 36 lg 4 kohaselt otsustavad pankrotihalduri tasu määramise võlausaldajad. Vastavalt Leedu ettevõtte pankrotiseaduse § 36 lg-le 5 ning Leedu füüsiliste isikute pankrotiseaduse⁴³ § 22 lg-le 4 sätestatakse pankrotihalduri tasu suurus ning tasustamise tingimused pankrotihalduriga eraldi sõlmitavas lepingus. Tuleb märkida, et Leedus jõustus füüsiliste isikute pankrotiseadus alles hiljuti, s.o 2013. aasta 01. märtsil. Seni ei olnud füüsiliste isikute maksejõuetusmenetlus Leedus õiguslikult reguleeritud⁴⁴. Juriidilise isiku pankrotimenetluse puhul sõlmitakse vastav leping pankrotihalduri ja võlausaldajate vahel ning füüsilise isiku pankrotimenetluse puhul pankrotihalduri ning füüsilisest isikust võlgniku vahel. Ajavahemiku eest, mil algatati pankrotimenetlus kuni võlausaldajate esimese üldkoosoleku

---

³⁸ I. F. Fletcher. The Law of Insolvency. 3 ed. London: Sweet and Maxwell 1999, p 9.

³⁹ K. Kerstna-Vaks. Viidatud töö, lk 394.

⁴⁰ The 2013 Insol Directory. The comprehensive directory of restructuring, insolvency and bankruptcy professionals throughout the world. GTA Media, 2012, p 37.

⁴¹ Soome keeles Pesänhoitajan Palkkio 13/2004, Konkurssiasiaain Neuvottelukunta Suositus nr 13. Arvutivõrgus: <http://www.konkurssiasiamies.fi/uploads/e6aj01.pdf> (07.04.2013), edaspidi Soome Advokatuuri soovitus nr 13/2004.

⁴² Leedu keeles Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. – Valstybės žinios 2001, 31-1010. Arvutivõrgus: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=321939&p_query=&p_tr2= (04.04.2013), edaspidi Leedu ettevõtte pankrotiseadus.

⁴³ Leedu keeles Fizinių asmenų bankroto ĮSTATYMAS. - Valstybės žinios, 2012, 57-2823. Arvutivõrgus: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=424561&p_query=&p_tr2=2 (04.04.2013), edaspidi Leedu füüsiliste isikute pankrotiseadus.

⁴⁴ R. Norkus, S. Kavalne. Leedu maksejõuetusõigus: ajalugu, areng ja õigusreformi põhilised probleemid. – Juridica 2011/3, lk 223.

toimumiseni või halduriga eelnimetatud lepingu sõlmimiseni, otsustavad võlausaldajad haldurile eraldi tasu. Juriidilisest isikust võlgniku puhul sõltub tasu suurus sellest, kas võlgniku tegevus jätkub või mitte, mis summas võõrandatakse vara, samuti võlgniku vastu esitatud tsiviilhagide arvust ning vastavate kohtumenetluste keerukusest. Võlausaldajatel on õigus nõuda halduri tasu suuruse vähendamist, ka selle perioodi eest, mil algatati võlgniku pankrotimenetlus kuni sõlmiti eelnimetatud leping.

Läti pankrotiseaduse § 166⁴⁵ kohaselt lepivad pankrotihaldur ja füüsilisest isikust võlgnik omavahel kokku tasu suurus. Tasu makstakse pankrotihaldurile igakuiselt võlgniku varast ning see ei tohi ületada ühe kuu miinimumpalka, välja arvatud kui pooled ei ole teisiti kokku leppinud. Juriidilisest isikust võlgniku puhul määravad halduri tasu võlausaldajad (Läti pankrotiseadus § 89).

Autori hinnangul on mõistlik, võttes aluseks Leedus kehtiv regulatsioon, kehtestada Eestis eraldi pankrotihaldurile tasu määramine selle aja eest, mil ta on teinud tööd alates tema ajutise halduri staatuse lõppemisest kuni võlausaldajate esimese üldkoosolekuni. Seda olukorras, kus kuulutatakse välja võlgniku pankrot, kuid võlausaldajate esimene üldkoosolek ei kinnita pankrotihaldurit. Arvestades, et menetlusse astub teine haldur, siis on põhjendatud ning mõistlik oma töö teinud ja kinnitamata jäänud haldurile tasu kohtumäärusega ära määrata ja kinnitada. Tasu arvestamise aluseks tuleks võtta tema ülesannete täitmiseks kulunud aeg, rakendades analoogiat ajutise halduri tasu määramisega. Samas näiteks Läti pankrotiseaduse § 169 kohaselt, kui nimetatakse teine pankrotihaldur, tuleb esimesele pankrotihaldurile tasuda pankrotihalduri tasu nendel võlausaldajatel, kes hääletasid esimese pankrotihalduri nimetamise poolt. Autori hinnangul on see mõistlik, kuivõrd esimene pankrotihaldur oli tegutsenud just antud võlausaldajate ettepanekul. Eestis selline põhimõte ei saaks rakenduda, sest meil nimetab kohus esimese pankrotihalduri, kes tegutseb kuni võlausaldajate esimese üldkoosolekuni, kus ta alles kinnitatakse võlausaldajate poolt. Seega Eestis kuni võlausaldajate esimese üldkoosolekuni ei saa võlausaldajad kuidagi mõjutada halduri nimetamist, mistõttu ei peaks nemad halduri tasu hüvitama juhul, kui valitakse teine haldur.

---

⁴⁵ Läti keeles Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju, 12.09.1996. Inglise keeles Law on the Insolvency of Undertakings and Companies. Arvutivõrgus: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=40681> (08.04.2013), edaspidi Läti pankrotiseadus.

2.2. Tasu arvutamise metoodika ja tasu piirmäärad

Pankrotihalduri tasu piirmäärad on kehtestatud PankrS §-s 65¹. Nimetatud sättega on reguleeritud pankrotihalduri tasu alam- ja ülemmäärad, milliste suurus sõltub pankrotivara suuruselt. Kuni 31.12.2003 kehtinud regulatsiooni kohaselt ei olnud halduri tasu ülemmäär üldse õigusaktiga reguleeritud, mille tõttu võis esineda menetlusi, kus halduri tasu moodustas ebamõistlikult suure osa pankrotivarast. Hetkel kehtiva pankrotiseaduse kohaselt on pankrotihalduri tasu alammäär pankrotivaralt, mille suurus on kuni 6400 eurot, 20% pankrotivarast. Kui pankrotivara suurus ületab 6400 eurot, siis tuleb lähtuda pankrotihalduri tasu arvutamisel alammääradest, mis on eraldi pankrotiseaduse §-s 65¹ välja toodud. Pankrotihaldurile kuni 6400 euro suuruselt pankrotivaralt makstava tasu ülemmäär on 35% pankrotivarast. Kui pankrotivara suurus ületab 6400 eurot, siis lähtutakse ülemmääradest, mis on samuti pankrotiseaduse §-s 65¹ ära toodud. Kui pankrotivara suurus peaks ületama 640 000 eurot, siis on pankrotihalduri tasu ülemmääraks kuni 5% pankrotivarast. Lisaks sätestab Eesti pankrotiseadus, et halduri tasu suurus ei või olla väiksem kui 1% pankrotivara müügist ja tagasivõitmisest ning pankrotihalduri muu tegevuse tulemusena pankrotivarasse laekunud ja pankrotivara hulka arvatud rahast. Seega 1% kogu pankrotivarasse laekunud ja pankrotivara hulka arvatud rahast peab pankrotihaldurile olema igal juhul tagatud.

Riigikohus analüüsis küsimust, kas PankrS § 65¹ lg-d 1 ja 3 on koostoimes kohaldatavad ning asus seisukohale, et nimetatud sätteid ei ole võimalik kohaldada koostoimes. Riigikohus selgitas, et kui pankrotivara ületab 640 000 eurot, siis tuleb kohtul kaaluda pankrotihaldurile tasu määramist 1-5% vahemikus pankrotivarasse laekunud vara maksumusest⁴⁶. Seega sellisel juhul PankrS § 65¹ lg-s 1 ja 2 sätestatud piirmäärad ei kohaldu.

Autor nõustub Riigikohtu antud asjas tehtud lõppjärelausega. Riigikohtu sellekohase järelduse kohaselt on välistatud haldurile ebamõistlikult suure tasu määramine ning tagatud võlausaldajate huvid ja pankrotimenetluse eesmärk, milleks on võlausaldajate nõuete rahuldamine. Samas ei nõustu autor millistel motiividel Riigikohus jõudis järeldusele. Antud asjas nähtub, et Riigikohus oli lähtunud üksnes PankrS §-st 65¹ ning tõlgendanud seda grammatiliselt. Autor arvab, et pankrotiseadust tuleb tõlgendada süstemaatiliselt ning iga menetluse puhul seega lisaks vaadata

---

⁴⁶ RKTko 3-2-1-71-11, p 12.

ka PankrS § 65 lg-s 2 sätestatud nõuet, mille kohaselt arvestab kohus tasu suuruse määramisel halduri töö mahtu, keerukust ja halduri kutseoskust, kuivõrd kõik pankrotimenetlused on erinevad. Võivad esineda menetlused, kus haldur on täitnud arvukalt ülesandeid (näiteks esindanud võlgnikku mitmetes kohtuvaidlustes, tegelenud töötajate nõuete rahuldamisega), kuid kohus on tasuks määranud näiteks üksnes 1% pankrotivarasse laekunud vara maksumusest, lähtudes pankrotiseaduse grammatilisest tõlgendamisest. Selline tasu aga ei pruugi vastata halduri tegelikule panusele menetlusse, mistõttu jääks haldur osaliselt tasustamata. Ka K. Corki komitee arvamuses on asutud seisukohale, et haldurile tasu määramisel on vaja arvestada asja iseloomu ja halduri tegevuse efektiivsust⁴⁷. Lisaks leiab autor, et kohus peaks tasu määramisel arvestama halduril lasuva vastutusega.

Saksamaal on halduri tasu osas kehtestatud reegelmäär. Vastavalt Saksamaa pankrotiseaduse §-le 63 arvutatakse halduri tasu lähtudes pankrotivara suurusest pankrotimenetluse lõpetamisel. Sõltuvalt halduri poolt tehtud töö mahule ja keerukusele võib tasu ületada reegelmäära või olla sellest väiksem. Saksamaal kui menetluses on esitanud oma nõuded kuni 10 võlausaldajat, siis on tasu alammääraks vähemalt 1000 eurot. 11. kuni 30. võlausaldaja puhul suureneb halduri tasu alammäär iga uue 5. võlausaldaja pealt 150 euro ulatuses. Alates 31. võlausaldajast suureneb tasu alammäär iga uue 5 võlausaldaja pealt 100 euro võrra (InsVV § 2 lg 1 ja 2).

Soomes on Soome Advokatuuri soovitus nr 13/2004 kohaselt pankrotihalduri ülesanneteks peamiselt pankrotimenetluse juhtimine, vara realiseerimine ja võlausaldajatele väljamaksete tegemine. Seega nimetatud kohustused ei erine Eestis pankrotihalduril lasuvatest kohustustest.

Soome Advokatuuri soovitus eristab kahte liiki pankrotimenetlusi: lühike menetlus ja pikk menetlus. Lühikese pankrotimenetluse all mõistetakse menetlust, kus võlgniku raamatupidamine on nõuetekohaselt korraldatud, võlgnik või tema esindaja täidab seaduses ettenähtud kohustusi, võlgnikul ei ole töötajaid ning võlgniku vara on võimalik kas lihtsalt ja kiirelt realiseerida või vara puudub. Nimetatud soovitus kohaselt on lühikeses pankrotimenetluses pankrotihalduri tasu arvutamise aluseks pankrotimenetluse toimingute arv, mida pankrotihaldur on sooritanud. Kui pankrotihaldur on täitnud erilisi ülesandeid või valitsenud ja müünud pandieset, siis määratakse

---

⁴⁷ K. Cork. Insolvency Law and Practice. Report of The Review Committee. London, 1982, p 208.

pankrotihaldurile eraldi tasu. Toimingute põhjal arvutatav tasu määratakse tunnihinna alusel. Lühikese menetluse puhul on pankrotihalduri tasu suuruseks 1500-2000 eurot. Tasu suurust võib suurendada, arvestades menetluse keerukust. Soovitusel on sätestatud 10 erijuhtu, milliste esinedes võib lühikeses pankrotimenetluses halduri tasu tõsta iga juhu esinedes 300-500 euro võrra. Kui pankrotihaldur täidab näiteks vähemalt 3 erijuhtu, siis moodustab tema tasu 2400-4000 eurot. Selliseks erijuhuks on näiteks võlgniku pankroti väljakuulutamisel pooleliolevad kohtumenetlused, mis on seotud võlgnikuga. Samuti kui vara müük on raskendatud, kui pankrotihalduril tuleb koostada vara inventuur, kui vara on keeruline välistada kolmandatele isikutele kuuluvast varast, kui võlgnikul on töötajad või endised töötajad, kelle osas on haldur kohustatud esitama vajalikud taotlused hüvitiste taotlemiseks vastavatest riiklikest asutustest (Soome Advokatuuri soovitus nr 13/2004, p 4.1).

Soome pikk pankrotimenetlus on jagatud kaheks osaks. Pika pankrotimenetluse esimeses osas on halduri tasu arvutamise aluseks toimingute arv sarnaselt lühikesele menetlusele ning tasule liidetakse 300-500 eurot iga menetluse keerukust suurendava tingimuse esinemisel. Samuti on võimalik pika menetluse esimeses osas pankrotihalduri tasu arvutamise aluseks võtta „rahaks muudetud vara määr“ (soome keeles *pesän rahaksimuttooarvo*; Soome Advokatuuri soovitus nr 13/2004, p 4). Rahaks muudetud vara määra saamisel liidetakse kokku kogu pesasse kuulunud vara võõrandamisest saadud raha. Kui kogu vara ei ole veel pankrotihaldurile tasu määramise ajaks realiseeritud, võetakse tasu arvutamisel aluseks veel müümata vara tõenäolisest võõrandamisest laekuv summa. Rahaks muudetud vara määr ei sisalda pankrotipessa laekunud töötajatele välja makstavat hüvitist. Samuti ei kaasata määra arvutamisel pandieseme müügist saadud raha, kuivõrd pandieseme valitsemise ja müügi eest on pankrotihaldurile ette nähtud eraldi tasu (Soome Advokatuuri soovitus nr 13/2004, p 4).

Pika pankrotimenetluse teises etapis on pankrotihalduri tasu arvutamise aluseks kas rahaks muudetud raha määr või pankrotihalduri poolt sooritatud toimingute arv. Viimaste alusel arvutatakse pankrotihalduri tasu olukorras, kus pesas puudub tavapäraselt realiseeritav vara, vaid pankrotimenetluse toimingud on seotud võlgniku vara ja varaliste õiguste väljaselgitamisega.

Otsus, milline põhimõte võetakse pankrotihalduri tasu arvutamise aluseks, tuleb teha viivitamatult pärast seda, kui on selgunud, kas pankrotimenetlus jätkub pika menetlusena.

Rahaks muudetud vara määra arvutamisel rakenduvad samad põhimõtted, mis pika pankrotimenetluse esimeses osas. Pandieseme müügist saadud vara ei arvestata rahaks muudetud vara määra arvutamisel. Eriliste toimingute teel pankrotivarasse saadud raha arvestatakse rahaks muudetud vara määra arvutamisel vaid siis, kui ei ole teisiti otsustatud (Soome Advokatuuri soovitus nr 13/2004, p 4).

Leedu ettevõtte pankrotiseadus ei sätesta konkreetseid tasumäärasid, kuid võlausaldajad on huvitatud sellest, et haldurile määratav tasu oleks mõistlik. Küll aga on füüsiliste isikute pankrotimenetluse osas kindel reegel, mille kohaselt pankrotihaldurile määratav tasu suurus ei või ületada kolme kuu miinimumpalka, s.o $1000 \times 3 = 3000$ LTL (sisaldab kõiki makse) perioodi eest, mil jõustus kohtumäärus, millega algatati võlgniku pankrotimenetlus kuni võlgniku pankrotimenetluse läbiviimise plaani kohtu poolt kinnitamiseni (Leedu füüsiliste isikute pankrotiseadus § 22 lg 3).

Lätis alates halduri nimetamisest kuni tema poolt võlgniku varade müügiplaani koostamiseni makstakse haldurile tasu, mis vastab kahe kuu miinimumpalgale (Läti pankrotiseadus § 169 lg 1). Kui vastav plaan on koostatud ning pankrotimenetlus jätkub, kuivõrd on võimalik katta pankrotimenetluse kulusid kas pankrotivarast või kannab need näiteks võlgniku seaduslik esindaja või võlausaldaja või mitu võlausaldajat, siis esimesel juhul on halduri tasu suurus 10% võlausaldajatele tehtud väljamaksetest, kui ei ole teisiti kokku lepitud, ning teisel juhul lepitakse tasu suurus kokku nõ menetluse rahastajaga (Läti pankrotiseadus § 169 lg 2). Kui haldur aga müüb panditud vara, siis makstakse haldurile selle eest eraldi tasu, mis sõltub panditud vara müügitulemist ja võlausaldajatele tehtud väljamaksetest selliselt, et mida suurem on müügitulem, seda suurem on halduri tasu (Läti pankrotiseadus § 169 lg 3).

Autori hinnangul oleks ka Eestis mõistlik sarnaselt Soome ja Läti regulatsioonidega nendes menetlustes, kus pankrotivara hulka kuulub ühtlasi pandiese, eraldi arvestada halduri tasu tema poolt läbiviidud pandieseme müügi eest. Autori hinnangul oleks sellisel juhul tagatud nii halduri

kui ka võlausaldajate huvid, sest mida kõrgema hinnaga õnnestuks halduril pandiese müüa ja suuremas ulatuses teha võlausaldajatele väljamaksed, seda suuremas ulatuses oleksid rahuldatud võlausaldajate nõuded. Võlgniku vara, mis on kasutada võlgniku nõuete rahuldamiseks, tuleb maksimeerida, müües seda parima võimaliku hinnaga⁴⁸. Vara efektiivne müük nõuab pankrotihaldurilt rohkem müügi nimel ponnistusi, mille eest tuleb omakorda haldurile kõrgemat tasu maksta⁴⁹. Seega oleks haldur suurema tasu nimel rohkem motiveeritud müüa pandiese võimalikult kõrge hinnaga, võlausaldajad aga saaksid oma nõuded omakorda ulatuslikumalt rahuldatud.

Nagu ka Eesti pankrotiseadus võimaldavad Soome ja Saksamaa pankrotiseadused määrata pankrotihaldurile tasu alammäärast suuremas ulatuses. Üldreeglina määratakse Eestis pankrotihaldurile tasu alammääras. Kohus võib määrata alammäärast väiksema tasu, kui tasu suurus ei vasta pankrotihalduri tehtud töö mahule ja vastutusele (PankrS § 65 lg 5). Alammäärast suurema tasu võib kohus määrata üksnes siis, kui see on põhjendatud. Kui kohus määrab pankrotihaldurile alammäärast suurema tasu, peab ta alati silmas pidama, et määratud tasu ei ületaks vastavat ülemmäära.

Kohus võib määrata alammäärast suurema tasu järgmistel juhtudel: 1) pankrotivara väärtus oli suur ning arvestades pankrotihalduri tegevust vara suurendamisel ja tagasivõitmisel ei ole alammäära kohaldamine õiglane; 2) pankrotihaldur osales oma ülesannetest tulenevalt võlgniku asemel kohtuvaidlustes ega kasutanud täiendavalt õigusabi; 3) kohus peab alammäärast suurema tasu määramist põhjendatuks (PankrS § 65 lg 5¹).

Saksamaal kuulub tasu määramisele reegelmäärast suuremas ulatuses, kui: 1) suur osa halduri tööst oli seotud vara välistamise ja sissenõudmisega, ilma et vara sissenõudmise kulud oleksid ületanud nende realiseerimisest saadud tulu; 2) haldur tegeles edasi võlgniku ettevõtte juhtimise ja kinnisvara haldamisega ning vara ei suurenenud olulisel määral; 3) pankrotivara oli suur ja halduri tasu ei ole regresseeruva alammäära tõttu õiglane; 4) arvestades halduri olulist

---

⁴⁸ T. Saarma. Pankrotimenetluse põhimõtted. – Juridica 2008/6, lk 353.

⁴⁹ R. Koulu. Johdatus insolvenssioikeuden perusteisiin. Helsinki 2004, lk 58.

töökoormust vara suurendamisel ja tagasivõitmisel; 5) haldur tegeles võlgniku töötajatele hüvitiste taotlemisega; 6) haldur koostas võlgniku tervendamise kava (Ins VV § 3 lg 1).

Sarnaselt Eesti õiguskorrale võib Saksamaal olla halduri tasu määratud reegelmäärast väiksemas ulatuses, kuid järgmistel põhjustel: 1) menetluses oli tegutsenud enne pankrotihaldurit teine pankrotihaldur; 2) suurem osa võlgniku varast oli realiseeritud ajaks, mil ametisse astus pankrotihaldur; 3) menetlus lõpetatakse enneaegselt; 4) pankrotihaldur astub enneaegselt oma kohalt tagasi; 5) võlgniku ettevõtte juhtimine ei ole nõudnud pankrotihaldurilt suuri jõupingutusi (Ins VV § 3 lg 2).

Magistritöö autori arvates võib eelnimetatud tasu ülemmäära kohaldamise tingimusi pidada subjektiivseteks. Näiteks võib tõusetuda küsimus alates millisest summast võib lugeda pankrotivara väärtus suureks ja pankrotihaldurile määratav tasu ei oleks regresseeruva alammäära tõttu õiglane? Kuidas tuleks sisustada olulist töökoormust vara suurendamisel ja tagasivõitmisel ning mõõta olulist osa tegelemisest võlgniku töötajatega? Eestis kehtivate alammäärast suurema tasu määramise eelduste loetelu ei ole töö autori arvates täpselt ja üheselt ära reguleeritud. Sellest tulenevalt võib haldur hinnata oma tehtud töö mahtu ja olulist osa oma ülesannete täitmisel erinevalt kohtunikust, kes teeb lõpliku otsuse halduri tasu osas. Siin võib teatud määral lahendust pakkuda Eesti pankrotiseaduses sätestatud nõue, mille kohaselt peab kohus tasu määramise otsuse tegemisel ära kuulama võlgniku ja pankrotitoimkonna arvamuse. Samas ei ole menetlusosaliste arvamus kohtule siduv asja otsustamisel.

Autori hinnangul on põhjendatud sarnaselt Soomes kehtiva regulatsiooniga täpsemalt reguleerida need juhud, milliste täitmise korral on pankrotihaldur õigustatud saama alammäärast suuremat tasu (nt nõuete tunnustamise vaidlusi oli ohtralt ning need lõppesid halduri jaoks edukalt; võlgnikul oli palju töötajaid jne). Hetkel kehtiv regulatsioon on autori arvates liiga üldsõnaline.

2.3. Tasu määramise aeg ja tasu suuruse prognoosimise kohustus

Olenevalt riigist määrab haldurile tasu üldjuhul kas kohus või võlausaldajate üldkoosolek (või pankrotitoimkond). Eestis määrab halduri tasu kohus pankrotimenetluse lõpparuande kinnitamisel, olles ära kuulanud halduri, võlgniku ning pankrotitoimkonna arvamuse. Vastavalt PankrS § 162 lg-le 1 esitab haldur lõpparuande pankrotitoimkonnale ja kohtule pankrotimenetluse lõpetamise eesmärgil, kui 1) võlausaldajate nõuded on täielikult rahuldatud; 2) pankrotivara on müüdud ja jaotiste alusel raha välja makstud; 3) ei osutunud võimalikuks pankrotivara täielikult müüa ja pankrotitoimkond on andnud nõusoleku lõpparuande esitamiseks. Lõpparuanne peab kajastama pankrotimenetluse seisukohast olulist: andmed pankrotivara ja selle müügist saadud raha kohta; andmed pankrotimenetlusega seotud väljamaksete kohta; andmed jaotiste alusel väljamakstud raha kohta nõuete rahuldamisjärkude kaupa; andmed iga pandieseme müügist saadu kohta; andmed müümata pankrotivara ja võlgnikul teistelt isikutelt saadaoleva vara kohta; andmed halduri tegevuse kohta pankrotivara valitsemisel; iga võlausaldaja tunnustatud nõude osa, mille ulatuses võlausaldaja ei ole raha saanud; andmed pankrotimenetluses esitatud hagide läbivaatamise kohta, samuti hagide kohta, mida haldur kavatseb veel esitada; kohtukulud ning ajutise halduri ja halduri tehtud vajalikud kulutused ning muud pankrotimenetluses tähtsust omavad asjaolud. Ühtlasi on haldur kohustatud lõpparuandes märkima, kas maksejõuetuse tekkimise põhjuseks on kuriteo tunnustega tegu, raske juhtimisviga või muu asjaolu, samuti, kas haldur on esitanud avalduse kriminaalmenetluse alustamiseks (PankrS § 162 lg 3).

Rootsis määrab samuti kohus halduri tasu menetluse lõpus, lähtudes pankrotivara suurusest ning arvestades halduri täidetud ülesannete mahtu, tema kutseoskusi ja hoolsust ülesannete täitmisel. Sarnaselt Eestile esitab Rootsis haldur kohtule lõpparuande⁵⁰. Soome regulatsioon erineb Eesti regulatsioonist selle poolest, et Soomes määravad pankrotihalduri tasu ja kulutuste hüvitise suuruse kindlaks võlausaldajad, olles ära kuulanud pankrotihalduri arvamuse ja viivitamata pärast pankrotihalduri nimetamist, ning vajadusel menetluse hilisemas staadiumis (Soome pankrotiseadus pt 8 § 7 lg 2). Tasu ja kulutuste hüvitis kuulub väljamaksmisele mõistliku aja jooksul pärast pankrotihalduri vabastamist. Samuti võivad võlausaldajad otsustada, et osaliselt

---

⁵⁰ M. Broome, R. Wikholm. European Cross Border Insolvency. Corporate Insolvency Proceedings. Sweden. London: Sweet& Maxwell, 2008 p 26-20.

makstakse tasu välja halduri töö lõppemisel, aga enne pankrotimenetluse lõppemist. Võlausaldajate poolt tasu ja hüvitise suuruse maksmise otsustamiseks esitab haldur neile arvutused, millel tasu suurus põhineb. Arvutuste tegemisel reeglina lähtutakse Soome Advokatuuri soovituselt. Pärast nimetatud arvutuste saamist otsustavad võlausaldajad tasu ja kulutuste hüvitise väljamaksmise (Soome pankrotiseadus pt 8 § 7 lg 2). Samaselt Eesti õigusega kinnitab Soomes pankrotihalduri tasu ja kulutuste hüvitise kohus, kuid pankrotihalduri, võlausaldaja või võlgniku vastava avalduse alusel. Avaldus tuleb esitada kohtule ühe kuu jooksul pärast võlausaldajate poolt tasu otsuse tegemist (Soome pankrotiseadus pt 8 § 7 lg 3). Samas Ühendkuningriikides võivad pankrotihalduri tasu määrata nii võlausaldajad, pankrotitoimkond kui ka kohus⁵¹.

Eestis kehtivast regulatsioonist tulenevalt peab lõpparuande kohtule ja pankrotitoimkonnale esitamise ajaks olema realiseeritud võlgniku pankrotivara või kui seda ei osutunud täielikult müüa, kuid pankrotitoimkond andis oma nõusoleku lõpparuande esitamiseks, siis on pankrotihalduril samuti õigus esitada lõpparuanne. Lisaks peab lõpparuande kohtule ja pankrotitoimkonnale esitamise ajaks olema tehtud võlausaldajatele väljamaksed või teatud juhtudel osad väljamaksed hoiustatud. Viimane nõue puudutab eelkõige tingimuslikke nõudeid (PankrS § 152 lg 1). Lõpparuandes märgib haldur, millised on olnud pankrotimenetluses tehtud väljamaksed, tuues eraldi välja massikohustused ja pankrotimenetluse kulud.

Eeltoodust tuleneb, et haldur peab olema lõpparuande koostamise ajaks maksnud välja kõik pankrotimenetluses tekkinud massikohustused ja pankrotimenetluse kulud ning seejärel teinud väljamaksed võlausaldajatele võttes arvesse, et ka halduri tasu on üks pankrotimenetluse kuludest, mis tuleb pankrotiseaduse kohaselt välja maksta enne jaotiste alusel väljamaksete tegemist. Seega nähtub seaduses vastuolu, mille praktikas kompenseerib halduri ettenägelikkus, kuivõrd haldur peab ette arvestama ja reserveerima teatud summa halduri tasu maksmiseks kuni lõpparuande kinnitamiseni kohtu poolt.

---

⁵¹ The 2013 Insol Directory. The comprehensive directory of restructuring, insolvency and bankruptcy professionals throughout the world. GTA Media, 2012, p 70; J. Curl. Challenging the trustee's remuneration: a new right for bankrupts? Insolvency Intelligence 24 (1), 2011, p 7.

Pankrotihalduri tasu osas Eesti pankrotiseadus otseselt ei sätesta, et pankrotihalduril on õigus endale lõpparuandega kohtu poolt kinnitatava tasu tarbeks teha eraldis. Vastavalt Eesti pankrotiseadusele tuleb pankrotihalduril lõpparuanne koostada pärast seda, kui on kantud pankrotimenetluse kulud ja menetluses tekkinud massikohustused ning seejärel tehtud väljamaksed võlausaldajatele. Loogika kohaselt peaks seega lõpparuande koostamise ajahetkeks olema välja makstud kogu pankrotivara.

Võib asuda seisukohale, et eelnimetatud probleem on osaliselt lahendatud PankrS § 65 lg-s 3 sätestatud regulatsiooniga. Nimelt on kohtul võimalik määrata pankrotihalduri taotlusel pärast pankrotitoimkonna arvamuse ärakuulamist pankrotihaldurile esialgse tasu, mis tasaarvestatakse pankrotimenetluse lõppemisel pankrotihaldurile määratud tasuga. Praktikas võib kohus määrata esialgse tasu ühekordselt väljamakstava tasuna või igakuise tasuna, mida pankrotihaldur võib endale pankrotivara arvel jooksvalt välja maksta. Pankrotimenetluse lõppemisel väljamakstud summa tasaarvestatakse pankrotihaldurile määratud lõpliku tasuga.

Soomes on nimetatud probleem lahendatud teisiti. Soome pankrotiseaduse kohaselt olukorras, kus pankrotimenetluse kulud kantakse võlgniku vara arvel, on pankrotihalduril õigus müüa pankrotivara, pidada pankrotivarast kinni tasu ja kulutuste hüvitamisele kuuluv rahasumma ja maksta endale välja saadav tasu (Soome pankrotiseadus pt 8 § 8 lg 2). Seega Soome regulatsioon arvestab rohkem halduri huvidega. Autori arvates on põhjendatud ka Eesti pankrotiseaduses otse ette näha halduri õigus teha endale lõpparuandega kohtu poolt kinnitatava tasu tarbeks eraldis.

Nagu eelnevalt oli märgitud, otsustab Eestis lõplikult halduri tasu suuruse kohus ning võib öelda, et halduril peab olema teatud ettenägemisvõime. Siit aga tõusetub järgmine küsimus, kuidas saab haldur teada, millisena hindab kohus tema panust ja pankrotimenetluses tehtud tööde mahtu, et määrata talle tasu, muulhulgas kehtestatud alammäärast suuremas ulatuses? Kuidas saab haldur teada, milliseks kujuneb kohtu täpne otsus? Seda enam, et pankrotihaldur peab ette teadma ka veel täpselt määramata pankrotihalduri tasult riigile maksmisele kuuluvate maksude täpset summat. Pankrotihalduril on seadusest tulenev kohustus maksude arvestamise, kinnipidamise ja maksmise osas. Samas määrab kohus pankrotihalduri tasu pankrotimenetluse lõpus lõpparuande kinnitamisega, mille koostamise ajaks peab pankrotihaldur teadma kõiki pankrotimenetluse

kulusid ja massikohustusi ning ülejäänud raha arvel, mis ei kuulu pankrotimenetluse kulude ja massikohustuste katteks, olema teinud võlausaldajatele jaotiste alusel väljamaksed.

Ületamaks nimetatud probleemi võiks seadusandja kaaluda võimalust sätestada pankrotihalduri tasu määramise otsustamine kohtu poolt pankrotiseaduses selliselt, et see oleks ajaliselt varem. Nimelt võiks kohus määrata pankrotihalduri tasu juba jaotusettepaneku kinnitamisega. Sellisel juhul ei pea pankrotihaldur oma tasu ja sellelt makstavate maksude osas oletama ning oleks tagatud kõikide menetlusosaliste õiguskindlus jagamisele kuuluva pankrotivara osas.

Kui pankrotimenetluses on pooleli varalised vaidlused, millest pankrotivara võib hilisema pankrotimenetluse jooksul suurened, võib pankrotihaldur pärast nimetatud kohtumenetluste lõppu ja eeldusel, et pankrotivara suureneb, taotleda täiendavat tasu ning ülejäänud suurenenud summa ulatuses teha võlausaldajatele täiendavad väljamaksed. Eelnevat toetab PankrS § 65 lg 4, mis sätestab, et juhul, kui pankrotimenetluse lõppemise järgselt laekub pankrotivarasse või arvatakse pankrotivara hulka täiendavat raha, määrab kohus halduri taotlusel talle täiendava tasu. Samas ei lahendaks antud säte eelnimetatud probleemi, kuivõrd reguleerib pankrotimenetluse lõppemisejärgset olukorda. Tasu suuruse otsustamine toimub pankrotimenetluse lõpuetapis (lõpparuande kinnitamisel), mitte aga siis, kui menetlus on lõppenud ja haldur on oma kohustuste täitmisest vabastatud.

Nagu varasemalt oli selgitatud puudub hetkel Eesti pankrotiseaduses seadusest tulenev alus reserveerida pärast jaotiste alusel raha välja maksmist teatud summa pankrotihalduri tasuks ja sellelt riigile tasumisele kuuluvateks maksudeks. Oletame, et pankrotihaldur on lõpparuande kinnitamise ajaks hinnanud endale teatud summas tasu ja reserveerinud selle, samuti tasult arvestatavad maksud, kuid kohus määrab pankrotihaldurile tema poolt reserveeritud summast väiksema summa, siis mis saab järelejäänud rahast, mis ei kuulu haldurile tasu näol väljamaksmisele? Kas sellisel juhul on pankrotihaldur kohustatud teostama järeljagamise või jäetakse vastav summa PankrS § 156 lg-s 2 nimetatud isikutele, kelleks on reeglina juriidilise isiku osanikud või aktsionärid? Kui aga tegemist on füüsilise isiku pankrotimenetlusega, kellele sellisel juhul kuulub järelejäänud summa. Pankrotiseadus sellist praktikas tekkida võivat olukorda ei reguleeri.

Eeltoodust tulenevalt leiab autor, et pankrotihaldurile tasu määramise ajastatuse küsimus tuleb üle vaadata ning võimalusel muuta. Autori arvates on mõistlik pankrotihalduri tasu ja tema ülesannete täitmiseks tehtud kulutused määrata juba jaotusettepaneku kinnitamisega. Halduri tasu ja kulutuste kinnitamine jaotusettepanekus tagaks kõigi osapoolte suhtes õiguskindluse pankrotivara jagamisel ning võlausaldajad on ühtlasi informeeritud kuludest, mis kantakse enne jaotise alusel väljamaksete tegemist.

2.4. Tasu määramine riigipoolse menetlusabina

Eesti esimene pankrotiseadus, mis kehtestati 1992. aastal, ei sisaldanud füüsilisest isikust võlgnikule võimalust võlgadest vabaneda. Regulaatsiooni, mis võimaldab füüsilisest isikutest võlgnikele võlgadest (kohustustest) vabastamise, tõid pankrotiseadusesse 2004. aastal jõustunud pankrotiseaduse muudatused. Füüsilisest isikust võlgniku võlgadest vabastamise menetluse läbiviimise võimaldamine oli poliitiline otsus. Eestis võeti selline poliitiline otsus vastu 2003. aastal ja see väljendub 01.01.2004 jõustunud pankrotiseaduse muudatustes⁵².

PankrS § 171 lg 1¹ sätestab, et kui esinevad pankrotiseaduses sätestatud alused pankrotimenetluse raugemiseks, kuid võlgnik on kohtule esitanud kohustustest vabastamise avalduse, kuulutab kohus võlgniku pankroti välja, kui ei esine võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamist välistavaid asjaolusid. Vastavalt PankrS § 65¹ lg-le 11 kui kohus on kuulutanud välja võlgniku pankroti PankrS § 171 lg 1¹ alusel ja võlgnikul ei ole pankrotimenetluse kulude katmiseks piisavalt vara, määrab kohus halduri tasu vastavalt korrale, mis reguleerib ajutise halduri tasu ja kulutuste hüvitamist ehk vastavalt PankrS §-s 23 sätestatule. Lisaks võimaldab pankrotiseadus sellisel juhul määrata kohtu poolt halduri tasu ja kulutuste hüvitamiseks menetlusabi andmise. Menetlusabi taotluse võib lisaks võlgnikule esitada ka pankrotihaldur. Kirjeldatud regulaatsioon puudutab üksnes füüsilisest isikust pankrotivõlgnikku.

Selgitavalt võib märkida, et tegemist on olukorraga, kus pankrotiavalduse on esitanud füüsilisest isikust võlgnik millega koos kohustustest vabastamise avalduse. Kuigi füüsilisest isikust

---

⁵² M. Varusk. Füüsilise isiku pankrotimenetlus. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/49515>, <http://www.just.ee/50284>, <http://www.just.ee/50861> (12.03.2013).

võlgnikul puudub mistahes vara pankrotimenetluse kulude katteks ehk tegemist on raugemise olukorraga, peab kohus sellele vaatamata tema pankroti välja kuulutama, kuivõrd võlgnik on esitanud kohustustest vabastamise avalduse. 2004. aastal jõustunud pankrotiseadus ei sisaldanud eelnimetatud sätet. Pankrotiseaduse paragrahv 171 täiendati lõikega 1¹ alles 2010. aastal ning seetõttu, et võimaldada kohustustest vabastamist ka võlgnikele, kelle menetlus oli määratud raugemisele⁵³. Teatavasti otsustab kohus kohustustest vabastamise menetluse algatamise alles pärast võlgniku pankroti väljakuulutamist ja pankrotimenetluse läbiviimist. Kui aga esinevad alused menetluse raugemiseks, siis võlgnik justkui ei saagi kohustustest vabaneda, sest kohus ei saa tema pankroti välja kuulutada, mis on eelduseks kohustustest vabastamise menetluse algatamisele.

Selline pankrotimenetlus, mis eelneb kohustustest vabastamise menetlusele, ei erine muus osas tavalisest pankrotimenetlusest. Samuti viiakse läbi võlausaldajate esimene üldkoosolek, pankrotiseaduses sätestatud kahekuulise tähtaja jooksul esitatakse võlgniku vastu nõuded, viiakse läbi nõuete kaitsmise koosolek, pankrotihaldur koostab pankrotiseaduses sätestatud aruandeid, analüüsib esitatud nõudeid ja nende põhjendatust, teeb järelepärimisi, selgitab välja võlgniku maksejõuetuse põhjused jne. Kokkuvõtlikult pankrotihaldur täidab kõiki talle seadusega pandud kohustusi ning vastutab tehtud toimingute eest. Autori hinnangul peaksid sellise menetluse puhul olema halduri huvid samuti tagatud õiglase tasu saamise näol.

Füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamise otsustab kohus pankrotimenetluse lõpparuande kinnitamisel või siis, kui ilmneb alus pankrotimenetluse raugemiseks pärast pankroti väljakuulutamist. Praktikas raugemisega lõppenud pankrotimenetlustes hüvitatakse pankrotihaldurile tasu ja tema tehtud kulutused riigi vahenditest, kuivõrd füüsilisest isikust võlgnikul puudub selleks vara. Reeglina hüvitatakse pankrotihaldurile tasu ja kulutuste hüvitis riigi arvelt mitte suuremas summas kui 397 eurot⁵⁴. Esineb aga vähesel määral kohtulahendeid, näiteks Pärnu Maakohtu 25.05.2012 kohtumäärus tsiviilasjas nr 2-11-40200, Pärnu Maakohtu 27.12.2012 kohtumäärus tsiviilasjas nr 2-12-12449, Harju Maakohtu 03.04.2013 kohtumäärus tsiviilasjas nr 2-12-39281 ning Harju Maakohtu 03.04.2013

---

⁵³ 2009. aasta kohtutäituri seaduse eelnõu seletuskiri. 462 SE III, lk 59 – Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=594370&u=20130214095112> (14.02.2013).

⁵⁴ Vt näiteks HMK 2-11-53645, HMK 2-11-40364, HMK 2-11-57719.

kohtumäärus tsiviilasjas nr 2-12-34403, kus võlgnikule määrati menetlusabi halduri tasu ja kulutuste hüvitamiseks 397 euro ulatuses tagastamatu menetlusabina, kuid halduri tasu ja kulutused osas, mis ületasid 397 eurot, määrati võlgnikule samuti menetlusabi, ent see summa mõisteti riigi kasuks välja ning võlgnikul tuleb see teatud aja jooksul riigile tasuda. Seega eeltoodust nähtub, et vaid vähestel juhtudel saab haldur tasu ja vajalikud kulutused hüvitatud riigi vahenditest vastavalt tehtud tööle ja mitte üksnes 397 euro ulatuses.

Autor arvab, et eelkirjeldatud vähestel juhtudel on halduri huvid paremini tagatud, sest antud menetlustes sai haldur tasu vastavalt tehtud tööle, mis omakorda rohkem motiveerib teda läbi viima ka selliseid pankrotimenetlusi, mis tegelikult kuuluksid vara puudumise tõttu raugemisele ja kus ta ei saaks tehtud tööle vastavat tasu.

TsMS § 183 lg 2 sätestab, et pankrotihalduri tasu ja kulutuste katteks määratud menetlusabi, mida ei mõisteta riigi tuludesse välja, ei või olla suurem kui 397 eurot. Seega võib asuda seisukohale, et ülalmärgitud tsiviilasjades välja mõistetud pankrotihalduri tasu ei lähe vastuollu kehtiva seadusega. Samas ei sätesta TsMS § 183 lg 2 otsesõnu, kas 397 eurot sisaldab pankrotihalduri tasult maksmisele kuuluvaid makse, nagu see on kirjas PankrS §-s 23. Viidatud lahendites motiveeris kohus pankrotihaldurile tasu väljamõistmist riigi vahenditest suuremas summas kui 397 eurot asjaoluga, et kuna võlgniku pankrot on välja kuulutatud PankrS § 171 lg 1¹ alusel, siis ei kehti tasu ja kulu arvestamisel PankrS § 23 lg 4 toodud piirang. Samas PankrS § 23 lg 4 ei reguleeri pankrotihalduri tasustamist, vaid ajutise halduri tasustamist. Ka PankrS § 65 lg 11 kehtestab, et kui kohus on kuulutanud pankroti välja PankrS § 171 lõike 1¹ alusel ja võlgnikul ei ole pankrotimenetluse kulude katmiseks piisavalt vara, määrab kohus halduri tasu PankrS § 23 lõigete 1–3 alusel. Seejuures ei viita PankrS § 65 lg 11 PankrS § 23 lg-le 4, küll aga viitab menetlusabile ja halduri poolt vastava taotluse esitamise võimalikkusele s.t TsMS § 183 lg-le 2.

Tuleb tõdeda, et vastavas osas on hetkel pankrotiseaduse regulatsioon puudulik. Lisaks eeltoodule on reguleerimata olukord, kuidas hüvitatakse pankrotihaldurile talle varasemalt välja mõistetud, kuid seni hüvitamata jäänud ajutise halduri tasu ja kulutused olukorras, kus kohus on füüsilisest isikust võlgniku pankroti kuulutanud välja PankrS § 171 lõike 1¹ alusel ja võlgnikul ei ole pankrotimenetluse kulude katmiseks piisavalt vara. PankrS § 65 lg 11 annab võimaluse

pankrotihalduri tasu saamiseks riigi vahenditest menetlusabi korras, kui on välja kuulutatud pankrot. PankrS § 23 lg 4 aga võimaldab ajutise halduri tasu hüvitamist riigi vahenditest olukorras, kus menetlus lõpeb samuti raugemisega, kuid pankroti välja kuulutamata.

Autori hinnangul võib eeltoodu põhjal haldur jääda töö eest tasustamata, sest isegi, kui riigi vahenditest hüvitatakse talle pankrotihalduri tasu, seejuures summas, mis ei pruugi alati vastata pankrotihalduri poolt tehtud tööle, jääb halduril ikka saamata ajutise halduri tasu juhul, kui võlgnikul puudub vara. Seejuures ei tohi unustada, et ajutise halduri tasu on varasemalt kohtumäärusega juba kinnitatud.

Autori arvates tuleks kaaluda pankrotiseaduses regulatsiooni sätestamist, mis võimaldaks pankrotihaldurile riigi vahenditest hüvitada ajutise halduri tasu ja kulutused olukorras, kus pankrotimenetlus on raugenud pärast füüsilisest isikust võlgniku pankroti väljakuulutamist ning võlgnikul puudub mistahes pankrotivara. Vastasel juhul kohtumäärus, millega pankrotihalduri kasuks mõistetakse võlgniku varast välja ajutise halduri tasu ajutises menetluses teostatud toimingute eest, ei ole algusest peale täidetav, kuivõrd võlgnikul puudub vara, mille arvelt tasu maksta. Samuti tuleks autori hinnangul selgelt sätestada, et sellisel juhul hüvitatakse riigi vahenditest menetlusabi korras ajutise halduri tasu tunnihinna alusel, mis tagaks haldurile tasu saamist vastavalt tegelikule tööpanusele. Selleks, et riigi vahenditest ei määrataks halduritele ebamõistlikke tasusid, tuleks pankrotiseaduses sätestada nõue, et haldur peab esitama detailsed andmed tema poolt täidetud ülesannetest, iga ülesandele kulunud ajast ning tunnihinna määra, millest lähtuvalt on haldur tasu arvutanud. Selge ülevaate olemasolul pankrotihalduri tegevusest nii füüsilisest isikust võlgniku ajutises menetluses kui ka pankrotimenetluses saab kohus hinnata, kas halduri poolt kohtule kinnitamiseks esitatud tasud on põhjendatud nende väljamaksmiseks riigi vahenditest.

Kokkuvõtlikult tuleb asuda seisukohale, et Eestis kehtiv pankrotihalduri tasustamise regulatsioon ei vaja põhimõttelisi muudatusi, kuid autori hinnangul on vajalik pankrotiseadust teatud osas täpsustada. Vastavaid ettepanekuid on autor eespool täpsemalt käsitletud.

3. AJUTISE HALDURI JA HALDURI TEHTUD VAJALIKUD KULUTUSED

3.1. Kulutuste hüvitamise põhimõtted, suurus ja vajalikkus

Käesoleva töö esimeses ja teises peatükis käsitleb autor ajutise halduri ning pankrotihalduri tasustamist. Lisaks ajutise halduri ja pankrotihalduri tasule nimetab PankrS § 150 lg 1 üheks pankrotimenetluse kuluks ajutise halduri ja pankrotihalduri tehtud vajalikud kulutused oma ülesannete täitmiseks, milliste hüvitamist võib nii ajutine haldur kui ka pankrotihaldur nõuda.

Ajutise halduri kulutuste hüvitamine on reguleeritud PankrS §-s 23. Kohus kontrollib ajutise halduri ülesannete täitmiseks tehtud kulutuste põhjendatust ja kinnitab üksnes vajalike ning põhjendatud kulutuste suuruse. Pankrotihalduri õigus nõuda oma kohustuste täitmiseks tehtud vajalike kulutuste hüvitamist tuleneb PankrS § 66 lg-st 1. Vastava õigusega kaasneb pankrotihalduril kohustus esitada iga kolme kuu möödudes alates pankroti väljakuulutamise pankrotitoimkonnale ja kohtule aruanne antud perioodil tehtud kulutuste kohta. Kui pankrotitoimkond ja kohus leiavad, et on põhjendatud nõuda pankrotihalduri poolt kuludokumentide ning täiendavate andmete esitamist, siis pankrotitoimkonna ja kohtu sellekohane õigus on sätestatud PankrS § 66 lg-s 1. Juhul, kui pankrotihaldur ei teata pankrotitoimkonnale ja kohtule tehtud kulutustest õigeaegselt, võib kohus jätta kinnitamata hilinenult teatatud kulutuste hüvitamise.

Lisaks võimaldab Eesti pankrotiseadus pankrotihalduril nõuda pankrotitoimkonna eelneval nõusolekul õiguslase nõustamise ning audiitor- ja raamatupidamisteenuse saamiseks tehtud kulutuste hüvitamist, kui kulutused on vajalikud pankrotimenetluse või pankrotihalduri täidetava ülesande suure mahu või keerukuse tõttu ja ülesande täitmist pankrotihalduri enda poolt ei saa mõistlikult oodata (PankrS § 66 lg 2). Kui kohus leiab, et olenemata pankrotitoimkonna nõusoleku puudumisest olid kulutused põhjendatud, võib ta need kinnitada. Samuti võimaldab Eesti pankrotiseadus pankrotihalduril pankrotimenetluse jooksul tekkinud vajalikud kulutused katta jooksvalt pankrotivara arvel. Selleks peab pankrotihaldur saama pankrotitoimkonna eelneva nõusoleku (PankrS § 66 lg 3). Sõltumata sellest, et halduri kulutused peab kinnitama pankrotitoimkond ja kohus, ei takista massikohustuste täitmist nõudma õigustatud võlausaldajatel

nõudmast võlgnikult massikohustuse täitmist pankrotimenetluse kestel üldkorras, s.t ka enne kulutuste vajalikkuse kontrolli. Kui kohus lõpparuande kinnitamisel leiab, et haldur on oma ülesannete täitmiseks teinud pankrotivara arvel põhjendamatuid kulutusi, arwab kohus halduri tasust maha kulutused, mis ei olnud vajalikud.

Kui halduril oli põhjendamatute kulutuste tegemiseks pankrotitoimkonna nõusolek, on halduril regressiõigus pankrotitoimkonna liikmete vastu, kes hääletasid nõusoleku andmise poolt (PankrS § 65 lg 8). Lisaks sätestab pankrotiseadus, et kui toimkond on andnud pankrotihaldurile nõusoleku teha tema ülesannete täitmiseks põhjendamatuid kulutusi, vastutavad nõusoleku andnud toimkonna liikmed võlgniku ees solidaarselt halduriga (PankrS § 66 lg 4).

Selleks, et ajutine haldur saaks nõuda oma ülesannete täitmiseks tehtud kulutuste hüvitamist, peab ta esitama kohtule vastavasisulise taotluse. Praktikas esitatakse see koos ajutise halduri aruandega. Kulutuste hüvitamise taotluses peab ajutine haldur märkima iga kulutuse kohta kulutuse suuruse, tekkimise põhjuse või aluse ning tekkimise aja (PankrS § 23 lg 2).

Varasema regulatsiooni kohaselt ehk enne ajutise halduri ja pankrotihalduri tasustamise ning nende poolt tehtud kulutuste hüvitamise korra üleviimist pankrotiseadusesse pidi pankrotihaldur esitama taotluse pankrotimenetluse ajal tehtud kulutuste hüvitamiseks kohtule koos lõpparuandega. Kehtivast pankrotiseadusest ei tulene pankrotihalduril kohustust esitada eraldiseisev taotlus kulutuste hüvitamiseks. Selle asemel nagu oli varem öeldud peab pankrotihaldur iga kolme kuu möödudes alates pankroti väljakuulutamisest esitama kohtule ja pankrotitoimkonnale aruande, mis kajastab aruande perioodil tehtud kulutusi.

Autori hinnangul on vastava muudatuse sisse viimisega kohtul ja pankrotitoimkonnal oluliselt parem kontrollida, milliseid kulutusi haldur menetluse kestel teeb. Selliselt omavad kohus ja pankrotitoimkond ülevaadet tehtud kulutustest iga lühikese perioodi tagant ega saa kõikidest kulutustest korraga teadlikuks alles menetluse lõpus ehk alles halduri poolt lõpparuande esitamise ajaks.

Nii Soomes, Rootsis kui ka Saksamaal peab pankrotihaldur esitama kohtule taotluse pankrotimenetluse ajal tehtud kulutuste hüvitamiseks koos lõpparuandega. Seega sarnaneb nimetatud riikide regulatsioon Eestis varasemalt kehtinud korraga. Küll aga teeb Saksamaal kohus pankrotihalduri tasu ja kulutuste hüvitamisega seonduvalt eraldiseisvad otsused. Nimelt kinnitab kohus need eraldi (InsVV § 8 lg 1). Saksamaal peab pankrotihaldur ära tooma andmed kulu liigi, suuruse, tekkimise põhjuse ja aluse ning tekkimise aja kohta. Samuti peab pankrotihaldur ära märkima, kas ja millised teenuse osutamise lepingud pankrotimenetluse käigus sõlmiti. Saksamaal võib pankrotihaldur oma ülesannete täitmiseks tehtud kulutused saada hüvitatud vaid alles pärast seda, kui kohus on need kinnitanud. Selline regulatsioon erineb Eestis ja Rootsis kehtivast korrast, kuivõrd Eestis ja Rootsis (Rootsi pankrotiseaduse⁵⁵ pt 14 § 13 kohaselt) on pankrotihalduril võimalik katta menetluses tekkivaid kulutusi jooksvalt pankrotivara arvel, kuid Eestis üksnes pankrotitoimkonna eelneval nõusolekul.

Autori arvates on õigustatud vajalike kulutuste, milleks võivad olla näiteks üürikulud, vara säilitamiseks tehtud kulutused (nt pankrotivara hulka kuuluva kinnisasja jooksvate kütte- ja elektriarvete tasumine pankrotihalduri poolt), varasem väljamaksmine, kui alles pärast lõpparuande kinnitamist. Samas leiab autor, et Eesti õigus ei reguleeri piisavalt täpselt, millised kulutused on mõistlikud. Leian, et teatud kulutuste osas on tarvis arvestades pankrotivara suurust sätestada üldised määrad, mille ulatuses teatud kulutused on mõistlikud ning kuuluvad hüvitamisele pankrotivara arvel. Professor Paul Varuli arvates on pankrotihalduril raske üksi hakkama saada, vaja on teada erialaseid teadmisi väga erinevates valdkondades, sealhulgas raamatupidamises, panganduses. Enamikel juhtudel määratakse pankrotihaldurile abilised või siis aitab teda tema firma, ilma et abilisi eraldi oleks võetud. On näiteks küllaltki tavaline, et pankrotihalduriteks on vandeadvokaadid, millisel juhul aitab tema büroo teda pankrotimenetlust läbi viia. Pankrotimenetluse edukus sõltub eelkõige pankrotihaldurist. Kohus ja võlausaldajate üldkoosolek võtab vastu otsuseid, pankrotihaldur aga peab töötama igapäevaselt⁵⁶. Seega kannab haldur kulutusi ka abipersonaliga seonduvalt, ilma kelleleta oleks tal äärmiselt keeruline, kui mitte võimatu pankrotimenetlust läbi viia. Tuleb arvestada, et pankrotimenetlused võivad varieeruda oma keerukuse astmelt vähem lihtsamatest kuni väga komplitseerituteni. Kui haldurile oleks

---

⁵⁵ Inglise keeles The Swedish Bankruptcy act. (konkurslagen) Ds 1998:41. (tõlkis James Hurst; välja antud Rootsi justiitsministeeriumi poolt Stockholmis), edaspidi Rootsi pankrotiseadus.

⁵⁶ P. Varul. Selgitavaid märkusi pankrotiseadusele. – Juridica 1994/1, lk 6.

konkreetselt teada, milliste määrade ulatuses on tema tehtud kulutused mõistlikud ning kuuluvad hüvitamisele pankrotivara arvel, teaks ta konkreetselt, millistes summades tehtud kulutused on kohtu arvates mõistlikud ning millises ulatuses peavad kulutused olema eraldi põhjendatud. Näiteks võib pidada põhjendatuks suuri transpordikulutusi pankrotimenetluses, kus toimus mitmeid kohtuvaidlusi ja peeti mitmeid kohtuistungeid erinevates linnades, kus pankrotivara hulka kuuluvad kinnisasjad asusid erinevates maakondades ning pankrotihalduril tuli teha kulutusi transpordile seoses nende müügi ja tutvustamisega võimalikele ostuhuvilistele. Küll ei saa lugeda põhjendatuks suuri transpordikulutusi menetluses, kus haldur müüs lühikese ajaga kinnisasja ning muid toiminguid pankrotivaraga ei tehtud.

Haldur ei tohi kunagi unustada, et ta saab nõuda pankrotimenetluses oma ülesannete täitmisel tehtud üksnes selliste kulutuste hüvitamist, mis olid põhjendatud ja vajalikud. Jaotusettepaneku ja pankrotimenetluse lõpparuande kinnitamisel kontrollib kohus halduri kohustuste täitmiseks tehtud kulutuste vajalikkust ja põhjendatust ning kinnitab vajalike ja põhjendatud kulutuste suuruse. Vastavalt PankrS § 66 lg-le 3 võib haldur menetluse jooksul tekkinud kulutused pankrotitoimkonna nõusolekul katta jooksvalt pankrotivara arvel. PankrS § 66 lg 4 sätestab, et juhul, kui pankrotitoimkond on andnud haldurile nõusoleku teha tema ülesannete täitmiseks põhjendamatu kulutusi, vastutavad nõusoleku andnud pankrotitoimkonna liikmed võlgniku ees solidaarselt halduriga. Nõude põhjendamatuks kulutusteks makstu tagastamiseks pankrotivarasse võib esitada ka võlausaldaja PankrS § 66 lg 4 alusel. Seega enne jaotusettepaneku ja lõpparuande kinnitamist maksab pankrotihaldur vajalike kulutuste hüvitise enda ja pankrotitoimkonna riisikol, kuivõrd kohus kinnitab kulutuste hüvitamise alles jaotusettepaneku ja lõpparuande kinnitamisel. Juhul, kui kohus otsustab, et teatud kulutused ei ole olnud pankrotimenetluses vajalikud ja otstarbekad või on olnud põhjendamatu suured, võib kohus jätta need kinnitamata. Võib öelda, et menetluskulud, ajutise halduri, halduri ja pankrotitoimkonna liikmete tasud kuuluvad väljamaksmisele pankrotimenetluse lõppemisel vastavalt kohtumäärustele, kuid ajutise halduri ja halduri tehtud vajalikud kulutused oma ülesannete täitmiseks maksab haldur menetluse kestel enda riisikol.

Näiteks Saksamaal on konkreetselt reguleeritud, et pankrotimenetluse läbiviimisega seotud halduri üldised kulutused, mille alla kuuluvad telefonikulud, postikulud, kulud bürootarvetele jne,

koos tema töötajate palkadega hüvitatakse temale makstava tasuga (InsVV § 4 lg 1). Samuti on sätestatud, et reeglina katab tasu halduri kohustusliku ametikindlustuse (InsVV § 4 lg 3). Halduri reisikulud aga hüvitatakse eraldi pankrotivarast (InsVV § 4 lg 2). Alternatiivselt võib Saksamaal haldur menetluse jooksul tegelikult tehtud kulutuste asemel taotleda kulutuste hüvitamist teatud kindla summana halduri tasu kogusummast. Sellisel juhul võib haldur pankrotimenetluse esimesel aastal taotleda kulutuste hüvitamist summas, mis vastab 15%-le halduri tasust ning järgnevatel aastatel summas, mis vastab 10%-le halduri tasust, maksimaalselt 250 eurot iga menetluse alanud kuu kohta. Vastav hüvitis ei tohi ületada 30% halduri tasust (InsVV § 8 lg 3).

Autori arvates oleks põhjendatud muuta Eestis kehtiv kulutuste hüvitamise regulatsioon konkreetsemaks ning Eesti pankrotiseaduses täpselt sätestada, millised halduri kulutused sisalduvad juba tema tasus ja millised kulutused hüvitatakse eraldi pankrotivarast, kuivõrd see tagaks parima selguse ja seeläbi nii halduri kui ka võlausaldajate huvid. Lisaks leiab autor, et Eesti kehtivas regulatsioonis oleks mõistlik konkreetselt kehtestada, et need kulutused, millised haldur teeb seoses halduri büroo töötajate ja esindajatega, sisalduvad juba halduri tasus ning vaid erandlikel juhtudel kaetakse need pankrotivara arvel. Selliseks erandiks võiks olla näiteks olukord, kus haldur peab kasutama esindajat välismaalt selleks, et tal oleks võimalik võlgnikku esindada välismaa kohtus.

3.2. Kulutuste hüvitamine võlausaldajate poolt

Kui võlgnikul puudub vara pankrotimenetluse kulude katteks, kuid sellele vaatamata on mõistlik pankrot välja kuulutada, kuivõrd esinevad nt tagasivõitmise võimalused või kui võlgniku vara koosneb põhiliselt nõuetest kolmandate isikute vastu (mis ei saa pidada lootusetult mahakandmisele), võib haldur ajutise menetluse ajal teha kohtule ettepaneku nõuda pankrotimenetluse kulude katteks kohtu määratud summa kandmist kohtu deposiiti. Kui võlgnik, võlausaldaja või kolmas isik maksab pankrotimenetluse kulude katteks kohtu deposiiti kohtu määratud summa, siis kohus ei lõpeta menetlust raugemise tõttu vastavalt PankrS § 29 lg-le 3.

Soome pankrotiseaduse kohaselt võib võlausaldaja võtta enda kanda pankrotimenetluse kulud, teatades sellest pankrotihaldurile kindlas vormis. Võlausaldaja võib sätestada enda teates

konkreetses ajavahemikus ja kulude suuruses, millise ta on nõus enda kanda võtma. Vaatamata nimetatud asjaolule, ei tohi kulude kandmine ühe võlausaldaja poolt mõjutada võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtet. Kulude kandmine ühe võlausaldaja poolt teenib pankrotimenetluse jätkamise eesmärki. Kohtu deposiiti tasutud summast tasutakse pankrotimenetluse toimingutel tekkinud kohtukulud, pankrotihalduri tasu ja teised kulud, mis tulenevad menetlusest ja pankrotivara valitsemisest. Kui pankrotihaldur leiab, et võlausaldaja poolt pankrotimenetluse kulude kandmist ei saa koheselt aktsepteerida või kui võlausaldaja ei väljasta kulude kandmise kohta nõuetekohast dokumenti või kui pankrotimenetluse jätkamine ei ole asjaolude kohaselt mõistlik, võib pankrotihaldur või võlausaldaja paluda kohtul otsustada, kas jätkata pankrotimenetlust võlausaldaja kulul ning millistel tingimustel. See küsimus tuleb esitada kohtule arutamiseks enne, kui kohus on teinud pankrotimenetluse raugemise otsuse (Soome pankrotiseadus pt 10 § 8 lg-d 2 ja 3).

Eestis on juriidilisest isikust võlgniku puhul isikul, kes on tasunud kohtu deposiiti kohtu määratud summa pankrotimenetluse kulude katteks, õigus nõuda deposiiti tasutud summa hüvitamist isikutelt, kes on oma kohustusi rikkudes jätnud pankrotiavalduse õigeaegselt esitamata. Isik, kelle vastu nõue esitatakse, peab vaidluse korral tõendama, et ta ei ole pankrotiavalduse õigeaegse esitamata jätmisega oma kohustusi rikkunud vastavalt PankrS § 30 lg-le 3.

Nagu eespool oli märgitud, on autori hinnangul põhjendatud anda Eestis kohtule seaduse tasemel võimalus välja mõista võlgniku juhtorgani liikmetelt ajutise halduri tasu, kui kohus tuvastab liikmete vastutuse seoses võlgnikule kahju tekitamisega, millega põhjustati võlgniku maksejõuetus ja mis omakorda põhjustas kahju võlausaldajatele. Samasugune võimalus võiks kohtul olla ka halduri tasu ning tema vajalike kulutuste osas. See tagaks autori arvates halduri ja võlausaldajate huve, sest haldur saaks tehtud töö eest vastavat tasu ja hüvitatud vajalikud kulutused ning võlausaldajatel oleks võimalik nõuda oma nõuete rahuldamist võlgniku juhtorgani liikmetelt kahju hüvitamise nõuete esitamise kaudu, kuivõrd juhatuse liikmed rikkusid oma seadusest tulenevaid kohustusi ja tekitasid seeläbi võlausaldajatele kahju.

Kui pärast pankrotimenetluse lõppemist jääb osa kohtu deposiiti tasutud summast järele, tagastatakse see pankrotimenetluse lõppemisel selle makse teinud isikule vastavalt PankrS § 30

lg-le 4. Pankrotimenetlusest järelejäänud raha tagastamine makse teinud isikule on põhjendatud, sest see raha kuulus talle ning kui tema tasutud raha arvel kanti pankrotimenetluse kulusid ning raha jäi pankrotimenetluse lõppemisel veel üle, on põhjendatud selle summa talle tagastamine.

Füüsilisest isikust võlgniku puhul ajutise halduri ja pankrotihalduri tehtud kulutuste hüvitamisel võrreldes juriidilisest isikust võlgnikuga Eestis ei ole erinevusi. Seevastu on Saksamaal füüsilisest isikust võlgniku puhul ette nähtud võimalus, mille kohaselt, kui füüsiline isik on taotlenud pankrotimenetluse lõppemisel enda allesjäänud kohustustest vabastamist ja tema varast ei jätku nii võlausaldajatele väljamaksete tegemiseks kui ka menetluskulude kandmiseks, siis pikendatakse pankrotimenetluse kulude ja massikohustuste kandmise tähtaega kuni tema lõplikest kohustustest vabastamiseni. Pankrotimenetluse kulud kantakse sellisel juhul pärast võlgniku kohustustest vabastamist. Vahepealsel ajal on pankrotihalduril õigus enda tasu ja tehtud kulutuste hüvitamiseks esitada nõue tasu ja kulutuste hüvitise saamiseks Riigikassa vastu ulatuses, millises võlgniku varast jääb puudu (Saksamaa pankrotiseadus § 4a lg 1).

Autori hinnangul sarnaneb Saksamaa kirjeldatud regulatsioon Eestis tehtud eespool nimetatud kohtulahenditega, kus kohtud mõistsid pankrotihalduri tasu ja vajalikud kulutused füüsilisest isikust võlgnikult välja riigi tuludesse. Need menetluskulud tuleb võlgnikul teatud aja jooksul riigile tasuda, samas haldur ei pea ootama, millal ja kas üldse saab ta oma tasu ja kulutused hüvitatud, kuivõrd need on riigi vahenditest talle juba tasutud.

3.3. Kohtu järelevalve tehtud kulutuste üle

PankrS § 66 lg 3 ja § 84 kohaselt teostab kohus halduri poolt tehtud kulutuste üle seaduslikkuse ja otstarbekuse kontrolli. Kohtunik Kersti Kerstna-Vaks leiab, et kulutuste vajalikkust on kohtul kergem hinnata lühemalt ajaliselt distantsilt. Lisaks leiab ta, et iga kulutuse vajalikkust tuleb hinnata selle tegemise aega arvestades⁵⁷.

Kohtul on võimalik hinnata halduri tehtud kulutusi aruannete põhjal, millised pankrotihaldur on kohustatud iga kolme kuu möödudes alates pankroti väljakuulutamise kohtule esitama (PankrS

---

⁵⁷ K. Kerstna-Vaks. Viidatud töö, lk 404.

§ 66 lg 1). Praktikas pankrotihaldurite poolt kohtule esitatavad aruanded varieeruvad napolisõnalistest aruannetest kuni väga põhjalike aruanneteni. Tallinna Ringkonnakohus on 14.01.2004 otsuses tsiviilasjas nr 2-2/162/04 asunud seisukohale, et minimaalselt, mida haldur peab tegema, on vähemalt loetlema kõik tehtud kulutused, mille hüvitamist ta nõuab, sest väljamõistetavate kulutuste suurust peab kontrollima ka kohus.

Kui kohtunikul tulenevalt pankrotihalduri poolt ebapiisavalt esitatud andmetest ei ole võimalik välja selgitada, milleks antud kulutus oli tehtud, annab seadus kohtunikule õiguse küsida pankrotihaldurilt täiendavaid andmeid, muuhulgas kuludokumente. Töö autor leiab, et pankrotihaldurid peavad mistahes aja hetkel suutma kohtule ära põhjendada iga kulutuse vajalikkust. Sellega on tagatud ka läbipaistvuse põhimõte, mis on pankrotiõiguse üks printsiipidest. Selleks, et ennetada võimalikke vaidlusi peab pankrotihaldur kohtule esitatavates aruannetes detailselt välja tooma andmed iga kulutuse kohta, et kohtunikul ei tekiks küsimusi ning soovi paluda halduril esitada täiendavaid dokumente. Lõppastmes võib see negatiivselt mõjuda halduri mainele, kui kohtunikul tekivad kahtlused halduri poolt tehtud kulutuste seaduslikkuses ja otstarbekuses.

Kohtunik Kersti Kerstna-Vaks leiab, et Eestis kehtiv halduri aruandluskohustus võrreldes teiste riikidega on äärmiselt leebe. Kõik sõltub sellest, kuidas pankrotihaldur ise on pidanud heaks, millise detailsusastmega ta aruandeid koostab, ning pankrotitoimkonna ja kohtu nõudlikkusest⁵⁸.

Magistritöö autori arvates oleks mõistlik muuta haldurite aruandlus pankrotimenetlusega seotud kulutuste osas täpsemaks. Näiteks konkreetselt ära reguleerida, millised andmed peavad kolme kuu aruannetes sisalduma, või kehtestada näidisvorm pankrotihalduri poolt kohtule esitatavale aruandele. Lisaks võiksid pankrotihaldurid kohtule regulaarselt esitatavatele kolme kuu aruannetele lisada võlgniku arvelduskontode väljavõtted. Selline nõue tagaks kohtule kui järelevalve teostajale pideva ülevaate pankrotihaldurite tehtud kulutustest ja ülekannetest. Kohtu järelevalve omakorda peab tagama menetluskulude proportsionaalsuse ja ära hoidma pankrotivara põhjendamatu kulutamise. Selline nõue teeniks autori hinnangul ka pankrotimenetluse läbipaistvuse põhimõtte eesmärki ning kindlasti võlausaldajate huve, sest

---

⁵⁸ Samas, lk 404.

oleksid ära hoitud liiga suured kulutused, mis vähendavad võlausaldajatele teostatavaid väljamakseid.

4. AJUTISE HALDURI JA HALDURI TASU JA NENDE TEHTUD VAJALIKE KULUTUSTE KATMINE PANDIESEME MÜÜGIST SAADUD RAHA ARVEL

4.1. Pandipidaja kohustus osaleda pankrotimenetluse kulude kandmises

Pandipidajale on pankrotimenetluses antud teatud eeliseisund. Üheks selliseks privileegiks on pankrotimenetluse kulude, mille hulka kuuluvad muuhulgas ajutise halduri ja halduri tasu ning nende ülesannete täitmiseks tehtud vajalikud kulutused, eest vastutamine vaid seaduses sätestatud ulatuses. Uurides lähemalt küsimust, miks pandipidajale on antud suuremad õigused võlgniku pankrotimenetluses, tuleb lähemalt vaadata pandi institutsiooni olemust.

Pandiõigus on asjaõigus, mis absoluutse õigusena kehtib igäihe suhtes. Pandiõigus seatakse nõude tagamiseks ning pandipidaja võib nõuda asja realiseerimist ja oma nõude rahuldamist pandieseme müügist saadavast rahast⁵⁹. Seega on pant varalise nõude tagamise vahendiks ning pandi eesmärk on tagada võlgniku kohustuse täitmist. Kui võlgnik oma kohustust ei täida, tekib pandiga tagatud võlausaldajal õigus rahuldada oma nõue pandieseme arvelt. Nõude tagatus on aga olulise tähtsusega tsiviilkäibes, seda just krediidi andmisel. On asutud seisukohale, et ühiskonna majanduselu sõltub suurel määral võimalikust antavast krediidist⁶⁰ ning et riskid turuosaliste vahel peaks maksejõuetusõigus jaotama selliselt võrdselt ja ettenägelikult, et võlausaldajatel oleks usaldusväärne anda krediiti⁶¹. Võlausaldajate ootused, et pankrotimenetluse eelsed asjaõigused jäävad püsima ka pärast pankroti väljakuulutamist, omavad tähtsust krediidisüsteemis nii riigi siseselt kui ka rahvusvaheliselt⁶². J. Duns leiab, et pandipidaja õigused peavad jääma kehtima ka pankrotimenetluses, vastasel juhul ei ole ta krediidi andmisest huvitatud⁶³. Professor Paul Varul on seisukohal, et pandiga tagatud nõudeid tuleb eelistada teistele nõuetele, sest vastasel korral kaotab pant usaldatavuse ning see mõjuks halvasti

---

⁵⁹ P. Pärna. Asjaõigusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2004, lk 430-431, 441.

⁶⁰ P. J. Omar. European Insolvency Law. Hants: Aldershot: Ashgate, 2004, p 152.

⁶¹ The World Bank. Debtor-Creditor Regimes. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/LAWANDJUSTICE/GILD/0,,contentMDK:20154449~m enuPK:146222~pagePK:64065425~piPK:162156~theSitePK:215006,00.html> (01.02.2013).

⁶² The World Bank. Business & Financial Sector Working Group on 05/10/2000. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/LAWANDJUSTICE/GILD/0,,contentMDK:20154445~m enuPK:146223~pagePK:64065425~piPK:162156~theSitePK:215006,00.html> (01.02.2013).

⁶³ J. Duns. Insolvency: law and policy. Oxford University Press, Incorporated, 2002, p 343.

majandussuhete arengule ja stabiilsusele⁶⁴. V. Finch arvates sisendab tagatis investoritesse julgust tegema investeeringuid⁶⁵ ning see vähendab laenuandja riske, sealhulgas võlgniku pankrotistumisel⁶⁶. I Fletcher on seisukohal, et pandipidajat tuleb eelistada teistele võlausaldajatele seetõttu, et tal oleks huvi anda laenu⁶⁷. T. Saarma arvates annab tagatis võimaluse saada laenu suuremas summas ning pikendab ka tagasimakseperioodi⁶⁸.

Pankrotiõiguses kehtib põhimõte, et pandiga tagatud võlausaldaja nõue rahuldatakse enne teiste võlausaldajate nõudeid. Seega eelistatakse pandiga tagatud võlausaldajat teistele võlausaldajatele, mis on vastuolus pankrotiõiguse teise põhimõttega, nimelt võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttega. Samaaegselt kehtib pankrotimenetluses pankrotimenetluse eelsete õiguste tunnustamise ja austamise põhimõte, millega tuleb samuti arvestada ja mille kohaselt tuleb enne pankrotimenetlust kehtivaid õiguseid tunnustada pankrotimenetluses nii suures ulatuses kui võimalik. Kui pandiga tagatud nõue ei oleks eelistatud, kaoks vajadus pandiõiguse järele⁶⁹. A. Kasak on seisukohal, et juhul, kui kohelda pankrotimenetluses pandiga tagatud nõuet võrdselt teiste nõuetega ning rahuldada kõik nõuded võrdselt, siis tekib olukord, kus võlausaldajal, kelle nõue on pandiga tagatud, ei ole sellest pandiesemest, mis on tema nõude tagamiseks seatud, mingit kasu. Pandiga tagatud nõue muutub samaväärseks pandiga tagamata nõudega, mis muudab pandi seadmise mõttetuks. Selle tulemusena leiab A. Kasak, et pankrotimenetlus sisuliselt tühistaks kõige kindlama tagatise kohustuse täitmiseks, ning tekitaks olukorra, milles ei oleks vahet, kas kohustus oli tagatud või mitte. Seega pandiga tagatud nõuete eelistamise välistamine pankrotimenetluses muudab kogu pandi institutsiooni kasutuks⁷⁰.

Seega saab öelda, et pandiga tagatud võlausaldajate eelistamine teistele võlausaldajatele on põhjendatud.

---

⁶⁴ P. Varul. Selgitavaid märkusi pankrotiseadusele. – *Juridica* 1994/1, lk 11.

⁶⁵ V. Finch. Security, insolvency and risk: who pays the price? *The modern law review*, vol 62 nr 5, 1999, p 637.

⁶⁶ V. Finch. *Corporate Insolvency Law: Perspectives and Principles*. Cambridge University Press, 2002, p 81.

⁶⁷ I. F. Fletcher. *Insolvency in Private International Law. National and International Approaches*. Oxford: Clarendon Press, 1999, p 9.

⁶⁸ T. Saarma. Nõuete esitamine, kaitsmine ja rahuldamine pankrotimenetluses. Magistritöö. Tartu 2008, lk 29.

⁶⁹ I. F. Fletcher. *Insolvency in Private International Law. National and International Approaches*. Oxford: Clarendon Press, 2002.

⁷⁰ A. Kasak. Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest kõrvalekaldumine pankrotimenetluses. Magistritöö. Tartu 2010, lk 25.

PankrS § 153 lg 1 p 1 kohaselt rahuldatakse kõigepealt pandiga tagatud tunnustatud nõuded. PankrS § 153 lg 2 sätestab põhimõtte, mille kohaselt rahuldatakse pandiga tagatud nõue esimeses järgus pandieseme müügist saadud raha ulatuses, millest on maha arvatud PankrS § 146 lg-s 1 nimetatud väljamaksed võrdeliselt pandieseme müügist saadud rahasumma suhtele pankrotivara müügist laekunud raha kogusummasse, ent mitte enam kui 15/100 ulatuses pandieseme müügist saadud rahasummast. Seega ei tohi pandieseme müügist saadud tulemi arvel rahuldada pankrotimenetlusega seonduvaid väljamakseid üle 15% pandieseme müügist saadud tulemist.

Pankrotimenetlusega seotud väljamaksed on alljärgnevad, need makstakse välja jaotatavast pankrotivarast kõigepealt ning seda järgmises järjekorras: 1) vara välistamise ja tagasivõitmise tagajärgedest tulenevad nõuded; 2) võlgnikule ja tema ülalpeetavale makstav elatis; 3) massikohustused; 4) pankrotimenetluse kulud, mille hulka kuuluvad muuhulgas ajutise halduri ja halduri tasu ning nende ülesannete täitmiseks tehtud kulutused. Seejärel makstakse raha välja võlausaldajatele vastavalt pankrotihalduri poolt määratud jaotistele (PankrS § 146 lg 1).

Nimetatud põhimõtte, mille kohaselt nähakse ette pandieseme müügist saadud raha kasutamine menetluse läbiviimisega seotud kulude katteks maksimaalselt 15% pandieseme müügist saadud rahasumma ulatuses, sätestati esmakordselt 1. jaanuaril 2004 kehtima hakanud pankrotiseaduses. Pankrotiseaduse varasema regulatsiooni kohaselt kasutati pandieseme müügist saadud raha pankrotimenetlusega seotud väljamakseteks ilma piiranguteta. Pandipidajast võlausaldajale ei makstud raha enne välja, kui olid kaetud kulud. See tõi kaasa olukordi, kus kogu menetlus toimus ühe pandieseme arvel ning pandipidajale jäi pärast pankrotimenetluse kulude ning massikohustuste mahaarvamist vaid murdosa tegelikust pandieseme realiseerimistulemist. Kui muu pankrotivara müügist saadud rahast jätkus nimetatud kulude katmiseks, siis pandieseme müügist saadud raha esmalt pankrotimenetlusega seotud väljamaksete katmiseks ei kasutatud ning see maksti täies ulatuses eesõigusnõudena välja pandipidajast võlausaldajale. Sellisel juhul vastutasid menetluse läbiviimise kulude eest üksnes pandiga tagamata võlausaldajad. Pandiga tagatud nõuded rahuldati enne muid nõudeid ning seega ei osalenud pandipidajad isegi mitte osaliselt pankrotimenetluse kulude ja massikohustuste katmises. Leiti, et mõlemad eelkirjeldatud olukorrad olid ebaõiglased. Selliste ebaõiglaste situatsioonide vältimiseks otsustati kehtestada piirmäär, millise ulatuses võib pandieseme realiseerimistulemi arvel katta massikohustusi ning

menetluskulusid. PankrS § 153 lg 2 kohaselt on selleks suhtmääraks pandieseme müügitulemi suhe kogu pankrotivara müügitulemisse, maksimaalselt aga kuni 15% kogu pandieseme realiseerimistulemist⁷¹.

4.2. PankrS § 153 lg 2 rakendamise probleemid

Praktikas on PankrS § 153 lg-s 2 sätestatud põhimõtte osutunud suureks probleemiks, kuivõrd järjest rohkem on pankrotihaldurid olukorras, kus 15% pandieseme müügist saadud rahasummast ei kata kõiki massikohustusi ja pankrotimenetluse kulusid, sealhulgas kohtumäärusega kinnitatud ajutise halduri tasu ja pankrotihalduri tasu alammääras. Selles küsimuses on isegi pöördutud õiguskantsleri poole palvega hinnata, kas PankrS § 153 lg-st 2 tulenev põhimõtte on kooskõlas põhiseadusega. On asutud seisukohale, et PankrS § 153 lg-s 2 sätestatud piirmäär kahjustab pankrotihaldurite huve, kuivõrd teatud olukordades ei ole selle rakendamisel tagatud pankrotihaldurite PankrS § 65 lg-st 1 tulenev õigus saada tasu ning hüvitis oma ülesannete täitmiseks tehtud vajalike kulutuste eest.

Nagu juba eelnevalt märgitud on PankrS § 150 lg 1 kohaselt pankrotimenetluse kuludeks muuhulgas ajutise halduri tasu, halduri tasu ning ajutise halduri ja halduri tehtud vajalikud kulutused oma ülesannete täitmiseks. Seejuures on pankrotiseaduses kehtestatud pankrotimenetluse kulude järjestus selliselt, et kõigepealt tasutakse pankrotivarast menetluskulud, seejärel ajutise halduri tasu, pärast seda halduri tasu ning ajutise halduri ja halduri kulutused tasutakse pärast seda, kui on tasutud pankrotitoimkonna liikmete tasu. Eeltoodust tuleneb, et ajutise halduri ja halduri tasu, samuti nende tehtud vajalikud kulutused oma ülesannete täitmiseks tasutakse alles siis, kui on kaetud kõik massikohustused ja menetluskulud. Seega kui pankrotivara moodustab üksnes pandiese ning 15%-st pandieseme müügist saadud rahast ei jätku kõigi massikohustuste ja menetluskulude tasumiseks, jääb pankrotiseaduse kohaselt esmalt tasumata ajutise halduri ja pankrotihalduri tasu ning nende tehtud vajalikud kulutused oma ülesannete täitmiseks.

---

⁷¹ Pankrotiseaduse eelnõu ja seletuskiri. Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=021550023 (12.03.2013); P. Varul. Nõuetest pankrotimenetluses. – Juridica 2004/2, lk 102.

Eestis kehtiv regulatsioon erineb Saksamaal ja Ühendkuningriigis kehtestatud korrast. Saksamaa pankrotiseaduse § 209 lg 1 kohaselt kui jaotatavast pankrotivarast ei jätku kõigi pankrotimenetlusega seotud väljamaksete tegemiseks, tuleb Saksamaal esmalt tasuda pankrotimenetluse kulud ning seejärel muud massikohustused. Ühendkuningriigis tasutakse pankrotihalduri poolt tehtud enda kulud, v.a pankrotihalduri tasu, pankrotivarast samuti esmajärjekorras⁷². Leedu ettevõtte pankrotiseaduse § 36 lg 1 kohaselt on pankrotimenetluse kuludel, sealhulgas pankrotihalduri tasul ja tema tehtud kulutustel, samuti prioriteet ning need makstakse pankrotivarast enne teisi pankrotimenetlusega seotud kulusid. Rootsi pankrotiseaduse pt 14 § 2 kohaselt tasutakse pankrotivarast kõigepealt pankrotimenetluse kulud, sealhulgas pankrotihalduri tasu ja tema tehtud kulutused, ning ulatuses, mida ei ole võimalik katta pankrotivarast, kaetakse halduri tasu ja tema kulutused riigi vahenditest. Lisaks sätestab Rootsi pankrotiseadus, et juhul, kui haldur on müünud kinnisvara ja sellega kaasnesid haldurile kulutused ning neid ei olnud võimalik hüvitada kinnisasja müügist saadud raha arvel, hüvitab vastavad kulutused samuti riik. Ka Soomes tasutakse pankrotivarast esmalt pankrotimenetluse kulud, mille üheks osaks on halduri tasu, ning alles seejärel rahuldatakse võlausaldajate nõuded, sealhulgas võlausaldaja, kelle nõue on tagatud pandiga. Lisaks vastutab Soomes pandiese teatud summas halduri tasu hüvitamise eest juhul, kui pandieset müüb haldur⁷³. Ka Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga eksperdid peavad oluliseks, et erinevate riikide pankrotiseadused sätestaksid, et halduri tasu omaks prioriteeti võlausaldajatele tehtavate väljamaksete suhtes⁷⁴. On arusaadav, et haldur tahab olla kindel, et ta saab õiglast tasu selle eest, et on teinud tööd – läbi viinud menetluse – ning, et seda ei peaks kuidagi mõjutama võlausaldaja suhtes kehtivad teatud eelised.

PankrS § 65 lg 1 kohaselt on pankrotihalduril õigus saada tasu oma ülesannete täitmise eest. Riigikohus on asunud seisukohale, et pankrotihalduri õigus saada tehtud töö eest õiglast tasu on üldtunnustatud põhimõte ja sätestatud PankrS § 65⁷⁵. Samas kui pankrotivara hulka kuulub pandiga koormatud ese ning selle müügist saadud rahast maha arvatavad 15% ei kata kulusid, mis

⁷² Insolvency Act 1986, § 115. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents> (01.03.2013); R. M. Goode. Principles of corporate insolvency law. London: Sweet and Maxwell, 2011, p 257.

⁷³ P. Tenhunen, L. Luukkainen, V. Ahtola. European Cross Border Insolvency. Corporate Insolvency Proceedings. Finland. London: Sweet& Maxwell, 2008, p 9-14.

⁷⁴ EBRD Insolvency office holder Principles. European Bank for Reconstruction and Development, 2007. Arvutivõrgus: http://www.ebrd.com/downloads/legal/insolvency/ioh_principles.pdf (01.04.2013).

⁷⁵ RKTko 3-2-1-71-11, p 12.

on vajalikud pankrotimenetlusega seotud väljamaksete tegemiseks, ning pankrotivara hulgas ei ole piisavalt ka muud vara kulude katmiseks, siis võib pankrotihaldur jääda tehtud töö eest tasustamata.

PankrS § 65 lg 5 esimene lause sätestab, et kohus määrab pankrotihaldurile tasu PankrS § 65¹ lg 1 nimetatud alammääras. PankrS § 65 lg 5 kolmanda lause järgi võib kohus alammäärast väiksema tasu määrata siis, kui tasu suurus ei vasta halduri tehtud töö mahule ja vastutusele. Vastavalt PankrS § 65¹ lg 4 ei või tasu suurus olla väiksem kui 1% pankrotivara müügist ja tagasivõitmisest ning halduri muu tegevuse tulemusena pankrotivarasse laekunud ja pankrotivara hulka arvatud rahast. Eeltoodust tuleneb, et halduril on õigus saada oma ülesannete täitmise eest tasu, mille suurus ei saa olla väiksem kui 1% pankrotihalduri tegevuse tulemusena pankrotivarasse laekunud ja pankrotivara hulka arvatud rahast. Ka Riigikohus on tsiviilasjas nr 3-2-1-71-11 selgitanud, et PankrS § 65¹ lg-d 3 ja 4 sätestavad kohtu diskretsiooni piirid, millest väiksemat tasu ei või pankrotihaldurile määrata.

Ei ole kahtlust, et pankrotihalduril on õigus saada tasu oma ülesannete täitmise eest. Samas ei või PankrS § 153 lg-s 2 sätestatud nõue jääda täitmata, mille kohaselt peab pandipidajast võlausaldaja igal juhul saama 85% pandieseme müügist saadud rahasummast, vaatamata sellele, et selle tõttu võivad jääda maksmata massikohustused ja pankrotimenetluse kulud, sealhulgas pankrotihalduri tasu ja hüvitamisele kuuluvad kulutused. Seega kuigi pankrotiseaduses on sätestatud halduri õigus tasule, samuti halduri tasu suurus ehk halduril puudub õigus saada oma ülesannete täitmise eest seaduses sätestatust erinevat tasu, ning õigus vajalike kulutuste hüvitamisele, siis pankrotihalduri õigus seaduses sätestatud tasu reaalselt saada ei ole tagatud. Praktikas tekivad sageli olukorrad, kus pankrotihaldurile kinnitatakse kohtu poolt tasu ja tema poolt tehtud kulutused, kuid seda tasu ja kulutuste hüvitist PankrS § 153 lg-s 2 tulenevast piirangust ei ole võimalik pankrotihaldurile pankrotivara arvel reaalselt välja maksta, kuivõrd võlausaldajal, kelle nõue on pandiga tagatud, on õigus oma nõude rahuldamisele vähemalt 85% ulatuses pandieseme müügist saadud rahasummast. 85% pandieseme müügist saadud rahasummast maksab pankrotihaldur välja pandipidajale ning 15% ulatuses tasub massikohustused, alles jäävast summast aga ajutise halduri ja halduri tasud ning kulutuste hüvitise suurus, mis on väiksemad kui kohtumäärusega kinnitatud tasu ja kulutuste hüvitis.

Kui aga analüüsida Riigikohtu vastavat praktikat, siis autori arvates saab järeldada, et PankrS § 153 lg-s 2 sätestatud põhimõtet ei tõlgendata ühetaoliselt. Alljärgnevalt toob autor välja näited.

Riigikohtu tsiviilkolleegium on 11.05.2005 kohtumääruses tsiviilasjas nr 3-2-1-44-05 asunud seisukohale, et pandipidaja peab PankrS § 153 lg 2 järgi osalema pankrotimenetlusega seonduvate väljamakseteks vajalike kulutuste katmises maksimaalselt 15% ulatuses pandieseme müügist saadud summast. Lisaks Riigikohus selgitas, et pankrotimenetlusega seonduvate väljamaksete tegemine pandieseme müügist saadu arvel ei tähenda, et ulatuses, milles pandipidaja nõue jääb nimetatud väljamaksete mahaarvamise tõttu rahuldamata esimese järgu nõudena, tuleks pandipidaja nõue rahuldada teise järgu nõudena. PankrS § 153 lg 1 ja § 146 lg 1 eesmärk ei ole mitte üksnes pankrotimenetlusega seonduvate väljamaksete tegemine enne võlausaldajate nõuete rahuldamist, vaid ka kõigi võlausaldajate, sh pandiga tagatud nõudega võlausaldajate osalemine nimetatud väljamakseteks tehtavate kulutuste katmises oma jaotise arvel. Sellest tulenevalt tuleb pandieseme müügist saadud summast arvata maha pankrotimenetlusega seonduvad kulud ning selles osas jääb pandipidaja nõue rahuldamata, kui pandieseme müügist saadud raha ei kata nii pandipidaja nõuet kui ka pandieseme müügist saadud rahast tehtavaid pankrotimenetlusega seotud väljamakseid⁷⁶.

Riigikohtu tsiviilkolleegiumi seisukohaga tuleb nõustuda, sest vastupidisel juhul saaks pandipidaja nõue pandieseme müügist kinnipeetud 15/100 ulatuses teise järgu nõudeks ega osaleks pankrotimenetluse kulude katmisel seaduses sätestatud 15% ulatuses.

Riigikohtu tsiviilkolleegium käsitles antud küsimust ka 20.02.2012 kohtumääruses tsiviilasjas nr 3-2-1-167-11⁷⁷. Kõnealuses kohtuasjas esitas võlausaldaja, kelle nõue oli tagatud esimese järgu pandiga, vastuväite lõpparuandele, kuivõrd pankrotihaldur oli märkinud talle pankrotimenetluses väljamakstavaks summaks ligikaudu 75% pandieseme müügist laekunud summast. Võlausaldaja palus jätta lõpparuande kinnitamata, sest leidis, et talle tuleb teha lisaväljamakse. Maakohus asus antud asjas seisukohale, et võlausaldaja ei olnud esitanud lõpparuande aluseks olevale jaotusettepanekule vastuväiteid ning oli seega minetanud õiguse esitada vastuväite lõpparuandele.

---

⁷⁶ RKTko 3-2-1-44-05, p 15.

⁷⁷ RKTko 3-2-1-167-11, p 12.

Samuti asus esimese astme kohus arvamusele, et kaalukatel põhjustel on lubatud kalduda kõrvale regulatsioonist, mis näeb ette pandipidaja kohustuse osaleda pankrotimenetlusega seotud kulude kandmises kuni 15% ulatuses pandieseme müügist saadud summast. Kõnealusel juhul oli kohtu hinnangul kaalukaks põhjuseks see, et pankrotivaraks oligi ainult pandiese. Riigikohus selgitas, et jaotusettepanekus märgitav jaotis on suhtarv, mis näitab, kui suurele osale pankrotivara müügist laekunud rahast on võlausaldajal õigus vastavas rahuldamisjärgus tunnustatud nõude alusel, ning haldur alustab jaotiste alusel raha väljamaksmist pärast jaotusettepaneku kinnitamist vastavalt raha laekumisele. Peale selle Riigikohus märkis, et PankrS § 153 lg 2 on imperatiivne säte, mis tähendab, et pandiga tagatud nõude rahuldamisel pankrotimenetluse käigus peab pandipidaja saama vähemalt 85% pandieseme müügist saadud rahast.

Autori hinnangul esineb kirjeldatud otsuses teatud vastuolu pankrotiseaduses sätestatuga. Kui lähtuda seisukohast, et pandipidaja peab igal juhul saama vähemalt 85% pandieseme müügist laekunud rahast, kuid talle kohtu poolt kinnitatud jaotis, mille alusel arvutatud ja seejärel tehtud väljamakse jääb rahaliselt alla- või ka ülespoole 85%, siis tekib olukord, et pandipidajale tehakse väljamakse vastavalt pandieseme müügist laekunud summale, mitte vastavalt kohtu kinnitatud jaotisele nagu nõuab PankrS § 154 lg 2. Seega isegi, kui pandipidajale on määratud jaotis suhtarvuna, peab pankrotihaldur sellele vaatamata väljamakse tegemisel Riigikohtu eeltoodud seisukoha valguses lähtuma mitte jaotise suhtarvust, vaid juhinduma PankrS § 153 lg-st 2 ja tegema pandipidajale väljamakse summas, mis vastab vähemalt 85%-le pandieseme müügist laekunud summale. Eeltoodu pinnalt võib tõusetuda küsimus, miks pandipidajale on üldse vajalik määrata jaotis, kui sellega niikuinii ei arvestata, sest talle tehakse väljamakse vastavalt pandieseme müügist laekunud summale, mitte aga vastavalt kohtu poolt kinnitatud jaotisele.

Riigikohus käsitles küsimust, kuidas tõlgendada PankrS § 153 lg-s 2 sätestatud põhimõtet ka tsiviilasjas nr 3-2-1-122-12⁷⁸. Viidatud kohtuasjas esitas võlausaldaja, kelle nõue oli tagatud esimese järjekoha pandiga, vastuväite jaotusettepanekule, milles võlausaldaja tunnustatud pandiga tagatud nõude suuruseks oli märgitud 97 117,92 eurot, pandieseme tulemiks 125 219,26 eurot ning menetluskulude katteks mahaarvatavaks summaks 14 567,69 eurot. Võlausaldaja leidis, et pankrotihalduri poolt PankrS §-s 146 sätestatud väljamakseteks arvestatud summa on valesti

---

⁷⁸ RKTko 3-2-1-122-12, p 13.

arvutatud, kuivõrd pankrotihaldur arvestas 15% võlausaldaja pandiga tagatud nõude summast, mitte pandieseme müügitulemist. Võlausaldaja selgituste kohaselt sai kulude katteks arvestada 15% pandieseme tulemist, s.o 18 782,89 eurot, mitte 14 567,69 eurot. Järelikult pidi võlausaldaja saama 106 436,37 eurot mitte aga 82 550,23 eurot (tunnustatud nõue 97 117,92 eurot - 15% ehk 14 567,69 eurot). Maakohus leidis kõnesolevas kohtuasjas, et PankrS § 153 lg 2 grammatiline tõlgendamine tekitab vastuolu normi eesmärgiga. PankrS § 153 lg 2 grammatilise tõlgenduse kohaselt osaleb menetluskulude kandmisel pandiese, mitte pandipidaja, mis on ilmselges vastuolus PankrS § 153 lg 2 eesmärkidega ja võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttega. Pandipidajast võlausaldaja peab PankrS § 153 lg 2 eesmärgist ning pankrotiõiguse üldistest põhimõtetest tulenevalt osalema menetluskulude kandmisel olenemata asjaolust, millise hinnaga müüakse pandiese. Maakohus asus seisukohale, et võlausaldajal ei ole mitte kuidagi võimalik nõuda pankrotimenetluses tunnustatud nõudest suuremat summat. Ringkonnakohus leidis, et PankrS § 153 lg-st 2 tulenevalt rahuldatakse esimeses järgus pandipidaja nõue pandieseme müügist saadud raha ulatuses, millest on maha arvatud PankrS § 146 lg-s 1 nimetatud põhjendatud väljamaksed võrdeliselt pandieseme müügist saadud rahasumma suhtele pankrotivara müügist laekunud raha kogusummasse, ent mitte enam kui 15/100 ulatuses pandipidaja I järgu tunnustatud nõudest.

Erinevalt madalama astmete kohtutest asus Riigikohus seisukohale, et PankrS § 153 lg 2 on imperatiivne ja sätestab selgelt, et lähtuda tuleb pandieseme müügist saadud rahasummast. Samas nõustus Riigikohus maakohu seisukohaga, et pandipidajast võlausaldajal ei ole õigust nõuda tunnustatud nõudest suuremat summat ning nõustus ka võlausaldaja seisukohaga, et PankrS § 153 lg 2 ei sea piirangut, et pandieseme müügitulemi, millest on 15% suurune mahaarvestus tehtud, ja pandipidaja nõude vahet ei oleks võimalik kasutada PankrS § 146 lg-s 1 nimetatud väljamaksete tegemiseks.

Kokkuvõttes ilmneb, et eelkirjeldatud asjas rahuldati pandipidaja nõue 100% ulatuses. Samas on Riigikohus oma varasemas otsuses (tsiviilasjas nr 3-2-1-44-05) leidnud, et pandieseme müügist saadud summast mahaarvatavate pankrotimenetlusega seonduvate kulude ulatuses, milliste osas jääb pandipidaja nõue rahuldamata esimese järgu nõudena, ei rahuldata pandipidaja nõuet teise järgu nõudena. Seega Riigikohtu varasema seisukoha pinnalt võib järeldada, et pandipidaja nõue

teatud osas vähendatakse, ent asjas nr 3-2-1-122-12 Riigikohus enam seda seisukohta ei väljendanud.

Autor leiab, et kirjeldatud lahend erineb Riigikohtu varasemast praktikast. Samuti ei ole autori hinnangul antud asjas tehtud otsus kooskõlas PankrS § 153 lg 2 mõttega, mille kohaselt on pandipidaja kohustatud katma pankrotimenetlusega seotud väljamakseid, mille hulka kuuluvad muuhulgas ajutise halduri ja halduri tasu ning nende ülesannete täitmiseks tehtud kuutused, maksimaalselt 15% pandieseme müügist saadud rahasumma ulatuses.

Kuigi eelkirjeldatud kohtupraktika pinnalt võib järeldada, et PankrS § 153 lg 2 on imperatiivse iseloomuga ning nimetatud sättega kehtestatud piirmäär on absoluutne ja kehtib iga PankrS § 146 lg-s 1 toodud väljamakse liigi, sealhulgas massikohustuste ja pankrotimenetluse kulude osas, siis tsiviilasjas nr 3-2-1-92-10 tehtud otsuses Riigikohus rõhutas, et käibemaksukohustus on massikohustus PankrS § 148 lg 1 p 1 tähenduses, kuna see on tekkinud halduri tehtud tehingust tema ülesannete täitmisel, kuid pandieseme müügist tekkivat käibemaksukohustust tuleb käsitleda erinevalt teistest massikohustustest PankrS § 153 lg 2 mõttes. Seadusandja eesmärk PankrS § 153 lg 2 kehtestamisel ei ole see, et kinnisasja võõrandamisel oleks tagatud käibemaksu tasumine riigile üksnes kuni 15% ulatuses, kui muud pankrotivara ei ole ning selline käsitlus kahjustaks teiste võlausaldajate huve, kuna just nende arvelt tuleks esmajoones massikohustusena kanda puudujääv maksukohustus⁷⁹. Seega viitab antud Riigikohtu tõlgendus, et PankrS § 153 lg 2-s sätestatud määra hulka ei saa arvestada käibemaksu tasumise kohustust. Töö autori arvates viitab selline tõlgendus omakorda, et PankrS § 153 lg-s 2 sätestatud määr ei ole absoluutse iseloomuga.

Riigikohtu käsitluse pinnalt tõusetub põhjendatud küsimus, kuidas tuleb käsitleda maamaksu, mida pankrotihaldur on samuti kohustatud riigile tasuma. Oletame, et pankrotivaraks on üksnes pandiesemest kinnistu, mida pankrotihalduril ei õnnestu koheselt müüa. Kinnistu asub muuhulgas kõrge maamaksuga tsoonis. Lisaks vastutab pankrotihaldur kinnistu säilimise eest, tagades, et selle väärtus ei langeks, sest sellest sõltub, millise hinnaga osutub võimalikuks kinnistu võõrandada. Sellest omakorda sõltub, kui suures summas rahuldatakse võlausaldajate nõuded.

---

⁷⁹ RKTko 3-2-1-92-10, p 18.

Kinnistu säilimise tagamiseks peab pankrotihaldur tegema vältimatuid kulutusi, nt tasuma erinevaid halduskulusid, milliste suurus sõltuvalt kinnistu asukohast võib oluliselt varieeruda. Seni kuni kinnistut ei õnnestu võõrandada, peab haldur igakuiselt tegema kulutusi ning seda omavahendite arvel. Kas kinnistu maamaksukohustust tuleb käsitleda samuti erinevalt teistest massikohustustest PankrS § 153 lg 2 mõttes? Kui asuda seisukohale, et seda ei tule erinevalt käsitleda ning juhul, kui maamaks ning kinnistu säilimiseks ja võõrandamiseks tehtud vajalikud kulutused ületavad 15% kinnistu kui pandieseme müügi tulemist, siis tekib küsimus, kas pankrotihaldur peab tasuma kõik tehtud kulutused ja nende võrra vähendama oma tasu, mille tulemusena tema tasu ei pruugi vastata isegi mitte pankrotiseaduses sätestatud alammäärale? PankrS § 65 lg-st 5 tulenevalt määrab kohus haldurile tasu PankrS § 65¹ lg-s 1 nimetatud alammääras. Kohus võib määrata alammäärast väiksema tasu, kui tasu suurus ei vasta halduri tehtud töö mahule ja vastutusele. Vastavate asjaoludeta ei ole võimalik haldurile alammäärast väiksemat tasu määrata.

Vastavalt asjaõigusseaduse (AÕS)⁸⁰ § 279 lg-le 6 on pandiga tagatud ka menetluskulud, asja müügiga seotud kulutused ja pandipidaja poolt pandieseme säilitamiseks tehtud vajalikud kulutused. AÕS § 346 lg 1 kohaselt on hüpoteegiga hüpoteegisumma ulatuses tagatud nõue, intressid (muu hulgas viivis) kuni kolme aasta eest enne kinnisasja müümist täitemenetluses, samuti võla sissenõudmise kulutused, sealhulgas täitemenetluse kulud ja täituri tasud ning hüpoteegipidaja poolt kinnisasja omaniku eest tasutud kindlustusmaksed. Seega AÕS § 346 lg-s 1 sätestatust lähtuvalt peab pandiese ära katma kõik pandi realiseerimisega seonduvad kulutused. Siit võib aga omakorda asuda järgmisele seisukohale. Kuivõrd seadusandja on pidanud vajalikuks täitemenetluses kehtestada regulatsiooni, kus pandieseme müügist saadud rahasummast tasutakse kõik pandi realiseerimisega seonduvad kulud, sealhulgas kohtutäituri tasu, siis vastav regulatsioon peaks kohalduma ka pankrotimenetluses. Seda enam, et pankrotimenetlus on sundtäitmise menetluse eriliik, millisele seisukohale on Riigikohus asunud oma 17.06.2009 tsiviilasjas nr 3-2-1-64-09 tehtud lahendis⁸¹, ning pankrotihalduril on PankrS § 135 lg 1 kohaselt kohustus pankrotivara müüa täitemenetluse seadustikus sätestatud korras, arvestades pankrotiseaduses ettenähtud erisusi. Ka antud asjaolud annavad autori hinnangul viite, et PankrS

---

⁸⁰ Asjaõigusseadus. 09.06.1993. a – RT I 1993, 39, 590; RT I, 23.04.2012, 2.

⁸¹ RKTKo 3-2-1-64-09, p 9.

§ 153 lg 2 sätestatud määr ei ole absoluutse iseloomuga ega kehti iga PankrS § 146 lg-s 1 nimetatud väljamakse korral.

Tulles tagasi olukorra juurde, kus pankrotimenetluse kestel ilmneb, et pankrotivarast ei jätku massikohustuste ja pankrotimenetluse kulude katteks vajalike väljamaksete tegemiseks, siis vastavalt PankrS § 158 lg-le 1 peab pankrotihaldur sellest kohtule viivitamatult teatama. Sama paragrahvi lg 2 sätestab, et haldur teeb kohtu teavitamise järgselt pankrotivarast väljamaksed vastavalt PankrS §-s 146 sätestatule. Haldur on kohustatud müümata pankrotivara võõrandama, välja arvatud juhul, kui vara müük ei ole võimalik olulise viivitusega ja toob endaga kaasa ebamõistlikke kulusi. Oletame, et eespool toodud näites on pankrotihalduril siiski õnnestunud müüa ainsana pankrotivara hulka kuulunud pandiga koormatud kinnistu. Kui pankrotihaldur esitab juhindudes PankrS §-st 158 raugemistaotluse, siis pankrotiseaduse kehtiva sõnastuse kohaselt peab haldur tegema esmalt pankrotimenetlusega seotud väljamaksed, sealhulgas PankrS §-s 150 sätestatud pankrotimenetluse kulud, mille hulka kuulub ka ajutise halduri ja halduri tasu ning nende ülesannete täitmiseks tehtud vajalikud kulutused. Haldur juhindudes pankrotiseadusest teeb esmalt PankrS §-s 146 nimetatud väljamaksed, sealhulgas tasub massikohustused ning ajutise halduri ja halduri tasu ning vajalikud kulutused, ning alles seejärel teeb väljamakse pandipidajale. Seejuures pandipidajale väljamakstav summa ei pruugi sellisel juhul olla vähemalt 85% pandieseme müügist saadud tulemist, vaid võib olla väiksem PankrS §-s 146 nimetatud väljamaksete tõttu, millised haldur tasus enne, kui tegi väljamakse pandipidajale. Kas sellisel juhul kohaldub ikka PankrS § 153 lg-s 2 sätestatud põhimõte? Kui näiteks kohus peaks asuma seisukohale, et ei kohaldu, siis võib teha järelduse, et PankrS § 153 lg 2 ei ole siiski imperatiivne. Kui arutada aga selliselt, et pankrotihalduril ei õnnestu kinnistu müüa, ta esitab raugemistaotluse, siis need kulud, mis ta seni on kinnistuga seonduvalt kandnud, jäävad halduril hüvitamata, sest pankrotipesas puuduvad vajalikud vahendid nende hüvitamiseks. Seega saab järeldada, et antud olukorras halduri huvid ei ole kaitstud, sest sisuliselt jäävad tema kulutused, mis olid vajalikud pankrotimenetluse korrahaseks läbiviimiseks, hüvitamata.

Autori hinnangul on pandiga tagatud nõuete eelistamine pankrotimenetluses põhjendatud tulenevalt pandi olemusest. Samuti on põhjendatud pandipidaja kohustus kanda menetluskulusid. Samas ei tohi pandipidaja positsioon saada kahjustatud. Kui pandipidaja oleks kohustatud

kandma liiga suuri kulutusi, siis oleks ohustatud tema enda nõude rahuldamine. See läheks aga vastuollu pandi eesmärgiga, sest pant on tehingu täitmise tagatiseks, mida võlausaldaja kasutab oma nõude rahuldamiseks, kui võlgnik ei täida oma kohustusi. Autori hinnangul tuleb leida tasakaal kõikide menetlusosaliste õigustatud huvide vahel ning tagada võlausaldajate võrdne kohtlemine. Arvestades, et pandiõiguse olemasolu on vajalik tsiviilkäibes, kuid võimalike vaidluste vältimiseks ning nii võlausaldajate kui ka halduri huvide tagamiseks, tuleks seadusandjal kaaluda PankrS § 153 lg-s 2 sätestatud põhimõtte muutmist. Autori hinnangul on mõistlik võtta eeskujuks Soomes ja Saksamaal sätestatud regulatsioon.

Soomes ja Saksamaal kannab pandipidaja kõik pandiesemega seonduvad kulud, sealhulgas pandieseme valitsemise, säilimise ja müügiga kaasnevad kulud. Soome pankrotiseaduse pt 17 § 7 ning Advokatuuri soovitus nr 13/2004 kohaselt kui pandieset müüb pankrotihaldur, siis on pankrotihalduril õigus pandieseme müügi tulemist kõigepealt katta pandieseme valitsemise ja müügi kulud, mille hulka kuulub ka pankrotihalduri tasu, ning seejärel maksta järelejäänud summa pandipidajale. Saksamaa pankrotiseaduse § 170 kohaselt kantakse pandieseme müügitulemist pandieseme valitsemise ja realiseerimisega kaasnevad kulud. Autori arvates tuleb Eestis esmalt täpselt reguleerida üldised pankrotimenetluse läbiviimise kulud, millised haldur võib kanda tema poolt valitsetavast pankrotivarast. Nimetatud kulud ei sisaldaks pandiesemega seonduvaid kulusid. Teiseks sätestada, et pandipidaja kannab kõik pandieseme realiseerimise ja säilitamisega kaasnevad kulud, kuivõrd pandieseme müügist saadava arvel rahuldatakse peaaegu alati üksnes pandipidaja nõue ning oleks ebaõiglane, kui mitte-pandipidajatest võlausaldajad peaksid samuti võtma osa pandiesemega seonduvate kulude kandmisest, saamata seejuures pandieseme müügitulemist oma nõudele mistahes rahuldust. Kolmandaks sätestada PankrS § 153 lg-s 2, et pandipidaja vastutab PankrS §-s 146 nimetatud pankrotimenetlusega seotud väljamaksete, mis ei ole seotud pandiesemega, tasumise eest maksimaalselt PankrS § 153 lg-s 2 sätestatud piirmääras ning vastavalt hetkel kehtivat piirmäära vähendada minimaalse mõistliku summani. Kui Eestis on juba peetud vajalikuks pandipidaja poolt osalemine kulutuste kandmises ega ole teda sellest täielikult vabastatud, siis on autori hinnangul igati põhjendatud ja kooskõlas võlausaldajate võrdse kohtlemise printsiibiga lähenemine, et kõik võlausaldajad peaksid osalema pankrotimenetluse läbiviimise üldkulude kandmises.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk oli otsida vastust küsimusele, milline peaks olema ajutise halduri ja pankrotihalduri tasustamise ja nende ülesannete täitmiseks tehtud vajalike kulutuste hüvitamise kord ning tasu optimaalne suurus, et oleksid tagatud nii halduri kui ka võlausaldajate huvid. Alljärgnevalt on toodud välja magistritöö pinnalt tehtud olulisemad järeldused ja ettepanekud, mis annavad vastused töös esitatud küsimusele.

Ühelt poolt tuleb silmas pidada, et iga konkreetne pankrotimenetlus ja selle erinevad probleemid nõuavad professionaalsete isikute töösserakendamist ning nendelt isikutelt võib ainult siis oodata pankrotimenetluses teatud tulemuste saavutamist, kui neil on väljavaated ja kindlus saada selle eest tasu, mis vastaks menetlusele panustatud tööle ja sageli kõrgele vastutusele. Teiselt poolt aga ei tohi pankrotivara liigselt koormata põhjendamatute tasudega, et pankrotimenetlusi oleks võimalik läbi viia ning saavutada pankrotimenetluse üks peamine eesmärk – võlausaldajate nõuete rahuldamine. Autor on jõudnud järeldusele, et tegemist on vastuoluliste huvidega ning nende ühitamiseks tuleb õigusaktides sätestada selged halduri tasustamise reeglid ning halduri aruandlus- ja kohtu järelevalvekohustus.

Nii Eestis, Saksamaal kui ka Soomes on ajutise halduri tasu saamine ja tema poolt oma ülesannete täitmiseks tehtud vajalike kulutuste hüvitamine tagatud pankrotivara puudumisel riigi poolt. Samas tuleb tõdeda, et Eestis ajutisele haldurile riigi vahenditest makstav hüvitise määr ei arvesta ajutise halduri tehtud töö mahtu ja tegelikke kulutusi. Ajutine haldur jääb sageli osaliselt tasustamata kohtu poolt määratud kohustuste täitmisel, mistõttu halduri huvid ei ole tagatud. Autori arvates peaksid riigi poolt ajutise halduri tasu ja kulutused olema hüvitatud selliselt, et ajutine haldur ei teeks oma tööd alatasustatuna.

Kui ajutisel halduril oleks kindel teadmine, et varatu võlgniku puhul oleks talle tagatud tasu, mis oleks vastavuses tema poolt tehtud tööga, siis oleks ajutine haldur rohkem motiveeritud võlgniku maksejõuetuse tegelike põhjuste välja selgitamisele. Siit omakorda oleksid tagatud võlausaldajate huvid, sest võlausaldajatel oleks rohkem võimalusi esitada võlgniku juhtorgani liikmete vastu kahju hüvitamise nõudeid ja seeläbi rahuldada oma nõuded, kuivõrd juhtorgani liikmed rikkusid

oma seadusest tulenevat kohustust – ei esitanud õigeaegselt pankrotiavaldust – ja tekitasid sellega nii võlgnikule kui ka võlausaldajatele kahju. Ajutine haldur teeb oma tööd avalikes huvides ning pankrotimenetluse eesmärkide saavutamiseks, mistõttu on põhjendatud, et riik vajadusel kannaks vastavad menetluskulud või saaks kohus need välja mõista oma kohustusi rikkunud juhtorgani liikmetelt.

Eestis kehtiv pankrotihalduri tasustamise kord ei vaja põhimõttelisi muudatusi, vajalik on teha vaid teatud täpsustused. Pankrotiseaduses vajab täpsustamist halduri tasu määramine olukorras, kus kuulutatakse välja võlgniku pankrot, kuid võlausaldajate esimene üldkoosolek ei kinnita haldurit. Haldurile, kes on teinud tööd alates hetkest, mil lõppes tema ajutise halduri staatus kuni võlausaldajate esimese üldkoosolekuni, kus ta jäeti kinnitamata, võiks halduri tasu kohtumäärusega ära määrata ja kinnitada pärast seda, kui menetlusse astub teine haldur. Lisaks on autori arvates mõistlik halduri tasu ja tema ülesannete täitmiseks tehtud vajalikud kulutused määrata juba jaotusettepaneku kinnitamisega. See tagab kõigi osapoolte suhtes õiguskindluse pankrotivara jagamisel ning võlausaldajad on ühtlasi informeeritud kuludest, mis kantakse enne jaotise alusel väljamaksete tegemist. Samuti on põhjendatud pankrotiseaduses täpsemalt reguleerida need juhud, milliste täitmise korral on haldur õigustatud saama alammäärast suuremat tasu.

Praktikas mõistab kohus raugemisega lõppenud füüsiliste isikute pankrotimenetlustes pankrotihaldurile tasu välja riigilt menetlusabi korras. Reeglina riigi arvelt väljamõistetud pankrotihalduri tasu ja kulutuste hüvitis ei ületa 397 eurot. Autor on jõudnud järeldusele, et Eesti seadusandluses ei ole reguleeritud, kuidas füüsilise isiku pankrotimenetluses, mis lõppeb raugemisega, hüvitatakse riigi poolt ajutise halduri ja tema tehtud vajalikud kulutused. PankrS § 65 lg-s 11 on sätestatud võimalus pankrotihalduri tasu ja tema tehtud vajalike kulutuste hüvitamiseks riigi vahenditest menetlusabi korras, kui on välja kuulutatud võlgniku pankrot. PankrS § 23 lg 4 aga võimaldab ajutise halduri tasu hüvitamist riigi vahenditest olukorras, kus menetlus on lõppenud raugemisega, kuid eelnevalt pankrot ei olnud välja kuulutatud. Pankrotiseaduses puudub säte, mis lubaks riigi vahenditest hüvitada ajutise halduri tasu olukorras, kui on välja kuulutatud füüsilisest isikust võlgniku pankrot, seejärel aga menetlus on raugenud. Autori arvates tuleb pankrotiseadust vastavas osas täpsustada ning teeb ettepaneku, et ka ajutise

halduri tasu ja tema kulutused hüvitatakse riigi vahenditest olukorras, kus füüsilisest isikust võlgniku pankrotimenetlus on raugenud pärast tema pankroti väljakuulutamist, kuivõrd võlgnikul puudub vara menetluse läbiviimiseks ja on algatatud tema kohustustest vabastamise menetlus. Täiendavalt teeb autor ettepaneku sätestada, et antud olukorras hüvitatakse ajutise halduri tasu tunnihinna alusel, millisel juhul oleks tagatud halduri huvid, kuivõrd ta saaks tasu vastavalt tehtud tööle. Selleks, et riigi vahenditest ei määrataks halduritele ebamõistlikke tasusid, tuleks pankrotiseaduses sätestada nõue, et haldur peab kohtule esitama detailsed andmed tema poolt täidetud ülesannetest, igale ülesandele kulunud ajast ning tunnihinna määra, millest lähtuvalt haldur oma tasu arvutas.

Suurim erinevus magistritöös käsitletud õiguskordades seisneb selles, et Saksamaal ja Soomes on palju täpsemalt sätestatud ja selgitatud haldurile hüvitatavad vajalikud kulutused. Eesti pankrotiseaduses ei ole täpset loetelu, millised on need kulutused, mida pankrotihaldur peab kandma oma tasu arvel ning millised on need kulutused, milliste hüvitamist saab haldur eraldi nõuda. Eesti regulatsioonis vajab täpsustamist, kas pankrotihalduri tasu on tema palk või sisalduvad tasus ka teatud pankrotihalduri kulutused, mis on seotud tema töö olemusega. Vastasel juhul võib pankrotihaldur eeldada, et kõik pankrotimenetlusega seonduvalt tekkida võivad kulutused kuuluvad eraldi hüvitamisele. Autor peab vajalikuks konkreetselt reguleerida, millised kulutused sisalduvad halduri tasus ning milliste kandmist võib haldur täiendavalt taotleda pankrotivarast. Sellisel juhul on tagatud halduri ja võlausaldajate huvid, sest neil oleks kindel teadmine jaotamisele kuuluva pankrotivara osas.

Lisaks väärIB täpsustamist regulatsioon, mis puudutab halduri tehtud vajalikke kulutusi, mis kantakse pankrotivara arvel. Nende osas on mõistlik sätestada teatud üldised määrad, mille ulatuses tehtud kulutused on vajalikud ja kuuluvad hüvitamisele pankrotivara arvel ning neid ei ole halduril vaja hakata eraldi põhjendama. Sellisel juhul teaks haldur, kuidas kõige paremini ja säästlikumalt planeerida menetluskulusid. Vastav nõue tagaks halduri huve, sest ei esineks olukorda, kus teatud kulutused, millised kohus loeb ebamõistlikeks ja mitte-vajalikeks, jääksid haldurile sisuliselt hüvitamata ja ka võlausaldajate huve, sest nad oleksid informeeritud menetluse läbiviimiseks vajalikest kuludest. Autor teeb ettepaneku kehtestada halduri tehtud

vajalikele kulutustele mõistlikud määrad, milliste ulatuses nad kuuluvad hüvitamisele pankrotivara arvelt ning ei vaja eraldi põhjendamist.

Eestis on pandipidajast võlausaldaja kohustatud osalema massikohustuste ja pankrotimenetluse kulude kandmisel pandieseme müügist saadud tulude arvel. Puuduvad mõistlikud põhjendused, miks pandipidajad peaksid olema selliste kulude kandmisest vabastatud. Autor jõudis järeldusele, et äärmiselt oluline on silmas pidada, et ühelt poolt ei kantaks pandieseme arvel kulutusi piiramatult, millega kahjustataks võlausaldaja huve, ning teiselt poolt oleksid tagatud ka halduri õigused ja huvi saada tehtud tööle vastav tasu.

Autor on jõudnud järeldusele, et seoses Eesti pankrotiseaduses sätestatud põhimõttega, mille kohaselt pandipidaja vastutab pankrotimenetluse kulude, sealhulgas ajutise halduri ja pankrotihalduri tasu ning nende tehtud vajalike kulutuste hüvitise, katmise eest vaid seaduses sätestatud ulatuses, on kerkinud esile mitmeid probleeme. Nimetatud põhimõtte kohaselt peab pandipidaja pandieseme arvelt andma massikohustuste ja pankrotimenetluse kulude katmiseks maksimaalselt 15% pandieseme müügitulemist ning 85% pandieseme müügitulemist peab olema pandipidajale igal juhul tagatud, vaatamata sellele, et selle tõttu ei pruugi haldur saada nii ajutise halduri kui ka pankrotihalduri tasu vastavalt tehtud tööle ja vajalike kulutuste hüvitise. Kui pandieseme müügist saadud 15% suurune tulem ei kata kõiki massikohustusi ja pankrotimenetluse kulusid, mille hulka kuuluvad muuhulgas ajutise halduri ja halduri tasu ja nende ülesannete täitmiseks tehtud vajalikud kulutused, ja puudub ka muu pankrotivara, siis ei ole halduri huvid tagatud, sest ta ei saa tehtud tööle vastavat tasu. Töö autori hinnangul tuleks seadusandjal kaaluda nimetatud põhimõtte osas muudatuste tegemist, et oleks arvestatud kõigi poolte huvidega. Autor teeb ettepaneku sätestada pankrotiseaduses regulatsioon, mille kohaselt pandipidaja kannab kõik pandieseme võõrandamise ja säilitamisega seonduvad kulud ning neid ei arvestata PankrS § 153 lg-s 2 sätestatud piirmäära hulka. PankrS § 153 lg-s 2 aga sätestada, et pandipidaja vastutab PankrS §-s 146 nimetatud pankrotimenetlusega seotud väljamaksete, mis ei ole seotud pandiesemega, tasumise eest maksimaalselt PankrS § 153 lg-s 2 sätestatud piirmääras, kuid hetkel kehtivat piirmäära vähendada minimaalse mõistliku summani.

REMUNERATION OF INTERIM TRUSTEE AND TRUSTEE IN BANKRUPTCY AND REIMBURSEMENT OF NECESSARY EXPENSES INCURRED IN THE PERFORMANCE OF THEIR DUTIES

Summary

On one hand, it must be considered that each specific bankruptcy proceeding and its various problems require exploitation of professional persons whereas a certain result could be anticipated from these persons carrying out the bankruptcy proceeding if they had prospects and certainty to receive a reward corresponding to their efforts contributed to the proceeding and often to the high liability. On the other hand, however, the bankruptcy estate must not be excessively burdened with unjustified fees so that bankruptcy proceedings would still be feasible and achieve one of its main objectives – satisfying the creditors' claims. The author has come to the conclusion that it contains conflicting interests. In order to align them, legal acts must provide for clear requirements concerning the remuneration of the trustee and the reporting requirements of the trustee and the oversight responsibility of the court.

The aim of the research was to find an answer to the question of how the procedure should be for remuneration of interim trustee and trustee in bankruptcy and reimbursement of the necessary expenses made by them for performance their obligations and an optimum amount of the remuneration to correspond both to the interests of the trustee and the creditors. The trustee is interested in receiving a remuneration corresponding to his actual contribution and that he would receive compensation for the occurred expenses necessary for carrying out a fast and efficient bankruptcy proceeding. The main interest of the creditors, however, is recovering their claims to the extent possible. In a bankruptcy proceeding, creditors are inevitably placed in a poor situation and it is important that the expenses of the bankruptcy proceeding, including *inter alia* the remuneration of the trustee and compensation for the expenses, would not overcharge the bankruptcy estate putting the creditors in an even worse situation, as due to the expenses of major bankruptcy proceedings their chance of getting their claims recovered to the extent possible would decrease. It is a situation where different interests collide and a balance should be achieved, an optimum solution found and the protection of the interests of all parties ensured.

In studying the focal problems of remuneration of interim trustee and trustee in bankruptcy and reimbursement of the expenses made by them, the Master's thesis exploits a comparative-historical method. The Master's thesis compares the regulations on bankruptcy law in countries with different legal orders, and the Estonian bankruptcy law that was applied before and the currently valid Bankruptcy Act.

The Master's thesis consists of four chapters.

In the first chapter, the author analyses the principles on the basis of which the remuneration of interim trustee is designated in Estonia and in other countries treated in this thesis. It also discusses the amount of remuneration and from whom the court would order the payment for the benefit of interim trustee. Due to that, the author considers the problem occurring in cases where the remuneration is ordered from a company without assets or from a legal representative of a legal person. In addition to the above, the first chapter discusses the participation of the state in covering the costs of an interim procedure.

The author has come to the conclusion that both in Estonia, Germany and Finland remuneration of interim trustee and reimbursement of necessary costs made by him is guaranteed by the state in case of absence of the bankruptcy estate. At the same time, it must be said that in Estonia the compensation rate paid to the interim trustee from the state budget funds does not consider the volume of work performed by the interim trustee or the actual expenses. Interim trustee often remain partially unpaid while performing the obligations assigned by the court, so the interests of the interim trustee are not ensured in that case. The author thinks that the remuneration and expenses of interim trustee should be compensated by the state in a way that the interim trustee would not have to do his job underpaid. If an interim trustee had a sure knowledge that in case of a debtor with no assets he would be ensured with a remuneration corresponding to the actual work performed by him, the interim trustee would be more motivated in ascertaining the actual reasons for insolvency of the debtor. That, in its own turn, would ensure the interests of the creditors, as the creditors would have more opportunities of submitting claims for compensation of damage to the members of the management body of the debtor and, thereby, satisfying the claims insofar as the members of the management body infringed their obligations pursuant to

law and thereby causing damage to the debtor and creditors. An interim trustee does his job in public interests and with a view of achieving the objectives of the bankruptcy proceeding, whereas it is justified that if necessary the state would incur the respective procedure expenses or a court would have an opportunity to order them from a legal representative of a legal person who has infringed his obligation.

The second chapter of the Master's thesis treats the way the remuneration of the trustee in bankruptcy is being regulated in Estonia. The author analyses the tariff rates and the way the arrangement for payment of the remuneration is being regulated. It also analyses the problems raised in connection with approval of the trustee's remuneration by a final report. The regulation established in Estonia is compared to the relevant regulations of different countries and it analyses whether the procedure for remuneration valid in other countries secures the interests of the trustee and creditors. Further, the thesis handles the determination of the remuneration of a trustee as a procedural assistance by the state comparing it to the regulations of other countries treated in the paper.

In practice, the court orders the payment of remuneration of the trustee in bankruptcy from the state in abatement of bankruptcy proceedings of natural person as procedure expenses. As a rule, the remuneration and reimbursement for expenses of the trustee sentenced on account of the state does not exceed 397 euros. The author has come to a conclusion that the Estonian legislation does not regulate how the work of the interim trustee and the expenses made by him are compensated by the state in case of abatement of bankruptcy proceedings of natural person. Bankruptcy Act § 65 (11) provides for the possibility of a trustee in bankruptcy and compensation of the necessary expenses made by him from the state funds as a proceeding assistance in case the debtor's bankruptcy has been declared. Bankruptcy Act § 23 (4), however, enables compensating the remuneration of the interim trustee from the state funds in a situation where the proceeding has been abated, but the bankruptcy has not been previously declared. The author thinks the procedure for remuneration of the interim trustee and the necessary expenses made by him should be specified and suggests to provide that the remuneration and expenses of the interim trustee would be compensated from the state funds in a situation where the natural person debtor's

bankruptcy has been declared and after that the procedure has abated due to the lack of assets of the debtor.

Furthermore, the author suggests provide that in such situation the remuneration of the interim trustee would be compensated from the state funds as a procedural assistance at an hourly rate. That way the trustee would be ensured with a reward corresponding to his actual contribution. In order to avoid a situation, where unreasonable remuneration would be granted to trustee from the state funds, the Bankruptcy Act should provide for a requirement to the trustee to submit the court a detailed data of the tasks performed by him, the time spent on each task, and an hourly wage rate on the basis of which the trustee has calculated the fee.

The third chapter is concentrated on analysing the principles of reimbursement of the expenses made both by an interim trustee and a trustee in bankruptcy. The author considers the assumptions taken as a basis when compensating the expenses. According to the regulation valid in Estonia, only necessary and justified expenses are compensated. It also analyses what is the role of the court with reference to the expenses made by a trustee in bankruptcy. Pursuant to the Bankruptcy Act, the court must exercise supervision over the expenses made by the trustee concerning both the legality and feasibility thereof.

The biggest difference in the treated legal orders lies in the fact that in Germany and Finland the substance of expenses compensated to the trustee in bankruptcy are provided and clarified in a much more detailed manner. There is no precise list in the Estonian Bankruptcy Act concerning the expenses the trustee in bankruptcy must incur on account of his fee and the expenses the compensation of which the trustee might demand separately. The German Bankruptcy Act, for example, provides that the daily office costs of the trustee in bankruptcy and the wages of his employees will not be borne at expense of the bankruptcy estate and, therefore, they are included in the remuneration of the trustee in bankruptcy, which is not the case in the Estonian law. At the same time, the Estonian court would neither consider it reasonable to pay salaries to the employees of the office of the trustee in bankruptcy during the bankruptcy proceeding on account of the bankruptcy estate. That, however, could not be assumed in case of the office or transportation costs of the trustee in bankruptcy.

The author of the Master's thesis considers it is important to specify in a more detail manner whether the remuneration of the trustee in bankruptcy is his salary or does the remuneration include certain expenses of the trustee connected to the nature of his work. Otherwise the trustee in bankruptcy might assume that all expenses that might occur in connection with the bankruptcy proceeding would be separately compensated. The author suggests regulate specifically which expenses are included in trustee's remuneration and which ones could additionally be applied from the bankruptcy estate. In that case, the trustee's and the creditor's interests are ensured, because they would have a certain knowledge of the estate of distribution.

The Bankruptcy Act should specify more clearly which are necessary expenses made by the trustee that would be covered on account of the bankruptcy estate. The author considers it reasonable to provide for general rates for certain expenses in the scope of which the made expenses would be reasonable and compensated on account of the bankruptcy estate. In this case, the trustee in bankruptcy would know how big expenses the court would consider reasonable and to which extent should the expenses be separately justified and necessary. In this case, the trustee in bankruptcy would know how is best and economical to plan the cost of proceedings. The respective requirement would ensure the interests of the trustee in bankruptcy, because there would not take place a situation where certain expenses which the court deems unreasonable and not necessary, the trustee in bankruptcy would essentially be uncompensated and ensure the interests of the creditors by informing them of the necessary cost for carrying out the bankruptcy proceeding. The author suggests to establish reasonable rates for the necessary expenses made by the trustee which they would be compensated on account of the bankruptcy estate and do not require separate justification.

In the fourth chapter, the author analyses the obligation of a pledgee to participate in covering the costs of the bankruptcy proceeding, including the remuneration of an interim trustee and a trustee in bankruptcy and the expenses made for performing his obligations. The author aims at analysing the scope in which the profit gained from the sale of the pledged object could be used for compensating the expenses, including the remuneration of a trustee and expenses made by him.

In Estonia the holder of a pledge is obliged to participate in incurring costs of consolidated obligations and the expenses of the bankruptcy proceeding on account of the profit gained from the sale of the pledged object. There are no reasonable justification on why should the holder of a pledge be exempt from incurring such costs. At the same time, it is important to bear in mind that, on one hand, no unlimited expenses would be made on account of the pledged objects, which would damage the interests of the creditor who has secured claim, and, on the other hand, all rights and interests of the trustee to receive a remuneration corresponding to the performed work would be ensured.

Concerning the principle introduced in the Estonian Bankruptcy Act according to which the holder of a pledge is responsible for incurring the costs of the bankruptcy proceeding only within the scope provided for in the act, several problems have emerged in remuneration of interim trustee and trustee in bankruptcy. According to this principle the holder of a pledge must give maximum of 15% of the sales of the pledged object to incur the costs of the bankruptcy proceeding, and 85% of the sale of the pledged object must be ensured to the holder of a pledge in any case in spite of the fact that due to that the trustee might not receive the remuneration of the interim trustee or the trustee in bankruptcy pursuant to the performed work and compensation for the necessary expenses. If the 15% profit of the pledged object did not cover all consolidated obligations and expenses of the bankruptcy proceeding, including *inter alia* the remuneration of an interim trustee and a trustee in bankruptcy and the expenses necessary for the performance of their obligations, and there were no other bankruptcy estate either, the interests of the trustee would be neither ensured, as he might be left without a remuneration corresponding to his actual efforts. According to the assessment of the author of the thesis, the legislator should consider making amendments concerning the above-mentioned principle to take account of the trustee's interests as well. The author of the Master's thesis suggests to provide for that the holder of a pledge would incur all the costs related to the transfer or preservation of the pledged object and these would not be considered among the 15% as provided for in the Bankruptcy Act § 153 (2). Also the author suggests to provide for in the Bankruptcy Act § 153 (2) that the holder of a pledge is responsible for the payments relating to bankruptcy proceedings mentioned in the Bankruptcy Act § 146, which are not related to the pledged object, within the rate specified in the

Bankruptcy Act § 153 (2) and correspondingly decrease the current rate to a minimum reasonable amount.

To conclude, it must be said that Estonian procedure for remuneration of interim trustee and trustee in bankruptcy and reimbursement of the necessary expenses made by them for performance their obligations does not need conceptual amendments. Thus, in the author's opinion, it is necessary to make certain amendments to the Bankruptcy Act. The author has already introduced these proposals above.

KASUTATUD MATERJALIDE LOETELU

Kirjandus

1. Broome, M., Wikholm, R. European Cross Border Insolvency. Corporate Insolvency Proceedings. Sweden. London: Sweet& Maxwell, 2008.
2. Cork, K (Sir). Insolvency Law and Practice. Report of The Review Committee. London, 1982.
3. Curl, J. Challenging the trustee's remuneration: a new right for bankrupts? *Insolvency Intelligence* 24 (1), 2011.
4. Duns, John. *Insolvency: law and policy*. Oxford University Press, 2002.
5. Finch, V. Security, insolvency and risk: who pays the price? *The modern law review*, vol 62 nr 5, 1999.
6. Finch, V. *Corporate Insolvency Law: Perspectives and Principles*. Cambridge University Press, 2002.
7. Fletcher, I. F. *The Law of Insolvency*. 3 ed. London: Sweet and Maxwell 2002.
8. Fletcher, I. F. *Insolvency in Private International Law. National and International Approaches*. Oxford: Clarendon Press, 1999.
9. Goode, R. M. *Principles of corporate insolvency law*. 2nd ed. London: Sweet and Maxwell, 2002.
10. Goode, R. M. *Principles of corporate insolvency law*. London: Sweet and Maxwell, 2011.
11. Kasak, A. *Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest kõrvalekaldumine pankrotimenetluses*. Magistritöö. Tartu 2010.
12. Kerstna-Vaks, K. Pankrotimenetluse kulud – vältimatu osa pankrotimenetlusest. – *Juridica* 2008/6.
13. Kilpi, J. *The ethics of bankruptcy*. Routledge, 1998.
14. Kiškis, M., Butov, S. European Cross Border Insolvency. Corporate Insolvency Proceedings. Latvia. London: Sweet& Maxwell, 2008.
15. Koulu, R. *Johdatus insolvenssioikeuden perusteisiin*. Helsinki 2004.
16. Norkus, R., Kavalne, S. Leedu maksejõuetusõigus: ajalugu, areng ja õigusreformi põhilised probleemid. – *Juridica* 2011/3.

17. Omar, J. P. European Insolvency Law. Aldershot: Ashgate, 2004.
18. Pärna, P. Asjaõigusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2004.
19. Saarma, T Nõuete esitamine, kaitsmine ja rahuldamine pankrotimenetluses. Magistritöö. Tartu 2008.
20. Saarma, T. Pankrotimenetluse põhimõtted. – Juridica 2008/6.
21. Tenhunen, P., Luukkainen, L., Ahtola, V. European Cross Border Insolvency. Corporate Insolvency Proceedings. Finland. London: Sweet& Maxwell, 2008.
22. Varul, P. Nõuetest pankrotimenetluses. – Juridica 2004/2.
23. Varul, P. Pankrotiseaduse uued parandusettepanekud. – Juridica 2008/6.
24. Varul, P. Selgitavaid märkusi pankrotiseadusele. – Juridica 1994/1.
25. Varusk, M. Füüsilise isiku pankrotimenetlus. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/49515>, <http://www.just.ee/50284>, <http://www.just.ee/50861> (12.03.2013).
26. Vutt, M. Pankrotimenetluse raugemise kohtupraktika. Riigikohus. Õigusteabe osakond. Analüüs. Tartu 2008. Arvutivõrgus: <http://www.riigikohus.ee/vfs/714/PankrotiRaugemiseAnalys080318.pdf> (17.02.2013).
27. Westbrook, J. L. Global View of Business Insolvency Systems. Leiden, 2010.

Normatiivaktid

28. Asjaõigusseadus. 09.06.1993 – RT I 1993, 39, 590; RT I, 23.04.2012, 2.
29. Fizinių asmenų bankroto ĮSTATYMAS. – Valstybės žinios, 2012, 57-2823. Arvutivõrgus: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=424561&p_query=&p_tr2=2. (04.04.2013).
30. Insolvency Act 1986. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents> (01.03.2013).
31. Insolvenzordnung, 05.10.1994 - BGBl I 1994, 2866. Arvutivõrgus: <http://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600994.html#BJNR286600994BJNG000100000> (10.03.2013).
32. Insolvenzrechtliche Vergütungsverordnung. Kinnitatud Saksamaa Liitvabariigi Justiitsministeeriumi määrusega 19.08.1998. Arvutivõrgus: <http://www.gesetze-im-internet.de/insvv/BJNR220500998.html#BJNR220500998BJNG000100311> (10.03.2013).

33. Konkurssilaki, 20.02.2004, 120/2004. Arvutivõrgus:
<http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2004/20040120> (14.02.2013).
34. Karistusseadustik. – 06.06.2001 RT I 2001, 61, 364; RT I, 17.04.2013, 8.
35. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. – Valstybės žinios 2001, 31-1010.
 Arvutivõrgus:
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=321939&p_query=&p_tr2=
 (04.04.2013).
36. Pankrotiseadus. 22.01.2003 - RT I 2003, 17, 95 ; RT I, 21.12.2012, 14.
37. Pesänhoitajan Palkkio 13/2004, Konkurssiasiamies Neuvottelukunta Suositus nr 13.
 Arvutivõrgus: <http://www.konkurssiasiamies.fi/uploads/e6aj01.pdf> (07.04.2013).
38. Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju, 12.09.1996. Law on the Insolvency of Undertakings and Companies. Arvutivõrgus: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=40681>
 (08.04.2013).
39. The Swedish Bankruptcy act. (konkurslagen) Ds 1998:41. (tõlkis James Hurst; välja antud Rootsi justiitsministeeriumi poolt Stockholmis).
40. Tsiviilkohtumenetluse seadustik 20.04.2005 – RT I 2005, 26, 197; RT I, 21.12.2012, 18.
41. Täitemenetluse seadustik. 20.04.2005 – RT I 2005, 27, 198; RT I, 31.12.2012, 14.

Kohtupraktika

42. RKTko 3-2-1-44-05.
43. RKPJKm 3-4-1-4-08
44. RKTko 3-2-1-92-10.
45. RKTko 3-2-1-167-11.
46. RKTko 3-2-1-71-11.
47. RKTko 3-2-1-122-12.
48. TlnRnKm 2-2/1427/03.
49. TlnRnKm 2-2/162/04.
50. TlnRnKm 2-2/713/04.
51. HMK 2-12-12287.
52. HMK 2-12-19315.

53. HMK 2-12-51688.
54. HMK 2-11-53645.
55. HMK 2-11-40364.
56. HMK 2-11-57719.
57. HMK 2-12-45765.
58. HMK 2-11-38071.
59. HMK 2-11-40673.
60. HMK 2-12-30609.
61. HMK 2-11-53645.
62. HMK 2-11-40364.
63. HMK 2-11-57719.
64. HMK 2-12-39281.
65. HMK 2-12-34403.
66. VMK 2-12-53729.
67. PMK 2-12-50609.
68. PMK 2-12-4313.
69. PMK 2-11-40200.
70. PMK 2-12-12449.

Muud allikad

71. EBRD Insolvency office holder Principles. European Bank for Reconstruction and Development, 2007. Arvutivõrgus: http://www.ebrd.com/downloads/legal/insolvency/ioh_principles.pdf (01.04.2013).
72. International Association of Insolvency Regulators (IAIR). Mexico 2006. Overview of Insolvency. Arvutivõrgus: http://www.insolvencyreg.org/sub_publications/docs/IAIR_Mexico_City_2006-Overview_of_Insolvency.pdf (27.03.2013).
73. Kohtutäituri seaduse eelnõu seletuskiri. 462 SE III – Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=594370&u=20130214095112> (14.02.2013).

74. Orderly and effective Insolvency Procedures. Key Issues. Legal Department, International Monetary Fund. 1999. Arvutivõrgus: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/orderly/> (15.02.2013).
75. Pankrotiseaduse eelnõu ja seletuskiri. Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=021550023 (12.03.2013).
76. United Nations Commission on International Trade Law. UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law. Arvutivõrgus: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf (14.02.2013).
77. The 2013 Insol Directory. The comprehensive directory of restructuring, insolvency and bankruptcy professionals throughout the world. GTA Media, 2012.
78. The World Bank. Debtor-Creditor Regimes. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/LAWANDJUSTICE/GILD/0,,contentMDK:20154449~menuPK:146222~pagePK:64065425~piPK:162156~theSitePK:215006,00.html> (01.02.2013).
79. The World Bank. Business & Financial Sector Working Group on 05/10/2000. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/LAWANDJUSTICE/GILD/0,,contentMDK:20154445~menuPK:146223~pagePK:64065425~piPK:162156~theSitePK:215006,00.html> (01.02.2013).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Angelina Mihhaljova (17.07.1987),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „**Ajutise halduri ja halduri tasustamine ja nende ülesannete täitmiseks tehtud vajalike kulutuste hüvitamine**“, mille juhendajad on Merike Varusk ja Prof. Paul Varul,
  - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas, 06.05.2013